

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ

Α΄ ΕΠΑ.Λ.

ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»

**ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ
Α΄ ΕΠΑ.Λ.
ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ**

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΡΧΙΚΗΣ ΕΚΔΟΣΗΣ

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

Αγγελάκος Κωνσταντίνος

Φιλολόγος, Καθηγητής Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης

Αργυροπούλου Χριστίνα

Φιλολόγος, Σχολικός Σύμβουλος

Καραβέλη Άννα

Δρ. Φιλολόγος Καθηγήτρια Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης

Ραυτοπούλου Μαρία

Φιλολόγος Καθηγήτρια Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ

Μπαλάσκας Κωνσταντίνος

Σύμβουλος στο Παιδαγωγικό Ινστιτούτο

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΚΡΙΣΗΣ

Αντωνίου Χρήστος

Φιλολόγος, Σχολικός Σύμβουλος

Δανιήλ Ανθούλα

Φιλολόγος, Καθηγήτρια Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης

Μπεγλικούδη Δήμητρα

Δρ Φιλολόγος, Καθηγήτρια Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΚΕΙΜΕΝΩΝ

Εκδόσεις Σμυρνιωτάκης

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΕΚΔΟΣΗΣ

Βρυώνη Γιώτα

Δελή Χριστίνα

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ

Βρυώνη Γιώτα

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΠΑΝΕΚΔΟΣΗΣ

Η επανέκδοση του παρόντος βιβλίου πραγματοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών & Εκδόσεων «Διόφαντος» μέσω ψηφιακής μακέτας.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Αγγελάκος Κωνσταντίνος
Αργυροπούλου Χριστίνα
Καραβέλη Άννα
Ραυτοπούλου Μαρία

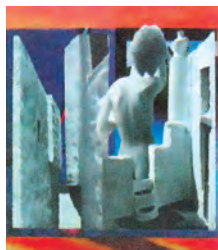
Η συγγραφή και η επιστημονική επιμέλεια του βιβλίου πραγματοποιήθηκε
υπό την αιγίδα του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ
Α΄ ΕΠΑ.Λ.
ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»

1η Ενότητα

Βιώματα, εμπειρίες,
ενδιαφέροντα
των εφήβων

2η Ενότητα

Γνωριμία με τον
κόσμο της επιστήμης
και της
τεχνολογίας

3η Ενότητα

Ο άνθρωπος
και η φύση

Περιεχόμενα

Σαπφώ:	ΕΡΩΤΑΣ απόδοση Ο. Ελύτης εκδ. Ίκαρος.....	10
Ν. Καζαντζάκης:	ΝΑ Η ΝΕΑ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ από την «Αναφορά στο Γκρέκο».....	13
Σ. Σαρρή:	ΤΑ GRAFFITI ΤΩΝ ΘΡΑΝΙΩΝ από τον Τύπο.....	19
Μ. Κουμανταρέας:	ΤΑ ΜΗΧΑΝΑΚΙΑ εκδ. Κέδρος.....	28
Mario Vargas LLOSA:	ΓΙΑΤΙ ΟΙ ΝΕΟΙ ΠΕΘΑΙΝΟΥΝ ΣΕ ΤΡΟΧΑΙΑ από την ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ.....	32
Π. Μπουκάλας:	Η ΑΔΕΙΑ ΗΛΘΗΝ ΤΟΥ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ από το ΒΗΜΑ.....	40
	ΠΛΑΣΤΙΚΑ ΠΑΡΑΜΥΘΙΑ ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ από την ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ.....	47
Γκ. Γκ. Μαρκές:	ΟΙ ΝΕΕΣ ΕΦΕΥΡΕΣΕΙΣ από τα «Εκατό Χρόνια Μοναξιάς», εκδ. ΝΕΑ ΣΥΝΟΡΑ.....	54
Νίκος Γκάτσος:	Ο ΕΦΙΑΛΤΗΣ ΤΗΣ ΠΕΡΣΕΦΟΝΗΣ εκδ. ΠΑΤΑΚΗ.....	60
Ν Κοπελιάδης:	ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΚΑΙ Ο ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΗΣ από το Περιοδικό RAM.....	62
	ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΑΣΦΑΛΗ ΚΑΙ ΑΠΟΔΟΤΙΚΗ ΧΡΗΣΗ ΤΟΥ ΚΙΝΗΤΟΥ ΤΗΛΕΦΩΝΟΥ	70
Ν. Μασσανιώτης:	ΚΛΩΝΟΠΟΙΗΣΗ από την ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ.....	76
Ο. Ελύτης:	Ο ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ από την ποιητική συλλογή «Τα Ρω του Έρωτα», εκδ. Ύψιλον.....	84
Δ. Χατζής:	Η ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΑΡΚΟΥΔΑ ΤΗΣ ΠΙΝΔΟΥ από το «Διπλό Βιβλίο».....	87
Γ. Γραμματικάκης:	ΑΣΦΥΞΙΑ ΣΤΙΣ ΘΑΛΑΣΣΕΣ ΚΑΙ ΣΤΗ ΣΤΕΡΙΑ από το βιβλίο «Η κόμη της Βαρενίκης» Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης.....	92
Β. Μουλόπουλος:	ΟΙ ΔΟΛΟΦΟΝΟΙ ΤΟΥ ΠΛΑΝΗΤΗ από το ΒΗΜΑ.....	99

4η Ενότητα Ταξίδια

5η Ενότητα Όψεις της σύγχρονης ενημέρωσης

6η Ενότητα Πέρα από τα σύνορα...

Κ. Ουράνης:

ΟΙ ΠΑΛΙΕΣ ΑΘΗΝΑΪΚΕΣ ΑΠΟΚΡΙΕΣ

από το βιβλίο «Ταξίδια» εκδ. Εστία	104
α' απόσπασμα από Τουριστικό Οδηγό. «ΥΔΡΑ».....	112
β' απόσπασμα από Τουριστικό Οδηγό. «ΥΔΡΑ» από τον Οδηγό «Ανεξερεύνητη Πελοπόννησος», εκδ. ROAD	114

Ε. Οικονομοπούλου: **ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ**

από το Περιοδικό COSMOS	118
-------------------------------	-----

Ν Καββαδίας:

MAL DU DEPART

από τη συλλογή «Μαραμπού» εκδ. Άγρα.....	121
--	-----

Π. Κοέλιου:

ΤΟ ΜΥΣΤΙΚΟ ΤΗΣ ΕΥΤΥΧΙΑΣ

από τον «Αλχημιστή», εκδ. ΝΕΑ ΣΥΝΟΡΑ.....	123
---	-----

ΔΥΟ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΕΣ ΕΙΔΗΣΕΙΣ

από την ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ	128
-----------------------------	-----

ΜΙΑ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΗ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

από την ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ	132
-----------------------------	-----

ΔΥΟ ΔΙΑΦΗΜΙΣΕΙΣ

από Περιοδικά	134
---------------------	-----

...ΤΟ ΣΗΡΙΑΔ ΤΗΣ ΚΑΘΗΜΕ- ΡΙΝΟΤΗΤΑΣ

από την έκδοση «Κάτι το Ωραίο», του Περιοδικού Αντί	137
--	-----

ΔΥΟ ΚΕΙΜΕΝΑ ΓΙΑ ΤΙΣ ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ

.....	139
-------	-----

ΠΟΣΟ ΑΠΕΙΛΕΙΤΑΙ Ο ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΑΠΟ ΤΑ ΜΜΕ

από τον Οικονομικό Ταχυδρόμο.....	143
-----------------------------------	-----

Μ. Μερκούρη:

ΕΝΑ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ ΑΠΟ ΤΟ ΣΕΡΑΓΕΒΟ

εκδ. ΝΕΑ ΣΥΝΟΡΑ	152
-----------------------	-----

Ζλάτα Φιλίποβιτς:

Ε. Σαραντίτη:

ΟΙ ΦΙΛΙΕΣ ΕΙΝΑΙ ΔΥΣΚΟΛΕΣ ΓΙΑΓΙΑ...

από το βιβλίο της «ΚΑΠΟΤΕ Ο ΚΥΝΗΓΟΣ», εκδ. ΠΑΤΑΚΗ	158
--	-----

Δ. Σαββόπουλος:

Η ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗ ΤΗΣ ΕΦΕΕ

Α. Σαμαράκης:

ΖΗΤΕΙΤΑΙ ΕΛΠΙΣ	163
-----------------------	-----

Βίκτωρ Ουγκώ:

εκδ. ΕΛΕΥΘΕΡΟΥΔΑΚΗ	166
--------------------------	-----

Ο ΞΕΣΤΡΑΤΙΣΜΕΝΟΣ ΙΑΒΕΡΗΣ

από το βιβλίο «ΟΙ ΑΘΛΙΟΙ» εκδ. ΑΛΜΑ.....	171
--	-----

«Η γλώσσα λειτουργεί σε πολλά επίπεδα και δημιουργεί αμέτρητα κείμενα: κείμενα που γράφονται και κείμενα που ακούγονται, κείμενα ποιητικά και κείμενα πεζά, λογοτεχνικά και επιστημονικά, λόγια και λαϊκά, περιγραφικά και αφηγηματικά, αποδεικτικά και κριτικά, πολιτικά και ρητορικά, ιστορικά και φιλοσοφικά, κείμενα του θεάτρου και του κινηματογράφου, της τηλεόρασης, του ραδιοφώνου και του Τύπου, των αθλητικών σχολίων και των θρησκευτικών τελετών, των τίτλων και των διαφημίσεων, των επαγγελμάτων και του σαλονιού, κείμενα σύνθετα και κείμενα απλά, ήπια και σκληρά, της χαράς και της λύπης, κείμενα, κείμενα, κείμενα που ασταμάτητα υφαίνουν τον ιστό τους γύρω από την ύπαρξη μας, υφαίνοντας μαζί και τους ιστούς των σχέσεών μας, των σχέσεών μας, της επικοινωνίας μας».

Χ. Α. Τσολάκης

Μια σειρά από τέτοια κείμενα υπάρχουν σ' αυτό το βιβλίο ταξινομημένα σε έξι (6) θεματικές ενότητες. Κάθε θεματική ενότητα περιέχει μια ποικιλία κειμένων που έχει ως αφετηρία τα λογοτεχνικά κείμενα και φτάνει σε καθημερινά χρηστικά κείμενα ή το αντίστροφο. Μέσα από τη μελέτη των κειμένων επιχειρείται η διδασκαλία των διαφόρων γλωσσικών φαινομένων (γραμματική, σύνταξη κ.λπ.) καθώς και η παραγωγή λόγου σε επικοινωνιακό πλαίσιο. Ταυτόχρονα επιδιώκεται να λειτουργήσει ο μαθητής ως αναγνώστης-ερμηνευτής του λογοτεχνικού κειμένου έχοντας ως αφετηρία αλλά και κατάληξη το ίδιο το κείμενο.

Αυτό το βιβλίο αποτελεί μια πρόταση, ένα «πείραμα» για τη συνδιδασκαλία Γλώσσας και Λογοτεχνίας στην ελληνική εκπαίδευση. Δε διεκδικεί την τελειότητα στη μορφή και το περιεχόμενό του, αφού γράφτηκε σε πολύ περιορισμένα χρονικά πλαίσια. Αποτελεί, όμως, μια πρόκληση για όλους μας, διδάσκοντες και μαθητές.

Οφείλουμε να δηλώσουμε ότι η προσπάθεια αυτή δεν θα είχε ολοκληρωθεί, αν δεν υπήρχαν δύο σημαντικές σειρές βιβλίων. Πρώτα τα «Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας» Γυμνασίου-Λυκείου και κυρίως τα βιβλία «Νεοελληνική Γλώσσα» του Γυμνασίου και «Έκφραση-Έκθεση» του Ενιαίου Λυκείου, τα οποία εξακολουθούν να αποτελούν πρότυπα διδασκαλίας της γλώσσας και της λογοτεχνίας για κάθε φιλόλογο-δάσκαλο της γλώσσας.

Τέλος έχουμε χρέος να ευχαριστήσουμε τους συγγραφείς, τα έντυπα και τους εκδοτικούς οίκους οι οποίοι με τα έργα και τις αξιόλογες εκδόσεις τους μας βοήθησαν στην επιλογή των κατάλληλων κειμένων.

Η συγγραφική ομάδα

1η Ενότητα

Βιώματα, εμπειρίες, ενδιαφέροντα των εφήβων

ΣΑΠΦΩ

Ο Έρωτας

Francois Gerard, Έρωτας και Ψυχή

δέδυκε μὲν ἂ σελάννα καὶ
Πηλιάδες μέσαι δὲ νύκτες
παρὰ δ' ἔρχετ' ὥρα
ἔγω δὲ μόνᾳ κατεύδω

ἀλγεσίδωρος

μυθόπλοκος

Ἔρος δ' εἰτίναξέ μοι φρένας
ὡς ἄνεμος
κατ' ὄρος δρυῶσιν ἐμπέτων.

γρήγορα ἡ ὥρα πέρασε·
μεσάνυχτα κοντεύουν·
πάει το φεγγάρι πάει κι
ἡ Πούλια βασιλέψανε·
καὶ μόνο ἐγὼ κείτομαι δω
μονάχη κι ἐρημῆ
ὁ Ἔρωτας που βάσανα
μοιράζει
ὁ Ἔρωτας που παραμύ-
θια πλάθει
μου ἀρπάξε τὴν ψυχὴ μου
καὶ τὴν τράνταξε ἴδια κα-
θὼς ἀγέρας ἀπὸ τὰ βουνὰ
χυμαίει μέσα στους δρύς
φυσομανώντας.

Σαπφώ (7ος-6ος αι. π.Χ.): σημαντική εκπρόσωπος της λυρικής ποίησης στην Αρχαία Ελλάδα.

**A. Ανάγνωση -
κατανόηση
του κειμένου**

Με στοιχεία από το ποίημα να απαντήσεις στις ερωτήσεις:
1. Πώς προσδιορίζεται ο χρόνος στο ποίημα;
2. Ποια είναι τα συναισθήματα της Σαπφώς και από τι προέρχονται;

**B. Προσέγγιση
της γλώσσας
του κειμένου**

1. Να βρεις στο αρχαίο κείμενο τις λέξεις που είναι ίδιες και στη Νεοελληνική γλώσσα και αυτές που είναι κάπως διαφορετικές, αλλά μπορείς να τις αναγνωρίσεις.
2. Να παρατηρήσεις την έκταση των δύο κειμένων, στην αρχαία και τη Νεοελληνική γλώσσα. Το κείμενο στη Νεοελληνική μορφή του έχει μεγαλύτερη έκταση. Γιατί; Να στηρίξεις την απάντησή σου προσέχοντας ιδιαίτερα την απόδοση των λέξεων «μυθοπλόκος» και «αλγεσίδωρος».

**Γ. Ερμηνεία
κειμένου
Παραγωγή
λόγου**

1. «Ο έρωτας που βάσανα μοιράζει», «Ο έρωτας που παραμύθια πλάθει»: Σε δύο παραγράφους, μία για την κάθε φράση, να αιτιολογήσεις τη σημασία των παραπάνω φράσεων και μετά σε μία άλλη παράγραφο να γράψεις τους δικούς σου χαρακτηρισμούς για τον έρωτα.

2. Αφού διαβάσεις προσεκτικά τους ορισμούς που δίνονται για τον έρωτα και τη φιλία στο λεύκωμα, να δώσεις τις δικές σου απαντήσεις στα ερωτήματα «Τι εστί έρωας; Τι εστί φιλία;». Να υποθέσεις ότι γράφεις τις απαντήσεις σου σε ένα λεύκωμα που κυκλοφορεί στην τάξη σου.

**«Λεύκωμα»
Τι εστί έρωας;**

Με τον έρωτα περνά ο καιρός, αλλά με τον καιρό... περνάει ο έρωτας!
ΑΚΑΚΙΟΣ

*Ασυνήθιστα ανθεκτικός ιός, ενίοτε και μοιραίος.
Δεν συνιστάται αντιβίωση - μπορεί να επιφέρει τα
αντίθετα από τα επιθυμητά αποτελέσματα.
Αφήστε τον να κάνει τον κύκλο του.*

ΠΑΣΤΕΡ

**«Λεύκωμα»
Τι εστί φιλία;**

Το ξέρω πως υπάρχουν και ψάχνω να σε βρω.

SCORPIONS

Η ωραιότερη σχέση που μπορεί να ζήσει ένας άντρας...

ΑΚΑΚΙΟΣ

Σπάνιο τροπικό είδος. Συναντάται σε απομονωμένες περιοχές και τείνει προς εξαφάνιση. Απεναντίας, οι απομιμήσεις πληθαίνουν. Περάστε την από τη δοκιμασία του χρόνου. Αν δεν είναι γνήσια, θα θαμπώσει.

ΠΙΑΣΤΕΡ

Το ξέρω πως υπάρχουν και ίσως να μην σε βρω.

SCORPIONS

N. KAZANTZAKΗΣ

**Να η Νέα
Παιδαγωγική !**

Στην Τετάρτη Τάξη βασίλευε και κυβερνούσε ο Διευθυντής του Δημοτικού. Κοντοπιθαρος, μ' ένα γενάκι σφηνωτό, με γκριζα πάντα θυμωμένα μάτια, στραβοπόδης. «Δε θωράς, μωρέ, τα πόδια του» λέγαμε ο ένας στον άλλον σιγά, να μη μας ακούσει, «δε θωράς μωρέ, πώς τυλιγαδίζουν¹ τα πόδια του; και πώς βήχει; δεν είναι Κρητικός». Μας είχε έρθει σπουδασμένος από την Αθήνα κι είχε φέρει, λέει μαζί του τη Νέα Παιδαγωγική. Θαρρούσαμε πως θα 'ταν καμιά νέα γυναίκα και την έλεγαν Παιδαγωγική, μα όταν τον αντικρίσαμε για πρώτη φορά ήταν ολομόναχος, η Παιδαγωγική έλειπε, θα 'ταν σπίτι. Κρατούσε ένα μικρό στριφτό βούρδουλα, μας έβαλε στη γραμμή κι άρχισε να βγάζει λόγο. Έπρεπε, λέει, ό,τι μαθαίναμε να το βλέπαμε και να το αγγίζαμε ή να το ζωγραφίζαμε σ' ένα χαρτί γεμάτο κουκίδες. Και τα μάτια μας τέσσερα, αταξίες δε θέλει, μήτε γέλια, μήτε φωνές στο διάλειμμα- και σταυρό τα χέρια. Και

1. τυλιγαδίζουν: μοιάζουν με ξύλινο, διχαλωτό ραβδί, στραβόνουν.

στο δρόμο, όταν δούμε παπά να του φιλούμε το χέρι. «Τα μάτια σας τέσσερα, κακομοίρηδες, γιατί αλλιώς, κοιτάχτε εδώ!» είπε και μας έδειξε το βούρδουλα. «Δε λέω λόγια, θα δείτε έργα!». Κι αλήθεια είδαμε, όταν κάναμε καμιά αταξία ή όταν δεν ήταν στα κέφια του, μας ξεκούμπωνε, μας κατέβαζε τα παντελονάκια και μας έδερνε κατάσαρκα με το βούρδουλα· κι όταν βαριόταν να ξεκουμπώσει, μας έδινε βουρδουλές στ' αφτιά, ωσότου έβγαινε αίμα.

Μια μέρα έδεσα κόμπο την καρδιά μου, σήκωσα το δάχτυλο:

— Πού είναι, κυρ δάσκαλε, ρώτησα, η Νέα Παιδαγωγική; γιατί δεν έρχεται στο σκολειό;

Τινάχτηκε από την έδρα, ξεκρέμασε από τον τοίχο το βούρδουλα.

— Έλα εδώ, αυθάδη, φώναξε ξεκούμπωσε το πανταλόνι σου.

Βαριόταν να το ξεκουμπώσει μόνος του.

— Να, να, να, άρχισε να βαράει και να μουγκρίζει.

Είχε ιδρώσει, σταμάτησε.

— Να η Νέα Παιδαγωγική, είπε, κι άλλη φορά σκασμός!

Ήταν όμως και πονηρούτσικος ο σύζυγος της Νέας Παιδαγωγικής. Μια μέρα μας λέει: «Αύριο θα σας μιλήσω για το Χριστόφορο Κολόμβο, πώς ανακάλυψε την Αμερική. Μα για να καταλάβετε καλύτερα, να κρατάει καθένας σας κι από ένα αυγό, όποιος δεν έχει αυγό, ας φέρει βούτυρο!».

Είχε και μιαν κόρη της παντριγιάς, την έλεγαν Τερψιχόρη· κοντή, μα πολύ νόστιμη, πολλοί τη ζητούσαν, μα δεν ήθελε να την παντρέψει. «Τέτοιες ατιμίες» έλεγε «δε θέλω εγώ στο σπίτι μου».

Κι όταν το Γενάρη οι γάτες έβγαιναν στα κεραμίδια και νιαούριζαν, έπαιρνε μια σκάλα, ανέβαινε στη στέγη και τις κυνηγούσε. «Ανάθεμα τη φύση» μουρμούριζε «ανάθεμά τη δεν έχει ηθική!».

Τη Μεγάλη Παρασκευή μας πήγε στην εκκλησία να προσκυνήσουμε το Σταυρωμένο. Μας γύρισε ύστερα στο σκολειό να μας εξηγήσει τι είδαμε, ποιον προσκυνήσαμε και τι θα πει Σταύρωση. Αραδιαστήκαμε στα θρανία, κουρασμένοι, βαριεστημένοι, γιατί δε φάγαμε σήμερα παρά ξινό λεμόνι και δεν ήπιαμε παρά ξίδι, για να δοκιμάσουμε κι εμείς τον πόνο του Χριστού.

Άρχισε λοιπόν ο άντρας της Νέας Παιδαγωγικής, με βαριά επίσημη φωνή, να μας ξηγάει πως ο Θεός κατέβηκε στη γη και γίνηκε Χριστός, κι έπαθε και σταυρώθηκε για να μας σώσει από την αμαρτία. Ποιαν αμαρτία; καλά - καλά δεν καταλάβαμε· μα καταλάβαμε καλά πως είχε δώδεκα μαθητές κι ένας τον πρόδωσε, ο Ιούδας.

— Κι ήταν ο Ιούδας, σαν ποιον; σαν ποιον;

Σηκώθηκε από την έδρα ο δάσκαλος κι άρχισε να προχωράει αργά, απειλητικά, από θρανίο σε θρανίο και μας κοιτούσε, ένα ένα.

— Κι ήταν ο Ιούδας σαν τον... σαν τον..

Είχε απλώσει το δείχτη του και τον μετακινούσε από τον ένα μας στον άλλο, ζητώντας να βρει με ποιον έμοιαζε ο Ιούδας. Κι εμείς ζαρώναμε και τρέμαμε μην μας και σταθεί το δάχτυλο το φοβερό

απάνω μας. Κι άξαφνα ο δάσκαλος έσυρε φωνή και το δάχτυλο του στάθηκε σ' ένα χλωμό φτωχοντυμένο παιδάκι με όμορφα ρουσόξανθα μαλλιά.

Ήταν το Νικολιό που 'χε φωνάξει πέρυσι στην Τρίτη Τάξη :

«Σώπα, δάσκαλε, ν' ακούσουμε το πουλί».

— Να, σαν το Νικολιό! φώναξε ο δάσκαλος. Απαράλλαχτος. Έτσι χλωμός, έτσι ντυμένος, κι αυτός, κι είχε κόκκινα μαλλιά, κόκκινα κόκκινα, σαν τις φλόγες της Κόλασης!

Να το ακούσει το κακόμοιρο το Νικολιό, ξέσπασε σε θρήνο, κι εμείς όλοι, που είχαμε γλιτώσει από τον κίνδυνο, τον αγριοματιάσαμε με μίσος και συμφωνήσαμε κρυφά από θρανίο σε θρανίο, άμα βγούμε έξω να τον σπάσουμε στο ξύλο που πρόδωσε το Χριστό.

Ευχαριστημένος ο δάσκαλος που έτσι μας έδειξε χειροπιαστά, καθώς το ορίζει η Νέα Παιδαγωγική, πώς

ήταν ο Ιούδας, μας σκόλασε, κι εμείς βάλουμε στη μέση το Νικολιό, κι ως βγήκαμε στο δρόμο αρχίσαμε να τον φτύνουμε και να τον δέρνουμε, πήρε αυτός δρόμο κλαίγοντας, μα εμείς τον κυνηγήσαμε με τις πέτρες, τον προγκούσαμε «Ιούδα! Ιούδα!» ωσότου έφτασε σπίτι του και τον τρύπωξε μέσα.

Το Νικολιό δεν ξαναφάνηκε στην τάξη, δεν ξαναπάτησε στο σκολειό. Ύστερα από τριάντα χρόνια που είχα γυρίσει από τη Φραγκιά στο πατρικό σπίτι κι ήταν Μεγάλο Σάββατο, χτύπησε η πόρτα και φάνηκε στο κατώφλι ένας χλωμός, αδύνατος άντρας, με κόκκινα μαλλιά, με κόκκινα γένια· έφερνε σ' ένα χρωματιστό μαντίλι τα καινούργια παπούτσια που 'χε παραγγείλει για όλους μας ο πατέρας για την Λαμπρή. Στάθηκε δειλιασμένος στο κατώφλι, με κοίταξε, κούνησε το κεφάλι.

— Δε με γνωρίζεις; έκαμε, δε με θυμάσαι;

Κι ως να μου το πει, τον γνώρισα.

— Το Νικολιό! φώναξα και τον άρπαξα στην αγκαλιά μου.

— Ο Ιούδας... έκαμε αυτός και χαμογέλασε με πικρία.

Ν. Καζαντζάκης (1833-1957): Κρητικός πεζογράφος και ποιητής, από τους καινοτόμους συγγραφείς της νεότερης Ελλάδας.
Έργα του: Αναφορά στον Γκρέκο, Οι αδερφοφάδες, Ο Καπετάν-Μιχάλης, Ασκητική, Βίος και Πολιτεία του Α. Ζορμπά κ.ά.

**A. Ανάγνωση
κατανόηση
του κειμένου**

**B. Προσέγγιση
της γλώσσας
του κειμένου**

1. Ο δάσκαλος της Τετάρτης τάξης εφάρμοξε τη Νέα Παιδαγωγική. Ποια ήταν αυτή;

2. Να περιγράψεις τη συμπεριφορά των παιδιών απέναντι στον «Ιούδα».

1. Να εντοπίσεις τα στοιχεία που δημιουργούν την αίσθηση του χιούμορ στο κείμενο επιμένοντας ιδιαίτερα στην παρερμηνεία της φράσης «Νέα Παιδαγωγική».

2. «κοντοπίθαρος», «στραβοπόδης», «κακομοίρηδες», «ρουσόξανθα»: Να αναλύσεις τις σύνθετες λέξεις στα συνθετικά τους και, σύμφωνα με τις γραμματικές κατηγορίες των συνθετικών και του σύνθετου, να εντοπίσεις τον τύπο των συνθέτων αυτών.

3. Να συνδέσεις τα επίθετα καλός, κακός, κόκκινος, μέσος, βόρειος α) με άλλα επίθετα, β) με ουσιαστικά και να σχηματίσεις όσο περισσότερες σύνθετες λέξεις μπορείς. Σε κάθε περίπτωση να προσδιορίζεις και τη γραμματική κατηγορία του σύνθετου. (Π.χ. όνομα (ουσιαστικό - επίθετο), ρήμα κτλ.).

Βοήθεια

Σύνθεση ονομάζεται το γλωσσικό φαινόμενο κατά το οποίο δύο λέξεις συνδέονται και σχηματίζουν μια λέξη:

Π.χ. *νύχτα* + *λουλούδι* > *νυχτολούλουδο*, *καλός* + *τύχη* > *καλότυχος*, *άσπρος* + *κόκκινος* > *ασπροκόκκινος*, *γλυκά* + *χαιρετώ* > *γλυκοχαιρετώ*, *λεπτό* + *δείχνω* > *λεπτοδείκτης*, *νερό* + *κουβαλώ* > *νεροκουβαλητής*.

Οι λέξεις που σχηματίζονται με τον τρόπο αυτό ονομάζονται **σύνθετες λέξεις** ή **σύνθετα**. Οι λέξεις που λαμβάνουν μέρος στο σχηματισμό ενός **συνθέτου** ονομάζονται συνθετικά και διακρίνονται, ανάλογα με τη θέση τους στο σύνθετο, σε α' και β' συνθετικό.

Ο **τύπος του συνθέτου** προσδιορίζεται από τις

γραμματικές κατηγορίες των λέξεων που συνδέονται και τη γραμματική κατηγορία της λέξης που σχηματίζεται (γραμμ. κατηγορίες: Ουσιαστικό, Επίθετο, Ρήμα, Επίρρημα, Πρόθεση, Αντωνυμία).

Π.χ. *θάλασσα* + *ταραχή* > *θαλασσοταραχή*
↓   ↓   ↓
Ουσιαστικό + Ουσιαστικό > Ουσιαστικό
Τύπος: Ουσ. + Ουσ. → Ουσ.

θάλασσα + *δέρνομαι* > *θαλασσοδέρνομαι*
↓   ↓   ↓
Ουσιαστικό + Ρήμα > Ρήμα
Τύπος: Ουσ. + Ρήμα → Ρήμα

**Ερμηνεία
κειμένου
Παραγωγή
λόγου**

1. Ποια ήταν τα αποτελέσματα της παιδαγωγικής μεθόδου που εφάρμοζε ο δάσκαλος του κειμένου; Να γράψεις σε ελεύθερο λόγο πως θα ήθελες να σου φέρονται οι δάσκαλοί σου (300 λέξεις).

Σ. ΣΑΡΡΗ

***Τα Graffiti
των θρανίων***

Πολύς λόγος έχει γίνει για τα ποικίλα συνθήματα που βλέπουμε καθημερινά να λερώνουν τους τοίχους. Είναι ένα φαινόμενο με αρχαία καταγωγή, που παρατηρείται έντονα και στις μέρες μας, στους δρόμους κυρίως των μεγαλουπόλεων, στις Πανεπιστημιακές σχολές αλλά και σε άλλα δημόσια κτίρια, ακόμη και σε αρχαία μνημεία του Ελληνικού χώρου.

Επειδή πολλά άρθρα έχουν δημοσιευτεί για τα αναγραφόμενα στους τοίχους και τη σημασία τους, ας αναφερθούμε σε κάτι άλλο σχετικό, στα Graffiti των σχολικών θρανίων κυρίως Γυμνασίων και Λυκείων.

Είναι γεγονός πως στα παιδιά αρέσει να γράφουν στους τοίχους των σχολείων τους αλλά περισσότερο στα θρανία τους, που είναι οι καθημερινοί τους σύντροφοι. Τι γράφουν όμως;

Παρατηρώντας τα θρανία στις σχολικές αίθουσες μπορούμε να προβληματιστούμε, να χαμογελάσουμε απλώς, ακόμη και να εκπλαγούμε. Τα περισσότερα Graffiti έχουν κύριο θέμα τους τον έρωτα, την αγάπη, τη φιλία και τη λατρεία για κάποια ποδοσφαιρική ομάδα ή κάποιο γνωστό ποδοσφαιριστή ή δημοφιλή τραγουδιστή. Ένα μεγάλο μέρος της επιφάνειας των θρανίων καλύπτουν ερωτικοί στίχοι, προερχόμενοι από γνωστά λαϊκά άσματα

της εποχής ή αποτελούν προσωπικά δημιουργήματα των μαθητών.

Αγάπη, έρωτας, μίσος, πάθος, εκδίκηση, απιστία, προδοσία ή απλώς αδιαφορία είναι τα κυρίαρχα συναισθήματα.

Πίσω από τα περισσότερα μπορούμε να διακρίνουμε το κοριτσιίστικο χέρι. Πολλοί στίχοι διαπνέονται από λυρισμό, αυθορμητισμό, ονειροπόληση και αισιοδοξία για αγάπη, ειρήνη, ευτυχία παντοτινή.

Μια άλλη μεγάλη κατηγορία στα Graffiti εκφράζουν τον θαυμασμό για κάποια δημοφιλή ελληνική ομάδα ποδοσφαίρου ή μπάσκετ και τη λατρεία για γνωστούς ποδοσφαιριστές ή μπασκετμπολίστες, Έλληνες ή ξένους.

Πιο φανατικοί φαίνεται να είναι οι οπαδοί του Ολυμπιακού και του Παναθηναϊκού που θεοποιούν και ηρωοποιούν τους παίκτες τους. Εδώ διακρίνουμε το χέρι κατά προτίμηση των μαθητών και πολύ λιγότερο των μαθητριών. Παράλληλα κάνουμε τη δυσάρεστη διαπίστωση πως το φαινόμενο του φανατισμού έχει εισχωρήσει για τα καλά στο σχολικό χώρο.

Άλλοι μαθητές εκφράζουν την αγάπη για κάποιον γνωστό, λαϊκό κυρίως, τραγουδιστή ή τραγουδίστρια, ελληνικής ή ξένης εθνικότητας αλλά ακόμη και για νεανικά συγκροτήματα. Πολλοί γνωστοί στίχοι τους αναγράφονται στα θρανία, στα ελληνικά ή στα αγγλικά, αφού ορισμένα παιδιά χρησιμοποιούν ξένη γλώσσα για να εκφραστούν. Άλλοι μαθητές προτιμούν να γράφουν μόνο το όνομά τους με μικρά ή τεράστια γράμματα, δηλώνουν την ταυτότητά τους, τις επιθυμίες τους, τις καλλιτεχνικές ή άλλες προτιμήσεις κι ενδιαφέροντά τους, τα χόμπυ τους, τη συμπάθεια ή την αντιπάθειά τους για κάποιον, τις πολιτικές τους ιδέες, ακόμη και την οικογενειακή τους κατάσταση. Άλλοι καταφέρονται κατά του κατεστημένου, ζητώντας δραστηκές αλλαγές και εκδηλώνοντας ένα φιλοσοφικό πνεύμα.

Πολλοί μαθητές προτιμούν να χωρίζουν κάθετα το θρανίο τους, οριοθετώντας έτσι τη δική τους ιδιοκτησία από του συμμαθητή τους. Άλλοι σχολιάζουν κάποιον συμμαθητή ή καθηγητή τους, ή γράφουν από το βιβλίο τους τα δύσκολα σημεία του μαθήματος για να τα διαβάσουν

στην προφορική εξέταση ή να τα αντιγράψουν σε κάποιο διαγώνισμα, ή απλά αλληλογραφούν μεταξύ τους για κοινότυπα θέματα, αντί να μιλήσουν. Άλλα αναφέρονται σε συγκεκριμένα πρόσωπα μαθητών εκφράζοντας την αμοιβαία φιλία και αγάπη για πάντα. Τέλος υπάρχουν και εικαστικά: πολλοί προτιμούν να ζωγραφίζουν λαβωμένες καρδιές, πρόσωπα, ζώα, πουλιά, λουλούδια, γεωμετρικά σχέδια, τοπία, ακόμη και περιπαιχτικά σκίτσα με αντίστοιχα σχόλια για κάποιον συμμαθητή τους.

Τα παιδιά επιμένουν να γράφουν με ό,τι βρουν: μολύβι, στυλό, μαρκαδόρο, μπογιά, ακόμη και διορθωτικό και δεν πτοούνται από τις απαγορεύσεις του σχολείου και τις συμβουλές των καθηγητών τους ή ακόμη και τις κυρώσεις για τη φθορά των θρανίων τους.

Πολλά Graffiti σβήνονται για να ξαναγραφτούν λίγο αργότερα κι άλλα διατηρούνται μόνιμα και ανεξίτηλα.

Σίγουρα τα Graffiti αποτελούν έναν τρόπο έκφρασης και επικοινωνίας, ακόμη και εκτόνωσης των μαθητών που πολύ συχνά κουρασμένοι από τα μαθήματα, αντί να

παρακολουθούν, προτιμούν να γράφουν τα θρανία τους.

Μ' αυτό τον τρόπο τα παιδιά εκφράζουν τα συναισθήματά τους, τον ψυχικό τους κόσμο, τη διάθεση της στιγμής, τις επιθυμίες, τα όνειρα και τις ελπίδες τους. Καταθέτουν τις σκέψεις τους, τη φιλοσοφία τους για τη ζωή και τον κόσμο, τη γνώμη τους για το σχολείο και φανερώνουν τα κοινωνικά τους πρότυπα, τα οποία συχνά μπορεί να είναι αρνητικά, αφού τα παιδιά είναι φυσικό να επηρεάζονται από τις αξίες και τα ιδάλματα της καταναλωτικής - ατομιστικής κοινωνίας των μεγάλων. Βέβαια, πολλά παιδιά διαμαρτύρονται για την υπάρχουσα κατάσταση ζητώντας έναν όμορφο κόσμο ειρήνης, αγάπης και φιλίας και τέλος είναι και αυτά που διακατέχονται απλά από την αρχέγονη επιθυμία του ανθρώπου να διαιωνίσει το

όνομά του γράφοντάς το κάπου, αλλά κι από ένα αίσθημα πρόσκαιρης ιδιοκτησίας.

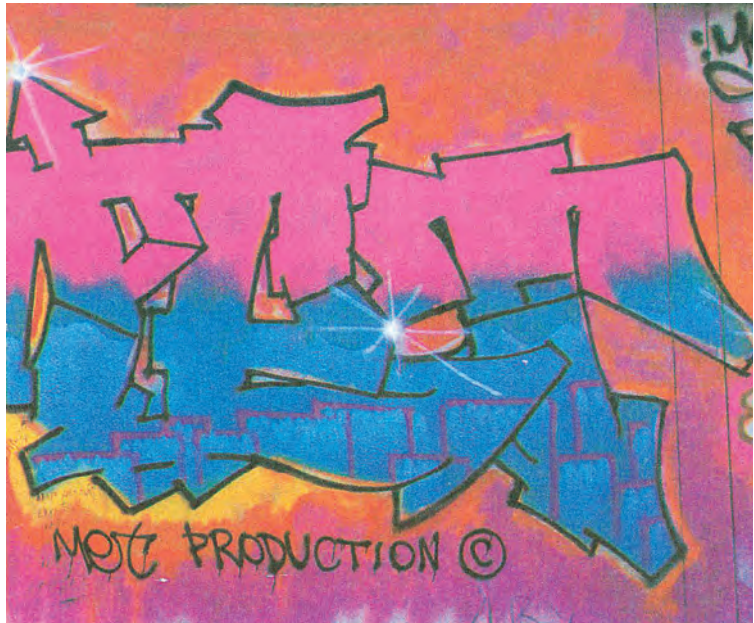
Όπως κι αν έχουν τα πράγματα, το γεγονός είναι ότι όσο υπάρχουν τα θρανία, τα παιδιά θα εξακολουθούν να γράφουν, δίνοντας το στίγμα της εποχής τους αλλά και της ψυχής τους.

Η Σοφία Σαρρή είναι δημοσιογράφος.

Μ. ΚΑΪΡΗ

**Χρωματίζουν
στους τοίχους
τα όνειρά τους**

(Από τον Τύπο)

Παράλληλο κείμενο

Η νέα γενιά των εφήβων επιστρατεύει ποικιλόχρωμα σπρέι και οργιώδη φαντασία για να ζωγραφίσει προσόψεις κτιρίων, σιδηροδρομικούς σταθμούς, μάντρες, βαγόνια τρένων και λεωφορείων ακόμη. Στην καλαίσθητη δημιουργία των εκδόσεων «ΟΞΥ» και του περιοδικού «ΜΕΤΡΟ», «Το graffiti στην Ελλάδα - το χρώμα της Πόλης», τα κείμενα του Κυρ. Ιωσηφίδη και πιο πολύ οι φωτογραφίες του αποτυπώνουν τη διαδρομή των graffiti στην Ελλάδα.

«Ξέρεις τι είναι να ξυπνάς το πρωί και ο γκριζος τοίχος απέναντί σου να έχει χαθεί, να έχει γίνει σκέτο χρώμα...;».

Το graffiti δεν είναι μόνο χρώμα, είναι λόγος και στάση ζωής, για εκείνον που βάφει τον γκριζο τοίχο τον οποίο ο περίγυρός του τον θέλει γκριζο ή τον ανέχεται με τις μύριες όσες αντιαισθητικές διαφημίσεις νυχτερινών κέντρων, λ.χ., που εικονίζουν πρόσωπα παραμορφωμένα και τον ανέχεται επίσης γεμάτο «συνθήματα» από τις ενίοτε αναλόγου αισθητικής πολιτικές αφίσες. Έτσι έχουμε αντιδράσεις εκπαιδευτικών και τις - ελάχιστες εξαιρέσεις που επιβεβαιώνουν τον κανόνα - των δασκάλων που ενθαρρύνουν τους writers, τους ευφάνταστους νεαρούς

Οι εκπρόσωποι του ελληνικού graffiti καλύπτουν προσώψεις σπιτικών, εργοστασίων, ακόμη και βαγόνια τρένων

καλλιτέχνες που, αν ήσαν όσο επιπόλαιοι και αντιδραστικοί περιγράφονται, θα επέλεγαν μάλλον να πασαλείβουν τα πάντα με τις μπογιές τους αντί να δημιουργούν έργα με τύχη εφήμερη.

Σκληρή η αντίδραση για το graffiti και πάνω στα τσίγκινα ταμπλό του μετρό: οδηγοί των συρμών περνούν και βρίζουν, επιβάτες και περαστικοί τους μιμούνται: τι κάνετε; βρωμίζετε τον χώρο (με χρώματα!). Οι ίδιοι όμως οι νομοταγείς πολίτες ξεφορτώνονται με άνεση πλαστικά ποτήρια, κουτιά από τσιγάρα, πάσης φύσεως έντυπα, άπειρες γόπες και ακυρωμένα εισιτήρια περιφρονώντας επιδεικτικά τους πολλούς (πρέπει να το πούμε) διάσπαρτους κάδους ακρήστων στον υπόγειο και αλλού.

Και ο Τύπος - όχι πάντοτε προοδευτικός - περιγράφει τους writers ως παιδιά «χαμένα» με ανεκπλήρωτες επιθυμίες που «προσπαθούν να δημιουργήσουν τεχνητό περιβάλλον σ' αυτό». Διατυπώσεις γι' αυτούς που «κοιτάνε μέσα από την οθόνη του τοίχου τους», ενώ οι «διαμαρτυρόμενοι ζωγράφοι» εκπληρώνουν επιθυμίες και αδήριτες ανάγκες, όταν τα όνειρά τους παίρνουν μορφή από το χαρτί στον τοίχο και η δημιουργία τους αυτή είναι η αλήθεια για λογαριασμό τους και η «ένσταση» για τον χώρο στην αβίωτη πόλη όπου κανείς δεν τους ρώτησε αν θέλουν να την κατοικούν και απ' όπου - για χίλιους λόγους - δεν μπορούν να αποδράσουν.

Η Μ. Καΐρη είναι δημοσιογράφος.

**A. Ανάγνωση -
κατανόηση
του κειμένου**

**B. Προσέγγιση
της γλώσσας
του κειμένου**

1. Σε ποια θέματα αναφέρονται τα Graffiti των σχολικών θρανίων;

2. Τι θέλουν να εκφράσουν οι μαθητές μέσα από τα Graffiti των θρανίων;

1. «ανεξίτηλα», «εικαστικά», «κυρώσεις», «Graffiti»: Με τη βοήθεια λεξικού να βρεις τη σημασία των λέξεων. Να αναφέρεις το λεξικό που χρησιμοποίησες και να αντιγράψεις ό,τι ακριβώς αναφέρει για την κάθε λέξη. Στη συνέχεια να χρησιμοποιήσεις τις λέξεις σε δικές σου προτάσεις (μία πρόταση για την κάθε λέξη).

2. δημοσιευτεί, εκπλαγούμε, καλύπτουν, θεοποιούν, ηρωοποιούν, προτιμούν, διατηρούνται, ζητώντας, παρακολουθούν, καταθέτουν: Να βρεις το ρήμα από το οποίο προέρχονται οι παραπάνω ρηματικοί τύποι, να προσδιορίσεις το θέμα του και στη συνέχεια να γράψεις παράγωγα, από το ρηματικό θέμα, ουσιαστικά που να λήγουν σε -ση. Π.χ. ζητώντας - ζητώ -ζήτη-ση.

Βοήθεια

Παραγωγή ονομάζεται το γλωσσικό φαινόμενο κατά το οποίο σχηματίζεται μια λέξη με βάση μια άλλη. Αυτό γίνεται με τη βοήθεια ειδικών στοιχείων που υπάρχουν στη γλώσσα, τα οποία ονομάζονται *παραγωγικά στοιχεία* και προστίθενται στο θέμα μιας λέξης. Π.χ.:

παραγωγικό στοιχείο

διανυκτερεύω	– διανυκτέρευ-ση	}-ση
βελτιώνω	– βελτίω-ση	
ιδιαίτερος	– ιδιαιτερ-ότητα	}-οτητα
κατάλληλος	– καταλληλ-ότητα	
παίζω	– παίκ-της	}-της
μαθαίνω	– μαθη-τής	

Οι λέξεις που σχηματίζονται με τον τρόπο αυτό ονομάζονται **παράγωγες λέξεις** ή **παράγωγα**.

**Γ. Ερμηνεία
κειμένου
Παραγωγή
λόγου**

1. Να διαβάσεις προσεκτικά τις παραγράφους «άλλοι μαθητές... πνεύμα». «Πολλοί μαθητές... συμμαθητή τους». Χρησιμοποιείται εδώ η τεχνική της ανάπτυξης παραγράφου με παραδείγματα. Στη συνέχεια να γράψεις μια παράγραφο με την τεχνική αυτή, με θεματική περίοδο τη φράση: «Στους τοίχους των πόλεων βλέπουμε καθημερινά ποικιλία συνθημάτων».

2. Να υποθέσεις ότι το κείμενο για τα Graffiti των θρανίων δημοσιεύεται στο νέο τεύχος γνωστού περιοδικού. Να ενημερώσεις τους συμμαθητές σου για το περιεχόμενο του άρθρου μέσα από μια περίληψη 150 περίπου λέξεων.

3. Αφού παρατηρήσεις τα Graffiti που είναι συγκεντρωμένα υπό τον τίτλο «Ζωγραφίζουν στους τοίχους τα όνειρά τους», να περιγράψεις δύο από τις εικόνες σε ένα κείμενο 250-300 λέξεων συμπληρώνοντας την περιγραφή με τα σχόλιά σου για το τι σου άρεσε, τι ενδεχομένως σε ενόχλησε και τι θα άλλαζες ή θα πρόσθετες, αν ζωγράφιζες εσύ.

**Ανάπτυξη
παραγράφου με
παραδείγματα**

Βοήθεια

Όσο πιο κοντά μας διαδραματίζεται ένα γεγονός, τόσο πιο ενδιαφέρον είναι. Για την αθηναϊκή εφημερίδα η διακοπή του ρεύματος στην Αθήνα είναι η πρώτη είδηση, για τους «Τάιμς της Ν. Υόρκης» δεν είναι ούτε μονόστηλο. Οι δέκα πρόσκοποι που χάθηκαν στην Πάρνηθα είναι για μας σπουδαίο θέμα, ενώ οι εκατό Ινδοί στρατιώτες που χάθηκαν στα Ιμαλία πάνε κατευθείαν στο καλάθι. Η έδρα της εφημερίδας ή του πρακτορείου ειδήσεων παίζει αποφασιστικό ρόλο στην επιλογή και την ιεράρχηση των ειδήσεων. Για την τοπική εφημερίδα της Καλλιθέας πρώτο θέμα είναι ο θάνατος του δημάρχου της και όχι ο θάνατος του Μπρέζνιεφ. Το δεύτερο, λοιπόν, αστέρι της είδησης είναι η εγγύτητα.

Χ. Πασαλάρης, Μία ζωή τίτλοι
(από την Έκφραση-Έκθεση Β' Ενιαίου Λυκείου)

Περίληψη κειμένου

Βοήθεια: Για να γράψεις μια περίληψη θα κάνεις τα εξής βήματα:

1ο βήμα: Θα διαβάσεις προσεκτικά το κείμενο και θα εντοπίσεις την κεντρική ιδέα.

2ο βήμα: Θα κρατήσεις σημειώσεις για το κείμενο καταγράφοντας τον πλαγιότιτλο κάθε παραγράφου.

3ο βήμα: Από τους πλαγιότιτλους αυτούς επιλέγεις αυτούς που περιέχουν τις βασικές ιδέες του κειμένου.

4ο βήμα: Γράφεις την περίληψη αποφεύγοντας την αντιγραφή του κειμένου αλλά και με «αντικειμενικό» ύφος, χωρίς σχόλια.

**MENHΣ
ΚΟΥΜΑΝΤΑΡΕΑΣ**

Τα μηχανάκια

Η μπίλια ξεγλίστρησε κι ήρθε ν' ακουμπήσει πάνω στο αριστερό σπέσιαλ χωρίς να το ανάψει.

Από κει παίρνοντας φόρα κατηφόρισε με ορμή και στάθηκε ανάμεσα στα φλιμπεράκια, φλερτάροντας και τα δυο. Όμως εκείνα, νευρικά όπως ήταν, αντί να της κλείσουν το δρόμο, της τον άνοιξαν, κι η μπίλια πήγε να βρει τις αδελφές της στο στομάχι του κουτιού. «Τουλάχιστον αυτή δεν την κατάπιε το πηγάδι», πρόφτασε να σκεφτεί ο Αναστάσης προτού ξαπολήσει την πέμπτη και τελευταία μπίλια. Την είδε ν' ανηφορίζει το διάδρομο με την ψυχή στο στόμα, έπειτα να περνά ξυστά ανάμεσα από τον Άρειο και μια κοπέλα με μαγιό και μισάνοιχτο στόμα, που ως εκείνη τη στιγμή δεν είχε παίξει κανένα ρόλο. Ήρθε να σταθεί δίπλα της, κι η κοπέλα άναψε όλη με μια ξαφνική φεγγοβολή. Τα μάτια του Αναστάση πετάχτηκαν έξω. Η μπίλια, τρομοκρατημένη, όπου φύγει-φύγει. Χτυπήθηκε

ανάμεσα στα ελάσματα που ήταν φυτεμένα εδώ κι εκεί σα δέντρα, άναψε μερικούς αριθμούς στο ταμπλό, κι ήρθε απροσδόκητα να πέσει με τα μούτρα πάνω στο σπέσιαλ. «Μπράβο», είπε η φωνή δίπλα του, «τώρα πήρες παρτίδα», κι ένα κουδούνισμα και μια βιαστική προσθαφαίρεση στο ταμπλό επισφράγισαν τη νίκη. Η μπίλια όμως, ζαλισμένη από τόσες επιτυχίες, τράβηξε απρόσεχτα στη μεριά του πηγαδιού, παραπάτησε, και ζαλισμένη από τις αναθυμιάσεις, έπεσε απελπισμένη, φωνάζοντας, στα σκοτεινά του έγκατα. Τα χέρια του Αναστάση τρέμανε, η ανάσα του είχε κοπεί, το κεφάλι του γύριζε. «Μπράβο», είπε πάλι η φωνή, «τώρα μπορείς να παίζεις δυο φορές συνέχεια χωρίς να πληρώσεις». Ο Αναστάσης ένιωσε τους μυς του να τεντώνονται σα σχοινί που πηγαίνει να σπάσει. Με το πίεςμα της λαβής έστειλε την πρώτη μπίλια ν' ανέβει το διάδρομο απογειώσεως και να χτυπηθεί μέσα στα ελάσματα ως τα φλιμπεράκια.

Ένα σύννεφο ήρθε να σταθεί μπροστά στον Αναστάση. Έπαιξε κουφά, τυφλά, δεν ήξερε να πει πόσες ώρες. Δίπλα του, πίσω του, είχε μαζευτεί ένας κόσμος που φώναζε ρυθμικά με το μηχανάκι, που αγκομαχούσε μαζί του, που ίδρωνε με τον Αναστάση. Άλλος τον χτυπούσε στην πλάτη, κι άλλος του φώναζε «μπράβο μπαγάσα» και «δόστου». «Δεν είναι μικρό πράγμα να παίρνεις εννιά παρτίδες στη σειρά!» έλεγε κάποιος μπασμένος στο παιχνίδι κι ένας άλλος απαντούσε: «Στοιχείμα πως θα πάει για δέκατη!». Κι οι μπίλιες φρεναρισμένες, ασυμμόρφωτες, αλώνιζαν δεξιά κι αριστερά. «Ένας τέτοιος ακόμα και θα μου κλείσει το μαγαζί», μονολογούσε ένας χλωμός παχύς, πίσω από τον πάγκο, που είχε το νευρικό συνήθειο να χώνει κάθε λίγο και λιγάκι το χέρι του μέσα στην τσέπη της ποδιάς του. Στο έβδομο παιχνίδι ο Αναστάσης δε μπόρεσε να χτυπήσει μεγάλο άθροισμα στο ταμπλό, να εξουδετερώσει τον Άρειο, να περάσει δυο φορές τις μπίλιες από τους πλάγιους διαδρόμους και μια από τη μέση, κατά πως απαιτούσαν οι κανονισμοί, ούτε ν' ανάγει το μεγάλο σπέσιαλ. Όλοι οι συνδυασμοί πήγαν χαμένοι. Μα την τελευταία στιγμή το μικρό αστεράκι που σφράγιζε στον πίνακα το τέρμα της παρτίδας ήρθε να σταθεί δίπλα στο άθροισμα - ένα παραθυράκι τύχης που σου άφηνε ανοιχτό το μηχανάκι

για να κερδίζεις την τελευταία στιγμή, μια χαμένη παρτίδα. «Τύχη βουνό!» άρχισαν να φωνάζουν όλοι, κι ο καταστηματάρχης άρχισε να βάζει το χέρι του στην τσέπη συχνότερα, σα να τον έτρωγε. «Στοπ!» είπε η φωνή δίπλα του, «μην προχωρήσεις άλλο». Ο Αναστάσης γύρισε να κοιτάξει έκπληκτος. Τώρα που είχε φτάσει στο απόγειο του παιχνιδιού γινόταν ποτέ να το αφήσει στη μέση; «Ακριβώς γι' αυτό», είπε η φωνή και τον τράβηξε από το μανίκι. Ήταν ένας τακτικός παίκτης στα ιπποδρόμια και στις ρουλέτες, που φαινόταν να έχει την απαιτούμενη πείρα. «Αύριο πάλι», τούπε στ' αυτί καθώς τον τραβούσε στην έξοδο. Ο Αναστάσης πέρασε μέσα από τον κόσμο που τον έτρωγε με τα μάτια. Ήταν σαν να είχε πει κάμποσα κιλά κρασί. «Έχω το αμάξι μου έξω», είπε η φωνή, «θέλεις να σε πάρω

καμία βόλτα;» Δεν έφερε αντίσταση κι άφησε το Μάκη - το παιδί με το αυτοκίνητο - να τον περάσει από τη χαμηλή πόρτα μιας Ντωφίν. Έπειτα ο Μάκης άναψε τη μηχανή, έλυσε το χειρόφρενο και πάτησε το γκάζι. Ο Αναστάσης πρόφτασε να δει στο βάθος του δρόμου το καφενείο να χάνεται, αυτού του ίδιου δρόμου που, κάθε πρωί, για να πάει σχολειό, τον φορτωνόταν στην πλάτη.

Μένης Κουμανταρέας: σημαντικός Έλληνας πεζογράφος (1931-2014). Ορισμένα από τα έργα του είναι: Βιοτεχνία υαλικών, Τα μηχανάκια, Η φανέλα με το εννιά, Δύο φορές Έλληνας.

**A. Ανάγνωση -
κατανόηση
του κειμένου**

1. Πώς νιώθει ο Αναστάσης όταν παίζει «φλιμπεράκι»;
2. Ποια στάση έχουν οι άλλοι θαμώνες απέναντι στον Αναστάση που κερδίζει;

**B. Προσέγγιση
της γλώσσας
του κειμένου**

1. «μισάνοιχτο», «προσθαφαίρεση», «καταστηματαρχης», «φεγγοβολή», «ιπποδρόμιο» : Ποιες λέξεις συντίθενται για να σχηματιστεί κάθε μία από τις παραπάνω λέξεις;
2. Η κατάληξη *-άκι* προστίθεται σε μια λέξη για να δηλώσει κυρίως μικρό μέγεθος ή οικειότητα, π.χ., «αστεράκι», «παραθυράκι», «φλιμπεράκι», «μηχανάκι». Να γράψεις πέντε λέξεις οι οποίες να φέρουν κατάληξη που σημαίνει μικρό μέγεθος (υποκοριστικά) και πέντε που να σημαίνουν μεγάλο μέγεθος (μεγεθυντικά).

**Γ. Ερμηνεία
κειμένου
Παραγωγή
λόγου**

1. Σε μια παράγραφο να περιγράψεις ένα φλιμπεράκι ή ένα ηλεκτρονικό παιχνίδι που σου αρέσει.
2. Πολλοί μεγαλύτεροι κατακρίνουν την ενασχόληση των νέων με διάφορα ηλεκτρονικά παιχνίδια. Να τους απαντήσεις γράφοντας τι νιώθεις όταν παίζεις ένα τέτοιο παιχνίδι (2-3 παράγραφοι).

Γιατί οι νέοι πεθαίνουν σε τροχαία

(Από τον Τύπο)

Κάθε χρόνο στην Ελλάδα σε πάνω από 22.000 ατυχήματα, 32.000 άτομα τραυματίζονται, ενώ πάνω από 2.000 νέοι - κυρίως - σκοτώνονται σε τροχαία δυστυχήματα, που αντί να μειωθούν, όπως στις άλλες χώρες της Ευρώπης, αυξάνονται κατά 35% περίπου κάθε χρόνο. Και το τραγικότερο, τα θανατηφόρα τροχαία αυξάνονται κατά 65%. Είναι πλέον τέτοια η σφοδρότητα με την οποία νεαρά άτομα αφήνουν την τελευταία τους πνοή στο δρόμο, που τους αριθμούς αυτούς δεν θα δικαιολογούσε ούτε η πιο φοβερή επιδημία. Το τροχαίο αποτελεί πλέον έναν αρνητικό μύθο, που όπως όλοι οι μακρόβιοι μύθοι (και τα τροχαία είναι μακρόβια στη χώρα μας) έχει μια πολύ συγκεκριμένη εικόνα - πλασματική. Ή μάλλον, μια εικόνα με μερικά αληθινά χαρακτηριστικά και κάποια άλλα εντελώς διαστρεβλωμένα. Σήμερα, το «τροχαίο» τείνει να ταυτίζεται με τα μεταμεσονύχτια ατυχήματα του Σαββατόβραδου στις περιοχές των αστικών κέντρων που λειτουργούν νυχτερινά κέντρα, όπως για παράδειγμα η παραλιακή. Οδηγός, κάποιος μεθυσμένος νεαρός άντρας.

Αν εξαιρέσουμε το στοιχείο του αλκοόλ, μια πολύ ενδιαφέρουσα έρευνα που πραγματοποίησε μέσα στο 1997 η Σχολή Υγείας και Πρόνοιας του Τεχνολογικού Εκπαιδευτικού Ινστιτούτου Αθηνών για τον τρόπο ζωής των νέων και τα οδικά τροχαία ατυχήματα, έρχεται να ανατρέψει εντελώς αυτή την εικόνα. Όχι, λέει η έρευνα, δεν σκοτώνονται κυρίως οι νέοι που πάνε να διασκεδάσουν το Σαββατοκύριακο σε ένα

Το 64% των οδηγών ηλικίας 18-24 ετών έχει πάθει ένα τουλάχιστον τροχαίο ατύχημα. Σύμφωνα με έρευνα, το αλκοόλ και οι ξαφνικές μετακινήσεις είναι οι κύριες αιτίες δυστυχημάτων

μπαρ ή σε μια ντίσκο. Δεν σκοτώνονται αυτοί που βγαίνουν το βράδυ για να πάνε σε ένα σινεμά ή σε μια ταβέρνα, κι ας γυρίσουν σπίτι τους τα ξημερώματα. Σκοτώνονται αυτοί που έχουν ως τρόπο ζωής και αυτοσκοπό τη μέθη, όχι τη διασκέδαση. Σκοτώνονται αυτοί που επιδιώκουν να «φτιαχτούν» με οινοπνευματώδη ή άλλες ουσίες.

Πράγματι, περισσότεροι από τους μισούς νεκρούς σε τροχαία προέρχονται από δυστυχήματα που προκαλούν οδηγοί υπό την επήρεια αλκοόλ. Ένα σημαντικό ποσοστό μεθυσμένων οδηγών αναλογεί στο σύνολο των οδικών ατυχημάτων. Και το σημαντικότερο ενώ η σχετική νομοθεσία έγινε σκληρότερη, ενώ εντάθηκαν τα αλκοτέστ στους δρόμους και οι κατασχέσεις των αυτοκινήτων καλά κρατούν, βλέπουμε ότι τα ατυχήματα υπό την επήρεια αλκοόλ δεν μειώθηκαν, αντίθετα αυξάνονται. Σύμφωνα με στοιχεία του ΕΚΑΒ, από ελέγχους αλκοόλης στο αίμα οδηγών που είχαν ατύχημα κατά τους μήνες Σεπτέμβριο, Οκτώβριο και Νοέμβριο 1997, παρατηρείται μια αύξηση κατά 113% στο ποσοστό των οδηγών με επίπεδα άνω του 0,5 και μια αύξηση 162% στο ποσοστό των κατασχέσεων - που σημαίνει ότι το τρις πάθημα δεν έγινε μάθημα.

Παγκόσμια, η κύρια αιτία των τροχαίων ατυχημάτων είναι το ανθρώπινο λάθος σε ποσοστό 90%, έναντι του περιβάλλοντος και του οχήματος. Στην Ελλάδα, όταν γίνεται λόγος για τροχαία, υπάρχει συνήθως αναφορά στο περιβάλλον ή στο όχημα (ως ένα βαθμό με πολλά επικίνδυνα σημεία που δεν διορθώνονται εγκαίρως, η σήμανση, ιδιαίτερα σε θέσεις όπου εκτελούνται έργα είναι ελλιπής έως ανύπαρκτη, οι διαχωριστικές νησίδες απουσιάζουν, το σύστημα εκπαίδευσης των οδηγών νοσεί, τα διπλώματα οδήγησης χορηγούνται κατά κύριο λόγο με τη μέθοδο της εξαγοράς των υπαλλήλων, τα οχήματα είναι παλιά με ό,τι αυτό συνεπάγεται). Ακόμη και όταν γίνεται αναφορά στον ανθρώπινο παράγοντα (υπερβολική ταχύτητα, χρήση αλκοόλ, ζώνες ασφαλείας, κ.λπ.) σπάνια τίθενται ερωτήματα όπως «γιατί να οδηγεί κανείς γρήγορα ή υπό την επήρεια αλκοόλ;»

Το βάρος της συγκεκριμένης έρευνας στράφηκε ακριβώς στη μελέτη της ανθρώπινης συμπεριφοράς και των παραγόντων που τη διαμορφώνουν ώστε αυτή

να ευθύνεται σε τόσο υψηλά ποσοστά για τα τροχαία (τέσσερα στα έξι ατυχήματα). Από τα στατιστικά στοιχεία ως ηλικιακή ομάδα με τα συχνότερα ατυχήματα προβάλλει εκείνη των 18 έως 24 ετών. Έτσι, ειδικά εκπαιδευμένοι ερευνητές του ΤΕΙ Αθηνών διεξήγαγαν στην περιοχή της Αθήνας το Μάρτιο και τον Απρίλιο του 1997, προσωπικές συνεντεύξεις σε 241 νέους οδηγούς ηλικίας 18 έως 24 ετών.

Ο τρόπος ζωής

Μελετήθηκε λεπτομερώς ο τρόπος ζωής των νέων (σπορ, μουσική, κινηματογράφος, ανάγνωση βιβλίων, χορός, αυτοκίνητα, ντύσιμο και στιλ, νοικοκυριό, χρήση αλκοόλ και άλλων ουσιών, πολιτικές και κοινωνικές πεποιθήσεις), καταγράφηκαν τα δημογραφικά τους χαρακτηριστικά, το εκπαιδευτικό τους επίπεδο και η απασχόλησή τους, ενώ ξεχωριστά και επισταμένως μελετήθηκε η οδική τους συμπεριφορά. Τα αποτελέσματα ήταν εντυπωσιακά.

Ναι πράγματι, οι νέοι 18 έως 24 ετών παθαίνουν συχνότερα ατυχήματα. Ένα τουλάχιστον τροχαίο έχει το 64% αυτών. Το 25% έχει δύο ατυχήματα, το 7% τρία, ενώ πάνω από τέσσερα έχει το 4% των νέων. Βέβαια δεν έχουν όλοι οι νέοι ατυχήματα. Όπως αποδείχθηκε, όλα έχουν να κάνουν με τον τρόπο ζωής τους. Περισσότερες πιθανότητες να πάθουν τροχαίο ατύχημα αποδείχθηκε ότι έχουν δύο ομάδες νέων: κατ' αρχήν τα άτομα που σε υψηλό βαθμό ακολουθούν τον τρόπο ζωής που συνδέεται με το αλκοόλ, δηλαδή καταναλώνουν μεγάλες ποσότητες οινόπνευματων στη διασκέδασή τους τόσο τα Σαββατοκύριακα όσο και στη διάρκεια της εβδομάδας, που καπνίζουν και «φτιάχνονται» με ουσίες, και έπειτα τα άτομα που συχνότερα οδηγούν για άλλες δραστηριότητες πέραν της διασκέδασης και της εργασίας (από και προς εκδήλωση, συγκέντρωση, γεγονός). Πράγματι, το υψηλότερο ποσοστό των νέων που είχαν τροχαίο ατύχημα (42%), οδηγούσαν γι' αυτές τις άλλες δραστηριότητες (έκτακτες κοινωνικές), ενώ ένα από τα χαμηλότερα ποσοστά των νέων που είχαν ατύχημα (8%) μετακινούνταν με σκοπό τη διασκέδαση σε ντίσκο, μπαρ, χορό, πάρτι...

Οι προσεκτικοί

Τις λιγότερες πιθανότητες να πάθουν ατύχημα έχουν οι νέοι που ακολουθούν τον τρόπο ζωής που οι ερευνητές ονόμασαν «κουλτούρα» (ακούνε ροκ ή κλασική μουσική, πηγαίνουν σε συναυλίες, αγοράζουν δίσκους και κασέτες, βλέπουν ταινίες κοινωνικού και ρομαντικού περιεχομένου, πηγαίνουν συχνά σινεμά και θέατρο, διαβάζουν βιβλία). Αυτοί οι νέοι δήλωσαν επίσης ότι οδηγούν προσεκτικά (με την ίδια ταχύτητα και επιδεξιότητα με το μέσο όρο των υπόλοιπων οδηγών 42% και 43% αντίστοιχα) και ότι φορούν ζώνες ασφαλείας. Μικρές επίσης πιθανότητες να πάθει τροχαίο ατύχημα έχει η ομάδα των νέων που ακολουθεί έναν ορθόδοξο τρόπο ζωής (που εκκλησιάζεται, νηστεύει κ.λπ.).

Το φύλο, κατά τους ερευνητές, δεν παίζει κάποιο σημαντικό ρόλο στις πιθανότητες για ατύχημα, κάτι που καταρρίπτει την εικόνα του άρρενα νεαρού οδηγού ο οποίος παθαίνει ή προκαλεί ατυχήματα. Η έρευνα επίσης καταρρίπτει τη διαδεδομένη αντίληψη ότι η επιθετικότητα κατά την οδήγηση προκαλεί ατυχήματα. Κάτι τέτοιο δεν επιβεβαιώθηκε. Ένας άλλος μύθος, τον οποίο καταρρίπτει η έρευνα αφορά στη συσχέτιση ατυχήματος και νυχτερινής οδήγησης (11 μ.μ. - 5 π.μ.) η οποία καταλαμβάνει την τελευταία θέση μετά την ημερήσια οδήγηση (8 π.μ. - 6 μ.μ.), τη βραδινή (6 μ.μ. - 11 μ.μ.) και την πρωινή (5 π.μ. - 8 π.μ.).

ΤΟ ΠΡΟΦΙΛ ΤΩΝ ΝΕΑΡΩΝ ΟΔΗΓΩΝ

Κατεύθυνση οδήγησης τη στιγμή του τροχαίου ατυχήματος

Πήγαινα στην ή έφευγα από την δουλειά μου	34%
Πήγαινα σε disco, πάρτι, χορό, μπαρ ή κάτι	8%
Έφευγα από disco, πάρτι, χορό...	12%
Πήγαινα ή έφευγα από κάποιο σύλλογο, όμιλο	4%
Πήγαινα ή έφευγα από άλλη εκδήλωση (συγκέντρωση), γεγονός	42%

Νέοι και ατυχήματα

Με ένα ατύχημα	64%
Με δύο ατυχήματα	25%
Με τρία ατυχήματα	7%
Με τέσσερα τουλάχιστον ατυχήματα	4%

Οδήγηση υπό την επήρεια αλκοόλ

	ΜΕΡΙΚΩΣ ΜΕΘΥΣΜΕΝΟΙ	ΟΛΙΚΩΣ ΜΕΘΥΣΜΕΝΟΙ
Καθημερινά	3%	1%
Αρκετές φορές		
Την εβδομάδα	2%	3%
Λίγες φορές το μήνα	24%	2%

Πώς νομίζουν ότι οδηγούν

ΤΡΟΠΟΣ ΟΔΗΓΗΣΗΣ

Πολύ γρηγορότερα από άλλους	8%
Λίγο γρηγορότερα	33%
Ίδια ταχύτητα	42%
Λίγο πιο αργά	15%
Πολύ πιο αργά	2%
Πολύ καλύτερα από το μέσο όρο	23%
Λίγο καλύτερα	32%

Έλεγχοι αλκοόλης στο αίμα οδηγών από την τροχαία, μετά το ατύχημα, 1997

Άτομα που ελέγχθησαν	16.520	13.002	10.877
Ποσοστό οδηγών με επίπεδα			
πάνω από 0,5%	6,4%	6,8%	7,5%
Ποσοστό μηνύσεων	2,25	4,2%	5,0%
Ποσοστό κατασχέσεων	0,8%	1,2%	1,3%
Αυτόφωρο	1,9%	2,4%	2,5%

Ατυχήματα ως προς το φύλο

Γυναίκες	Άνδρες
Χωρίς	Χωρίς
ατύχημα	ατύχημα
63%	45%

**A. Ανάγνωση -
κατανόηση
του κειμένου**

1. Ποιες είναι, σύμφωνα με το δημοσίευμα, οι κύριες αιτίες τροχαίων δυστυχημάτων στους νέους;

2. Ποια είναι τα χαρακτηριστικά των νέων που έχουν στατιστικά περισσότερες πιθανότητες να τους συμβεί τροχαίο δυστύχημα και ποιες είναι οι απόψεις που καταρρίπτονται σχετικά με το ζήτημα αυτό από την έρευνα;

**B. Προσέγγιση
της γλώσσας
του κειμένου**

1. Να παρατηρήσεις προσεκτικά την οργάνωση του κειμένου και να γράψεις το διάγραμμά του.

2. Να βρεις τις λέξεις του κειμένου που γράφονται με ελληνικούς χαρακτήρες και χρησιμοποιούνται στον προφορικό λόγο, αλλά δεν είναι ελληνικές. Μπορείς να προσδιορίσεις τα χαρακτηριστικά που δείχνουν ότι οι λέξεις αυτές δεν έχουν καταγωγή από την ελληνική γλώσσα;

**Γ. Ερμηνεία
κειμένου
Παραγωγή
λόγου**

1. Να γράψεις μια παράγραφο με τεχνική ανάπτυξης την αναλογία και θεματική περίοδο τη φράση: «Είναι πλέον... επιδημία».

2. Η μηχανή θεωρείται επικίνδυνο μέσο μετακίνησης. Φαντάσου ότι προσπαθείς να πείσεις τους γονείς σου να σου πάρουν μηχανή. Ποια επιχειρήματα θα χρησιμοποιούσες για να τους πείσεις; Να τα αναφέρεις σε ένα σύντομο κείμενο και στη συνέχεια να γράψεις σε μορφή διαλόγου ένα μέρος της συζήτησης με τους γονείς σου (πρόσωπα: εσύ και ένας από τους γονείς σου).

3. Στο κείμενο με τίτλο «Θέλω να πάρω μηχανή» υπάρχουν φράσεις όπως «την έχεις δει», «τη βγάζεις καθαρή», των οποίων η σημασία δεν είναι η κυριολεκτική σημασία των λέξεων που τις αποτελούν. Να βρεις αυτές τις φράσεις και να γράψεις τη σημασία που έχουν στο κείμενο. Στη συνέχεια να γράψεις όσο πιο πολλές φράσεις και λέξεις μπορείς που έχουν διαφορετική σημασία στην τυπική χρήση της Ελληνικής και διαφορετική στη γλώσσα των νέων της ηλικίας σου.

Θέλω να πάρω μηχανή!

(Από τον Τύπο)

Παράλληλο κείμενο

Γουστάρω πρόταση... «Θέλω να πάρω μηχανή».

Στ' αυτιά μου ακούγεται κάτι σαν ωραία μουσική. Θυμάμαι όλα τα βράδια που ζαχάρωνα το τάδε μοντέλο έξω από γυαλιστερή βιτρίνα και ας μην είχα ποτέ μου τα χρήματα να το αγοράσω. Το ήθελα και αυτό και άλλα πολλά επίσης! Αν σήμερα με ρωτούσε κάποιος ποια μοτοσυκλέτα θα ήθελα να αποκτήσω, θα έκανα μια λίστα από καμιά δεκαριά τουλάχιστον. Θα στεκόμουν αναποφάσιτος μπροστά στο δίλημμα ποια να διαλέξω και θα κατέληγα με την πιο άχρηστη απ' όλες!

Σε μένα ποτέ δε μέτρησαν οι λεγόμενες «χρηστικές» μοτοσυκλέτες. Αυτές που καλύπτουν πλήρως τις ανάγκες σου. Είναι αυτές οι υπέροχες κατασκευές που τα κάνουν σχεδόν όλα. Ελίσσονται άνετα στην πόλη, σου επιτρέπουν να κάνεις μικρά ταξιδάκια, πηγαίνεις μαζί τους διακοπές και, όταν έχεις όρεξη, πλαγιάζεις συγκρατημένα σε κάνα «στριφτερό» επαρχιακό δρόμο.

Πέρα όμως από τη χρησιμότητα υπάρχει και η φαντασία! Άμα την έχεις «δεις» με ένα μηχανάκι ότι πρέπει να γίνει δικό σου, το πιο άχρηστο απ' όλα να είναι, αυτό θα αγοράσεις! Θα το αγοράσεις γιατί γουστάρεις τον εαυτό σου επάνω του, γιατί γουστάρεις να το παρκάρεις κάτω από το σπίτι σου και να το βλέπεις από το μπαλκόνι, γιατί είναι το ονειρεμένο δικό σου μοτάρι.

Είναι απλά τα πράγματα για εκείνους που παθιάζονται με τους δύο τροχούς: τα θέλουν όλα! Απομένουν εκείνοι οι όψιμοι μοτοσυκλετιστές που αναγκάζονται να χρησιμοποιήσουν δίτροχο γιατί δεν αντέχουν το καθημερινό πήξιμο με τα τετράτροχα κουβαδάκια. Αυτοί

**Ανάπτυξη
παραγράφου με
αναλογία**

οι καημένοι είναι φοβισμένοι, δεν κατέχουν και την τέχνη, και δεν έχουν και όρεξη να μπουν στην «οικογένεια». Αυτοί, δυστυχώς, θα αγοράσουν ό,τι τους πουλήσουν! Τέλος πάντων... εμείς θα κάνουμε το χρέος μας. Θα γράψουμε ό,τι μας κατεβαίνει στο μυαλό, κατατάσσοντας τις μοτοσυκλέτες σε γενικές κατηγορίες, σύμφωνα με το σχεδιασμό και τη φιλοσοφία κατασκευής τους. Εσείς θα διαλέξετε ποιος τύπος σας ταιριάζει και φυσικά θα πληρώσετε... τη νύφη!

Βοήθεια

Μερικές φορές στην περιγραφή, για να γίνουν πιο κατανοητά ορισμένα στοιχεία του περιγραφόμενου αντικείμενου, δίνονται κάποια ανάλογα παραδείγματα από άλλους χώρους που είναι πιο οικείοι στον αναγνώστη/δέκτη. Με αυτό τον τρόπο προβάλλεται μια λανθάνουσα ομοιότητα ανάμεσα σε δύο αντικείμενα, που φαινομενικά είναι εντελώς διαφορετικά.

Στη μέθοδο αυτή, που είναι γνωστή με τον όρο αναλογία, υπάρχουν δύο μέρη/σκέλη, το ένα μέρος αναφέρεται στο περιγραφόμενο αντικείμενο, ενώ το άλλο σε ένα αντικείμενο που παρουσιάζει αναλογίες/ομοιότητες προς αυτό.

Η αναλογία, όπως ορίστηκε πιο πάνω, είναι ένας από τους τρόπους με τους οποίους αναπτύσσεται μία παράγραφος.

Να διαβάσετε την παρακάτω παράγραφο και να εντοπίσετε τα μέρη/σκέλη της αναλογίας:

Ο οργανισμός καταναλώνει ενέργεια όπως και μία μηχανή. Το αυτοκίνητο λ.χ. ή η θεριζοαλωνιστική μηχανή εξασφαλίζουν την αναγκαία για τη λειτουργία τους ενέργεια (κίνηση κ.λπ.) καίγοντας βενζίνη. Το ηλεκτρικό ψυγείο ή ο ηλεκτρονικός υπολογιστής, δύο άλλες μηχανές, χρησιμοποιούν ηλεκτρική ενέργεια, ηλεκτρικό ρεύμα. Κι ο οργανισμός βρίσκει την αναγκαία για τις λειτουργίες του ενέργεια με ανάλογο τρόπο, καίγοντας ή διασπώντας χημικές ενώσεις. Ο μηχανισμός αυτός της παραγωγής ενέργειας λέγεται καταβολισμός. Είναι φανερό πως ο καταβολισμός είναι φαινόμενο κοινό και για τους οργανισμούς και για ορισμένες μηχανές, αφού και στις δύο περιπτώσεις για τη λειτουργία τους καταναλώνεται ενέργεια που παράγεται από τη διάσπαση χημικών ενώσεων...

(Κ. Κριμπά, Ι. Καλοπίση, Μαθήματα Γενικής Βιολογίας, Β' Λυκείου, ΟΕΔΒ, Αθήνα, 1984, σ. 8).

(από την Έκφραση-Έκθεση Α' Λυκείου)

**MARIO VARGAS
LLOSA**

*Η άδεια ηδονή
του ποδοσφαίρου*

Πριν από μερικά χρόνια παρακολούθησα μια εξαιρετική διάλεξη του λαμπρού βραζιλιάνου ανθρωπολόγου Ρομπέρτο ντα Μάτα, όπου ο επιστήμων εξηγούσε ότι η δημοτικότητα του ποδοσφαίρου εκφράζει μια έμφυτη επιθυμία για νομιμότητα, ισότητα και ελευθερία. Το επιχείρημά του ήταν έξυπνο και διασκεδαστικό. Υποστήριζε ότι το κοινό θεωρεί το ποδόσφαιρο ένα είδος πρότυπης κοινωνίας - μιας κοινωνίας που διέπεται από σαφείς και απλούς νόμους που ο καθένας κατανοεί και παρατηρεί και οι οποίοι, αν παραβιαστούν, θα σημάνουν την άμεση τιμωρία των ενόχων.

Το γήπεδο ποδοσφαίρου είναι χώρος ισότητας που αποκλείει την ύπαρξη ευνοιοκρατίας και προνομίων. Εδώ στο γρασίδι με τις διαχωριστικές λευκές γραμμές, ο καθένας εκτιμάται γι' αυτό που είναι: για την ικανότητα, την αφοσίωση, την εφευρετικότητα και την αποτελεσματικότητά του. Τα ονόματα, το χρήμα και η επιρροή δεν μετρούν διόλου όταν πρέπει κανείς να βάλει γκολ και να κερδίσει τις επευφημίες και τα χειροκροτήματα των θεατών στις κερκίδες. Ο παίκτης ποδοσφαίρου ασκεί τη μόνη μορφή ελευθερίας που εκχωρεί η κοινωνία στα μέλη της χωρίς να κινδυνεύει να διαλυθεί: να κάνουν ό,τι

τους αρέσει εφόσον αυτό δεν απαγορεύεται από κανόνες που όλοι αποδέχονται.

Αυτό τελικώς ξυπνά τα πάθη στα πλήθη που σε ολόκληρο τον κόσμο συρρέουν στα γήπεδα, παρακολουθούν ποδοσφαιρικούς αγώνες στην τηλεόραση και μαλώνουν για τα είδωλα του ποδοσφαίρου: ο κρυφός φθόνος, η ασυνείδητη νοσταλγία για έναν κόσμο που σε αντίθεση με αυτόν στον οποίο ζουν -που είναι γεμάτος αδικίες, διαφθορά, ατιμία και βία- τους προσφέρει αρμονία, δικαιοσύνη και ισότητα.

Θα μπορούσε αυτή η ωραία θεωρία να είναι αληθινή; Μακάρι, διότι τίποτε δεν θα ήταν θετικότερο για το μέλλον της ανθρωπότητας, από πλήθη που τρέφουν στις καρδιές τους ανάλογα αισθήματα πολιτισμού. Όπως όμως συμβαίνει συνήθως, η πραγματικότητα ξεπερνά τη θεωρία -αποδεικνύοντας ότι αυτή είναι ελλιπής. Οι θεωρίες είναι πάντα λογικές, πνευματικές (ακόμη και αυτές που πρεσβεύουν τον παραλογισμό και την τρέλα) στην κοινωνία όμως, στην ανθρώπινη συμπεριφορά, το υποσυνείδητο, το παράλογο και ο αυθορμητισμός παίζουν πάντα έναν ρόλο, αναπόφευκτο και ανυπολόγιστο.

Γράφω αυτές τις γραμμές καθισμένος σε μια κερκίδα του γηπέδου Nou Camp,

μερικά λεπτά πριν από την έναρξη του αγώνα Αργεντινής - Βελγίου, με τον οποίο θα αρχίσει αυτό το Παγκόσμιο Κύπελλο (Ισπανία 1982). Οι οiwνοί είναι θετικοί: ένας λαμπρός ήλιος, ένα εντυπωσιακό πολύχρωμο πλήθος που ανεμίζει ισπανικές, καταλανικές, αργεντινικές και μερικές βελγικές σημαίες, θορυβώδη πυροτεχνήματα, μια γιορτινή ατμόσφαιρα και χειροκροτήματα για τους χορούς και τις γυμναστικές επιδείξεις που προθερμαίνουν την ατμόσφαιρα πριν από την έναρξη του αγώνα.

Αυτός ο κόσμος είναι πολύ πιο εντυπωσιακός από αυτόν που βρίσκεται έξω από το γήπεδο και τον κόσμο που χειροκροτεί τους χορούς και τα σχέδια που διαγράφουν με τα σώματά τους χιλιάδες νέοι στο γρασίδι. Ένας κόσμος χωρίς πολέμους όπως αυτούς στον Νότιο Ατλαντικό και στον Λίβανο, τους οποίους το Παγκόσμιο Κύπελλο υποβίβασε στη δεύτερη θέση στο μυαλό χιλιάδων οπαδών ανά τον κόσμο και αυτοί όπως και εμείς εδώ στις κερκίδες, δεν θα σκέφτονται, για τις επόμενες δύο ώρες, τίποτε άλλο παρά μόνο τις πάσες και τις μπαλιές των 22 παικτών των ομάδων της Αργεντινής και του Βελγίου, στον εναρκτήριο αγώνα της διοργάνωσης.

Ίσως η εξήγηση αυτού του σύγχρονου εντυπωσιακού φαινομένου, του πάθους για το ποδόσφαιρο - του αθλήματος που έχει αναχθεί σε θρησκεία με τους περισσότερους οπαδούς - είναι ενδεχομένως λιγότερο περίπλοκη από ό,τι πιστεύουν οι κοινωνιολόγοι και οι ψυχολόγοι. Το ποδόσφαιρο μπορεί απλώς να προσφέρει στους ανθρώπους αυτό που με δυσκολία έχουν: μια ευκαιρία να διασκεδάσουν, να ενθουσιαστούν, να νιώσουν έντονες συγκινήσεις που σπανίως τους προσφέρει η ρουτίνα της καθημερινότητας.

Η επιθυμία για διασκέδαση, για απόλαυση, είναι η πλέον θεμιτή φιλοδοξία - ένα δικαίωμα εξίσου ισχυρό με την επιθυμία για τροφή και εργασία. Για πολλούς, σύνθετους λόγους, το ποδόσφαιρο σήμερα καλύπτει αυτές τις ανάγκες πολύ περισσότερο από οποιοδήποτε άλλο άθλημα. Όσοι από εμάς απολαμβάνουν το ποδόσφαιρο δεν εκπλήσσονται από τη μεγάλη δημοτικότητά του ως τρόπου συλλογικής διασκέδασης. Υπάρχουν, ωστόσο, πολλοί που το καταλαβαίνουν και το επικρίνουν. Το θεωρούν αξιοθρήνητο διότι, όπως ισχυρίζονται, διαβρώνει και φτωχαίνει τις μάζες - τις αποσπά από τα σημαντικά ζητήματα. Όσοι σκέφτονται όμως με αυτό το τρόπο ξεχνούν ότι είναι σημαντικό να διασκεδάζει κανείς.

Ξεχνούν, επίσης ότι αυτό που χαρακτηρίζει τη διασκέδαση, όσο έντονη και ενδιαφέρουσα και αν είναι (και ένας καλός αγώνας ποδοσφαίρου είναι απίστευτα έντονος και ενδιαφέρων), είναι το ότι είναι εφήμερη, μη υπερβατική και αβλαβής. Ένα πείραμα όπου το

αποτέλεσμα εξαφανίζεται ταυτόχρονα με την αιτία. Ο αθλητισμός, για όσους τον αγαπούν, είναι η αγάπη για τη μορφή, ένα θέαμα που δεν υπερβαίνει τη φυσική, την αισθητηριακή, τη στιγμιαία συγκίνηση. Ένα θέαμα που σε αντίθεση με ένα βιβλίο ή ένα έργο σπάνιο αφήνει ίχνη στη μνήμη και δεν εμπλουτίζει ούτε φτωχαίνει τη γνώση. Αυτή είναι και η γοητεία του, είναι συναρπαστικό και κενό. Γι' αυτό ακριβώς έξυπνοι και ανόητοι, καλλιεργημένοι και ακαλλιεργητοι μπορούν να απολαύσουν εξίσου το ποδόσφαιρο. Αλλά αρκετά για τώρα. Οι ομάδες βγαίνουν στον αγωνιστικό χώρο. Ο Βασιλιάς έφθασε. Το Παγκόσμιο Κύπελλο έχει επισήμως αρχίσει. Το παιχνίδι αρχίζει. Αρκετά με το γράψιμο. Ας διασκεδάσουμε και λίγο.

Ο Mario Vargas Llosa είναι συγγραφέας.

**A. Ανάγνωση -
κατανόηση
του κειμένου**

1. Να παρουσιάσεις σε λίγες γραμμές τη βασική ιδέα της διάλεξης για το ποδόσφαιρο που είχε παρακολουθήσει ο συγγραφέας.

2. Ποια είναι, σύμφωνα με το συγγραφέα, η γοητεία του ποδοσφαίρου;

**B. Προσέγγιση
της γλώσσας
του κειμένου**

1. Το κείμενο χωρίζεται εμφανώς σε δύο ενότητες. Να τις προσδιορίσεις και να δώσεις από έναν τίτλο στην κάθε μία.

2. Να υπογραμμίσεις όλα τα ουσιαστικά του κειμένου που λήγουν σε *-ότητα*, να τα μεταφέρεις σε μια στήλη στο τετράδιό σου και να γράψεις δίπλα στο καθένα το επίθετο από το οποίο παράγεται.

**Γ. Ερμηνεία
κειμένου
Παραγωγή
λόγου**

1. «Υπάρχουν ... ζητήματα» (σελ. 46): Ξέρεις τέτοιες απόψεις για το ποδόσφαιρο; Με ποια επιχειρήματα τις στηρίζουν οι υποστηρικτές του; (Να γράψεις δύο παραγράφους).

2. Να αναφέρεις τρία συνθήματα που εξυμνούν ποδοσφαιρικές ομάδες και να παρουσιάσεις το περιεχόμενό τους (σε μία παράγραφο για το καθένα).

3. Πολλές ποδοσφαιρικές ομάδες είναι γνωστές και με άλλο όνομα εκτός από το επίσημο π.χ., Θρύλος, Γηραιός κ.λπ. Να αναφέρεις τέτοια ονόματα και να σχολιάσεις τον τρόπο με τον οποίο συνδέονται με την αντίστοιχη ομάδα.

4. Αφού διαβάσεις προσεκτικά την παράγραφο με τον τίτλο «Η κυρίαρχη ιδεολογία του ποδοσφαίρου», α) να διακρίνεις τα δομικά μέρη της και να προσέξεις τη μέθοδο ανάπτυξής της, β) να παρουσιάσεις επιγραμματικά τα επιχειρήματα με τα οποία ο συγγραφέας κατηγορεί το ποδόσφαιρο.

Παράλληλο κείμενο

Η κυρίαρχη ιδεολογία του ποδοσφαίρου

Τί είναι λοιπόν το ποδόσφαιρο; Η πρώτη προσέγγιση λέει ότι το ποδόσφαιρο είναι ένα άθλημα. Τί είδους άθλημα είναι όμως στη σημερινή του μορφή; Άθλημα, για παράδειγμα, είναι και ο περίπατος, αλλά είναι ένα ατομικό άθλημα, που γυμνάζει το σώμα, χωρίς να αναδεικνύει νικητές και ηττημένους. Ο μόνος φόβος είναι να σου επιτεθεί κανένας σκύλος στο δρόμο. Το ποδόσφαιρο, αντίθετα, είναι ένα πολυσυλλογικό ανταγωνιστικό άθλημα, το οποίο, κατά τα τελευταία περίπου τριάντα χρόνια εκπορήθηκε και ενσωματώθηκε στις κατεστημένες δομές του βιομηχανικού καπιταλισμού και επιτελεί στην κοινωνία ιδιαίτερες κοινωνικοψυχολογικές, οικονομικές και ιδεολογικές λειτουργίες. Αποτελεί, με την έννοια αυτή, ένα συστατικό στοιχείο της παγκόσμιας καπιταλιστικής αγοράς. Διοικείται και ιεραρχείται από μια παγκόσμια οικονομική και πολιτική ολιγαρχία του κεφαλαίου και όχι μόνο, γι' αυτό και έχει παγκόσμια υποστήριξη. Η οικονομική ιεραρχία από τη φύση της παράγει ανταγωνισμό, εκμετάλλευση και τελικά βία. Επιπλέον, η οικονομική ιεραρχία είναι η ουσία και η επίσημη καθαγίαση της ανισότητας μεταξύ των ανθρώπων. Άρα πρόκειται για μια ειδική μορφή βίας, που διαχέεται μέσα στους αθλητικούς χώρους, της οποίας όμως οι γενεσιουργικές αιτίες βρίσκονται ήδη μέσα στη

**Ανάπτυξη
παραγράφου
με ορισμό**

φύση του παιχνιδιού και στους όρους που χαρακτηρίζουν την ιδεολογία του. Με την έννοια αυτή, το σύγχρονο επαγγελματικό ποδόσφαιρο (γιατί όχι και το μπάσκετ) είναι ένας παράπλευρος κοινωνικοοικονομικός μηχανισμός της παγκόσμιας ανταγωνιστικής οικονομίας της αγοράς και αυτό ανεξάρτητα από το πολιτικοοικονομικό σύστημα των διαφόρων χωρών που το εξάγουν.

Βοήθεια

Παράδειγμα ανάπτυξης παραγράφου με ορισμό
Πολιτισμός είναι το σύνολο των επιτευγμάτων του ανθρώπου. Επιτευγμάτων που έχουν σχέση με την τεχνική, την οικονομική και την επιστημονική πρόοδο, με την εσωτερική καλλιέργεια του ανθρώπου (εξύψωση ηθικής και αισθητικής συνείδησης, εμπλουτισμός συναισθήματος κ.λπ.) και γενικά με την ηθικο-πνευματική του ανάπτυξη. Στην έννοια του πολιτισμού περιλαμβάνονται τα «ιδεώδη» που διαμορφώθηκαν στο πέρασμα του χρόνου (δικαιοσύνη, ελευθερία, δημοκρατία, ανθρωπισμός), «ο τρόπος ζωής» (ήθη, έθιμα, ρεύματα ιδεών, αξιολογικές πεποιθήσεις), καθώς και τα «έργα» που πραγματοποιήθηκαν στους επιμέρους τομείς προόδου (καλλιτεχνική δημιουργία, θεσμοί, πολιτιστική και κοινωνική οργάνωση, τεχνικές εφαρμογές των επιστημών κ.λπ.).

(«εγκυκλοπαίδεια ΠΑΠΥΡΟΣ ΛΑΡΟΥΣ»)

Δ. Τσαρδάκης (από τον Τύπο)

Π. ΜΠΟΥΚΑΛΑΣ
Πλαστικά
παραμύθια
εισαγωγής

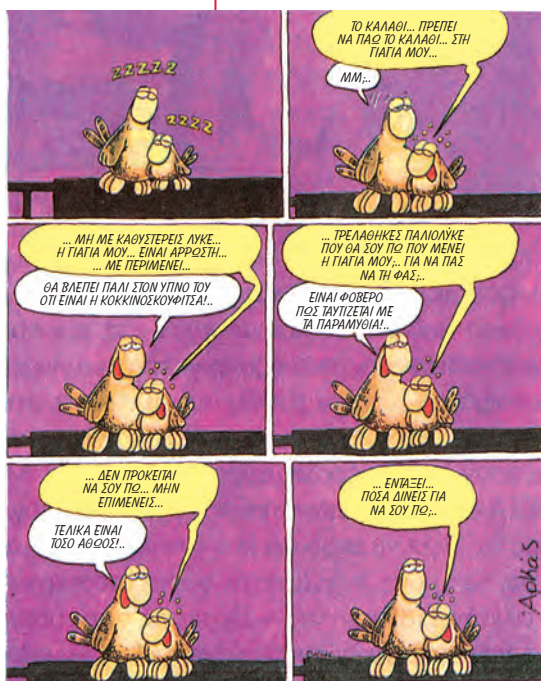

Αν με τους μύθους ο άνθρωπος δοκίμασε να ερμηνεύσει τον κόσμο και να τον απομαγεύσει, τα εικονογραφημένα παραμύθια που κατασκευάζει η γιγαντιαία βιομηχανία του θεάματος, όπως και τα μυθάρια που εισάγει στην αγορά η διαφήμιση, τείνουν προς τον εντελώς αντίθετο στόχο: να πλανέψουν, να μαγέψουν, να αποβλακώσουν. Μπορεί λοιπόν οι Απόκριες να πέφτουν πολύ μακριά ακόμα, ωστόσο, όποιος θα 'θελε να κερδίσει ένα εύκολο στοίχημα θα ποντάριζε ότι το χρόνο που έρχεται τα περισσότερα κοριτσάκια θα ντυθούν Ποκαχόντας - ώστε να αντιρροπηθεί έτσι η μανία των αρσενικών συνομηλίκων τους να μασκαρεύονται σαν τους εξαμβλωματικούς Πάουερ Ρέιντζερς αλλά και να μιλάνε σαν κι εκείνους (τουτέστιν να μασάνε ουρλιαχτά και γαβγίσματα) και να κινούνται σαν κι εκείνους (δηλαδή να ταλαιπωρούν το κορμάκι τους και να το θέτουν εν κινδύνω ανοιγοκλείνοντάς το σε ποικίλα αντιανθρώπινα σχήματα). Και τι εστί Ποκαχόντας; Μια Ινδιανούλα που αγάπησε έναν ευαίσθητο λευκό, έναν Άγγλο πιονιέρο, και από κοινού θέλησαν να φέρουν τους λαούς τους σε κάποια επικοινωνία, με ευτυχή βεβαίως κατάληξη όπως ταιριάζει στα παραμύθια.

Την ιστορία της Ποκαχόντας λοιπόν ανέλαβε η εταιρεία Γουόλτ Ντίσνεϋ (ο οιονεί Άντερσεν της βιομηχανικής εποχής) να τη μετασκευάσει σε μύθο οικουμενικής καταναλώσεως, να εφοδιάσει δηλαδή το μυαλουδάκι των παιδιών με νέα κλισεδάκια και την αγορά με δεκάδες παραποκαχόντεια είδη. Η ταινία μόλις άρχισε να παίζεται στους ελληνικούς κινηματογράφους, ωστόσο η πρόκληση ενδιαφέροντος (ή και μανίας) είχε αρχίσει πολύν καιρό πριν, και μάλιστα με μια συστηματικότητα που μάλλον σπανίζει στην αγορά μας. Στις άλλες ταινίες ή βιντεοταινίες κινουμένων σχεδίων που έβλεπαν τα

παιδιά υπήρχε ένα ορεκτικό πρόγευμα του αναμενόμενου κινηματογραφικού έπους. Τη μαζική όρεξη είχαν αναλάβει να την κρατάνε ανοιχτή τα ταχύτατα μεταφρασθέντα βιβλιάρκια, οι αφίσες, οι κασέτες, ενώ αναμένεται να δράσουν και οι κούκλες - Ποκαχόντας, τα ψεντομπιζουδάκια με την Ποκαχόντας, τα ρουχαλάκια αλά Ποκαχόντας, τα αυτοκόλλητα με το προσωπάκι της, οι σοκολάτες, οι τσίχλες και βεβαίως τα πολυπωλούμενα αυγά με τα παιγνιδάκια, που δεν θ' αφήνουν ανεκμετάλλευτη τη νέα αποδοκίματα «ήπειρο», αλλά θα σπεύσουν να πλασάρουν πλαστικοποιημένη τη σκηνή της Ινδιανούλας, το βαρκάκι

της, τα ζωάκια που τη συνοδεύουν κ.ο.κ. Μια ακμαία βιομηχανία ψευδαισθήσεων και πλαστικής τρυφερότητας.

Όσοι έχουν παιδιά μεταξύ τριών και δέκα ετών, θα 'χουν ήδη ακούσει την παραπονεμένη ή οργισμένη φωνή των βλαστών τους να τους επικρίνει που δεν κάνουν τίποτε για να δουν μια ώρα αρχύτερα στο πανί την Ινδιανούλα. Και θα 'χουν ήδη αρχίσει να σκέφτονται πόσο γρήγορα τελείωσε η βασιλεία του Σίμπα και του Μουφάσα, που είχε

εγκαθιδρυθεί στα παιδικά μυαλά με τις ίδιες μεθοδεύσεις και με τους ίδιους στόχους όσο γρήγορα είχε τελειώσει κι η βασιλεία του Μπαλού του αρκούδου, που εκείνος τουλάχιστον ήταν και ευρηματικά γλεντζές...

Δεν είναι βέβαια ελληνική αποκλειστικότητα ετούτο το δραματάκι. Η αυτοκρατορία που έστησε ο Ντίσνεϊ απευθύνεται στην παγκόσμια αγορά, και τα προϊόντα της έχουν την ευχέρεια της κόκα - κόλας στη διάβαση των συνόρων (αλλά και των ψυχοπνευματικών φραγμών). Ορισμένοι αισιόδοξοι ίσως ισχυριστούν ότι δεν είναι κακό πράγμα αυτού του τύπου η οικουμενικότητα, δεν είναι κακό πράγμα να έχουν τις ίδιες επιθυμίες τα ελληνάκια και τα γαλλάκια, τα αμερικανάκια και τα γιαπωνεζάκια, τα βραζιλιανάκια και ίσως και κάποια αφρικανάκια. Μολαταύτα, δεν χρειάζεται να συγκαταλέγεται κανείς σε όσους ευκολύνονται να χρησιμοποιούν τα σχήματα της δαιμονολογίας για να υποστηρίξει ότι δεν είναι κοινωνικώς και πολιτισμικώς ασήμαντα δύο τινά: πρώτον, η απέραντη ευκολία και η απίστευτη ταχύτητα με την οποία επιβάλλονται οικουμενικώς είδωλα, πρότυπα, καταναλωτικές συνήθειες και μοντέλα σκέψης και αξιολόγησης των ανθρωπίνων και δεύτερον ο μονόδρομος που ακολουθούν οι σχετικές διαδικασίες: από την αμερικανική μητρόπολη προς την περιφέρεια προς τις πολιτισμικές αποικίες. Επιστροφή και ανάδραση δεν υπάρχει, πιθανόν ούτε δυνατότητα διαφυγής.

Δεν θα χαθεί βέβαια ο κόσμος που τα παιδιά δεν ξέρουν το Κολλητήρι του Καραγκιόζη αλλά ξέρουν και την τελευταία ατάκα που πετάει ο Τίμων στο «Βασιλιά των Λιονταριών». Ωστόσο, μάλλον κάτι σημαίνει το γεγονός ότι για να νιώσουν πως βρίσκονται ισότιμα εντός της σκληρότατης μικροκοινωνίας τους πρέπει οπωσδήποτε να γνωρίζουν απέξω κι ανακατωτά την περιπέτεια του βασιλέως λιονταρή ή της Ινδιανούλας, και ότι για να νιώσουν δικό τους το λιοντάρι ή το Ινδιανάκι δεν αρκεί να ξέρουν τα σχετικά τραγούδια, αλλά πρέπει να αγοράσουν και να επιδείξουν στους φίλους τους όλα τα συμπαρομαρτούντα, που δεν είναι και λίγα. Ήδη λοιπόν το καθετί που τους δίνει μια κάποια χαρά, παύει να συνιστά αξία χρήσης και νοθεύεται ευθύς εξαρχής. Ήδη, μπαίνουν

στον κόσμο των μεγάλων, πριν καν γλεντήσουν την αφέλειά τους. Ήδη η φαντασία τους υποσιτίζεται και οι διαφορές τους πολτοποιούνται. Ωστε να καταστεί εύκολος ο τηλεχειρισμός τους, όπως και των γονιών τους.

Ο Π. Μπουκάλας είναι οδοντίατρος και δημοσιογράφος.

**A. Ανάγνωση -
κατανόηση
του κειμένου**

1. Είναι θετική ή αρνητική η θέση του συγγραφέα για τους σύγχρονους μύθους και πού φαίνεται αυτό;

2. Ποια είναι τα δύο στοιχεία που δεν μπορεί, κατά τον συγγραφέα, να θεωρηθούν «πολιτικώς και κοινωνικώς ασήμαντα» σε σχέση με τα σύγχρονα είδωλα - πρότυπα;

**B. Προσέγγιση
της γλώσσας
του κειμένου**

1. «η φαντασία τους υποσιτίζεται», «οι διαφορές τους πολτοποιούνται»: Η χρήση των ρημάτων δεν είναι κυριολεκτική. Να βρεις την κυριολεκτική σημασία τους και να δικαιολογήσεις τη μεταφορική χρήση τους στο κείμενο.

2. Να σχολιάσεις τη χρήση και τη σημασία του επιθέτου «πλαστικά» στον τίτλο του κειμένου και στη συνέχεια να γράψεις τρεις φράσεις με μεταφορική χρήση του επιθέτου *πλαστικός*.

3. «παραμύθια εισαγωγής»: Να γράψεις δέκα λέξεις (πέντε ονόματα, πέντε ρήματα) που να αρχίζουν με την πρόθεση παρά και άλλες δέκα που να αρχίζουν με την πρόθεση εις.

**Γ. Ερμηνεία
κειμένου
Παραγωγή
λόγου**

1. Να οργανώσετε μια συζήτηση στην τάξη με θέμα: «Τα υπέρ και τα κατά των σύγχρονων παραμυθιών στα οποία αναφέρεται ο συγγραφέας». Να χωριστείτε σε δύο ομάδες με αντίθετες για το ζήτημα απόψεις και να γράψετε από μία εισήγηση με τις απόψεις σας 250-300 λέξεων.

Βοήθεια

Οργάνωση συζήτησης στην τάξη

Η συζήτηση «στρογγυλής τραπέζης» περιλαμβάνει εισηγήσεις για διάφορες πλευρές ή μέρη ενός κεντρικού θέματος. Ορισμένες φορές μπορεί να περιλαμβάνει εισηγήσεις για το ίδιο αντικείμενο από εισηγητές με διαφορετικές ειδικότητες. Ένα θέμα π.χ. μπορεί να παρουσιαστεί από ιστορική, κοινωνιολογική, ψυχολογική και παιδαγωγική πλευρά. Η διαδικασία της συζήτησης είναι συνήθως η εξής:

α) Ο πρόεδρος ή συντονιστής της συζήτησης:

- Εισάγει το θέμα και εκθέτει τους στόχους.

- Παρουσιάζει τους εισηγητές-συζητητές.

- Εκθέτει τους όρους της συζήτησης, το χρονικό πλαίσιο και άλλα διαδικαστικά σημεία.

β) Οι εισηγητές παρουσιάζουν το θέμα.

γ) Το ακροατήριο υποβάλλει ερωτήσεις:

- διασάφησης, επεξήγησης

- κριτικής, ελέγχου, διαφωνίας, συμφωνίας, επέκτασης.

δ) Ο πρόεδρος συνοψίζει, διατυπώνει τα αποτελέσματα - πορίσματα της συζήτησης.

2η Ενότητα

Γνωριμία με τον κόσμο της Επιστήμης και της Τεχνολογίας

Jacob Lawrence, Οικοδόμοι

ΓΚ. ΜΑΡΚΕΣ

**100 χρόνια
μοναξιάς**

Οι νέες εφευρέσεις

Romare Bearden, College, Χωρίς τίτλο

Με κέντρο το φανταστικό χωριό Μακόντο και την οικογένεια του Μπουενδία, ο συγγραφέας διηγείται ρεαλιστικά το χρονικό της ζωής στην Κολομβία στις αρχές του εικοστού αιώνα.

Πολλά χρόνια αργότερα, μπροστά στο εκτελεστικό απόσπασμα, ο συνταγματάρχης Λουρελιάνο Μπουενδία θα θυμόταν εκείνο το μακρινό απόγευμα, που ο πατέρας του τον είχε πάει να γνωρίσει τον πάγο. Το Μακόντο ήταν τότε ένα χωριό με είκοσι σπίτια από πηλό και καλάμια, χτισμένα στην όχθη ενός ποταμού με διάφανα νερά, που κυλούσαν σε μία κοίτη με λείες πέτρες, άσπρες και

τεράστιες, σαν προϊστορικά αβγά. Ο κόσμος ήταν τόσο νεόπλαστος ώστε πολλά πράγματα δεν είχαν όνομα και για να τα αναφέρεις έπρεπε να τα δείξεις με το δάχτυλο. Κάθε χρόνο, το Μάρτη, μία οικογένεια κουρελιάρηδων τσιγγάνων έστηνε τη σκηνή της κοντά στο χωριό και με μεγάλη φασαρία, με σφυρίχτρες και νταούλια, επιδείκνυε τις καινούργιες εφευρέσεις. Στην αρχή είχαν φέρει το μαγνήτη. Ένας σωματώδης τσιγγάνος με άγρια γενειάδα και χέρια σαν σπουργίτια, που παρουσιάστηκε με το όνομα Μελκιάδες, έκανε μία εντυπωσιακή δημόσια επίδειξη του πράγματος που ο ίδιος ονόμαζε το όγδοο θαύμα των σοφών αλχημιστών της Μακεδονίας. Άρχισε να γυρίζει από σπίτι σε σπίτι σέρνοντας δύο μεταλλικές πλάκες κι όλος ο κόσμος τα έχασε βλέποντας κατσαρόλες, τηγάνια, τσιμπίδες και μαγκάλια να πέφτουν από τη θέση τους και τα ξύλα να τρίζουν, καθώς απελπισμένα τα καρφιά και οι βίδες προσπαθούσαν να ξεκαρφωθούν, κι ακόμα και αντικείμενα χαμένα από πολύ καιρό εμφανίστηκαν από εκεί που πιο πολύ τα 'χαν γυρέψει, για να συρθούν με εκκωφαντική αταξία πίσω απ' τα μαγικά σίδηρα του Μελκιάδες.

«Τα πράγματα έχουν τη δική τους ζωή», διαλαλούσε ο τσιγγάνος με τραχιά προφορά, «φτάνει μόνο να ξυπνήσεις την ψυχή τους». Ο Χοσέ Αρκάδιο Μπουενδία, που η αγαλίνωτη φαντασία του κάλπαζε πάντα πιο μακριά απ' τη σοφία της φύσης, ακόμα και πέρα κι από τα θαύματα και τη μαγεία, σκέφτηκε πως θα μπορούσε να αξιοποιήσει αυτή την άχρηστη εφεύρεση για να ξεριζώσει το χρυσάφι απ' τα σπλάχνα της γης. Ο Μελκιάδες, που ήταν τίμιος άνθρωπος, τον προειδοποίησε: «Δεν κάνει γι' αυτήν τη δουλειά». Ο Χοσέ Αρκάδιο Μπουενδία όμως δεν πίστευε εκείνη την εποχή στην τιμότητα των τσιγγάνων. Κι έτσι αντάλλαξε το μουλάρι του κι ένα κοπάδι κατσίκια με τις δυο μαγνητικές πλάκες. Η Ούρσουλα Ιγουαράν, η γυναίκα του, που βασιζόταν σ' εκείνα τα ζώα για να καλυτερέψει το πενιχρό εισόδημα του νοικοκυριού τους, δεν κατάφερε να τον αποτρέψει.

«Πολύ γρήγορα θα μας περισσεύει χρυσάφι για να στρώνουμε και το δάπεδο της αυλής», απάντησε ο άντρας της. Δούλεψε σκληρά πολλούς μήνες για να αποδείξει

πως οι ιδέες του ήταν σωστές. Εξερεύνησε σπιθαμή προς σπιθαμή όλη την περιοχή, ακόμα και το βυθό του ποταμού, σέρνοντας τις δυο σιδερένιες πλάκες και απαγγέλλοντας δυνατά το ξόρκι του Μελκιάδες.

Το μόνο που κατάφερε να ξεθάψει ήταν μια πανοπλία του δέκατου πέμπτου αιώνα, που όλα της τα κομμάτια ήταν κολλημένα μ' ένα στρώμα σκουριάς και το εσωτερικό της αντηχούσε σαν μια τεράστια κολοκύθα γεμάτη πέτρες. Όταν ο Χοσέ Αρκάδιο Μπουενδία και οι τέσσερις άντρες της εκστρατείας του κατάφεραν να διαλύσουν την πανοπλία, βρήκαν μέσα της έναν απολιθωμένο σκελετό, που 'χε κρεμασμένο στο λαιμό του ένα χάλκινο φυλαχτό με μια γυναικεία μπούκλα.

Το Μάρτη ξαναγύρισαν οι τσιγγάνοι. Αυτήν τη φορά είχαν φέρει ένα τηλεσκόπιο κι ένα μεγεθυντικό φακό, μεγάλο σαν ταμπούρλο, που τα επιδείκνυαν σαν την τελευταία ανακάλυψη των Εβραίων του Άμστερνταμ. Έβαλαν μια τσιγγάνα στην άλλη άκρη του χωριού κι έστησαν το τηλεσκόπιο στην είσοδο της σκηνής. Με πέντε ρεάλια, ο κόσμος κοίταζε μέσα από το τηλεσκόπιο κι έβλεπε την τσιγγάνα τόσο κοντά, σαν να μπορούσε να την πιάσει με το χέρι του. «Η επιστήμη κατάργησε τις αποστάσεις», διαλαλούσε ο Μελκιάδες. «Σε λίγο καιρό ο άνθρωπος θα μπορεί να βλέπει τι γίνεται σ' οποιοδήποτε μέρος του κόσμου χωρίς να βγαίνει απ' το σπίτι του». Ένα ζεστό μεσημέρι έκαναν μια τρομερή επίδειξη με το γιγάντιο φακό: μάζεψαν ένα σωρό ξερά χόρτα στη μέση του δρόμου και τους έβαλαν φωτιά συγκεντρώνοντας πάνω τους τις ηλιακές ακτίνες. Ο Χοσέ Αρκάδιο Μπουενδία, που ακόμα δεν είχε προλάβει να παρηγορηθεί για την αποτυχία που είχαν οι μαγνήτες του, συνέλαβε την ιδέα να χρησιμοποιήσει εκείνη την εφεύρεση σαν πολεμικό όπλο. Ο Μελκιάδες προσπάθησε και πάλι να τον αποτρέψει. Τελικά, όμως, δέχτηκε ν' ανταλλάξει τις δύο μαγνητικές πλάκες και τρία αποικιακά νομίσματα με το μεγεθυντικό φακό. Η Ούρσουλα έκλαψε από την ανησυχία της. Τα λεφτά αυτά ήταν από ένα μπαουλάκι με χρυσά νομίσματα που είχε μαζέψει ο πατέρας της σε μια ζωή όλο στερήσεις κι εκείνη τα είχε θάψει κάτω απ' το κρεβάτι ελπίζοντας πως θα βρεθεί η κατάλληλη ευκαιρία για να τα επενδύσει.

Ο Χοσέ Αρκάδιο Μπουενδία δεν προσπάθησε ούτε καν να την παρηγορήσει, απορροφημένος ολοκληρωτικά απ' τα τακτικά του πειράματα με την αυταπάρνηση επιστήμονα κι ακόμη και με κίνδυνο της ίδιας του της ζωής. Προσπαθώντας ν' αποδείξει τα αποτελέσματα του φακού πάνω στο στρατό του εχθρού, εκτέθηκε ο ίδιος στη συγκέντρωση των ηλιακών ακτινών κι έπαθε εγκαύματα που έγιναν πληγές κι έκαναν πολύ να γιατρευτούν. Παρά τις διαμαρτυρίες της γυναίκας του, που είχε πανικοβληθεί μ' αυτή την επικίνδυνη εφεύρεση, κόνταψε να βάλει φωτιά στο σπίτι. Περνούσε ώρες ολόκληρες στο δωμάτιό του, υπολογίζοντας τις στρατηγικές δυνατότητες του νέου του όπλου, ώσπου κατάφερε να συντάξει ένα χειρίδιο εκπληκτικής διδακτικής σαφήνειας και ακαταμάχητης πειστικότητας. Το έστειλε στις αρχές, μαζί με πολυάριθμες περιγραφές των πειραμάτων του και με αρκετές σελίδες μ' επεξηγηματικά σχέδια, μ' έναν απεσταλμένο που πέρασε την Οροσειρά, χάθηκε σε απέραντους βάλτους, ανέβηκε ορμητικά ποτάμια και παραλίγο να χαθεί από τα άγρια θηρία, την απελπισία και την πανούκλα, ώσπου να βρει ένα δρόμο που συνδεόταν μ' εκείνον που χρησιμοποιούσαν τα μουλάρια του ταχυδρομείου. Παρόλο που το ταξίδι στην πρωτεύουσα ήταν λίγο πολύ αδύνατο εκείνη την εποχή, ο Χοσέ Αρκάδιο Μπουενδία είχε υποσχεθεί πως θα ταξίδευε αμέσως μόλις θα του έδινε εντολή η κυβέρνηση, για να δείξει και στην πράξη την εφεύρεσή του στις στρατιωτικές δυνάμεις και να τις εκπαιδεύσει προσωπικά στην περίπλοκη τέχνη του ηλιακού πολέμου.

Πέρασε πολλά χρόνια περιμένοντας την απάντηση. Τελικά, όταν βαρέθηκε να περιμένει, παραπονέθηκε στον Μελκιάδες για την αποτυχία του σχεδίου του και τότε ο τσιγγάνος του 'δωσε μια πειστική απόδειξη της τιμιότητάς του: του επέστρεψε τα χρυσά νομίσματα, μ' αντάλλαγμα το μεγεθυντικό φακό κι επιπλέον του άφησε μερικούς πορτογαλέζικους χάρτες και διάφορα ναυτικά όργανα.

Ο Γκ. Γκ. Μαρκές (1927-2014) ήταν σπουδαίος Κολομβιανός συγγραφέας, βραβευμένος με Βραβείο Νόμπελ Λογοτεχνίας (1982). Θεωρείται ο σημαντικότερος εκπρόσωπος του λογοτεχνικού ρεύματος του «μαγικού ρεαλισμού» και ένας από τους μεγαλύτερους συγγραφείς της Ισπανόφωνης λογοτεχνίας.

**A. Ανάγνωση -
κατανόηση
του κειμένου**

1. α) Ποιες «καινούργιες εφευρέσεις» έφεραν οι τσιγγάνοι, πώς έδειξαν τις δυνατότητες αυτών των εφευρέσεων; β) Ποια ήταν τα αποτελέσματα της χρήσης των εφευρέσεων αυτών από το συνταγματάρχη-κεντρικό πρόσωπο του κειμένου;

2. Να σκιαγραφήσετε σε δύο παραγράφους το χαρακτήρα των δύο κύριων προσώπων του κειμένου, του τσιγγάνου και του Χοσέ Μπουενδία με άξονα τη στάση τους απέναντι στις νέες εφευρέσεις του ανθρώπινου μυαλού.

**B. Προσέγγιση
της γλώσσας
του κειμένου**

1. Δίπλα στα παρακάτω ονόματα του κειμένου να γράψετε ρήματα που παράγονται απ' αυτά:

μαγνήτης
θαύμα
βίδες
καρφιά
σχέδιο
άγριος
ζεστός

Δύο από αυτά τα ρήματα να τα χρησιμοποιήσεις σε προτάσεις (μία πρόταση για το κάθε ρήμα).

2. Να αναζητήσεις στο λεξικό την ερμηνεία των παρακάτω λέξεων του κειμένου και να προσέξεις από ποιες προέρχονται.

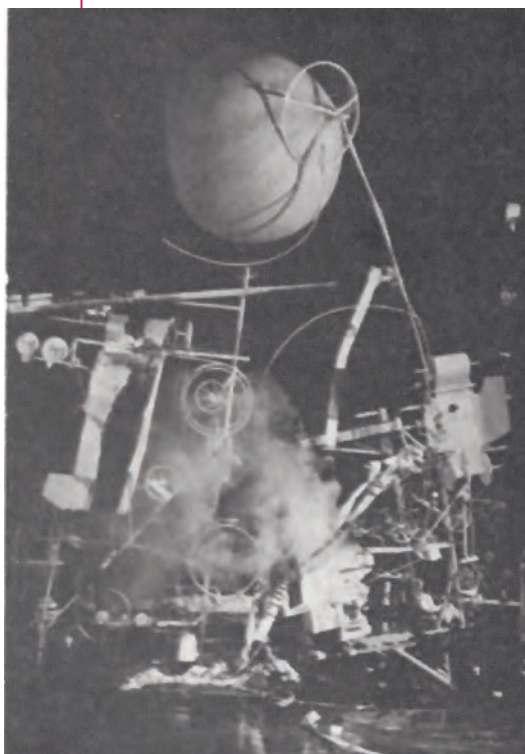
Η λέξη	Η ερμηνεία της	Η προέλευσή της
εκκωφαντικός		
πενιχρό		
απολιθωμένο		
επενδύσει		
αυταπάρηση		

**Γ. Ερμηνεία
κειμένου
Παραγωγή
λόγου**

1. Με αφορμή το κείμενο να παρουσιάσεις σε δύο παραγράφους δύο εντυπωσιακές εφευρέσεις - επιτεύγματα της σύγχρονης τεχνολογίας και σε μία τρίτη παράγραφο να εξηγήσεις τη στάση που τηρείς εσύ απέναντι τους.

2. «Η επιστήμη κατάργησε τις αποστάσεις... Σε λίγο καιρό ο άνθρωπος θα μπορεί να βλέπει τι γίνεται σε οποιοδήποτε μέρος του κόσμου χωρίς να βγαίνει από το

σπίτι του». Σ' ένα κείμενο τεσσάρων παραγράφων (400 λέξεων), που γράφεις στη σχολική εφημερίδα, προσπαθείς να πείσεις τους αναγνώστες ότι αυτό που προφητεύει στο κείμενο ο τσιγγάνος Μελκιάδης είναι πραγματικότητα στην εποχή μας. (Θα αξιοποιήσεις, βέβαια, την τεχνική ανάπτυξης των παραγράφων με παραδείγματα που έχεις ήδη μάθει).

**ΝΙΚΟΣ
ΓΚΑΤΣΟΣ**

**Ο εφιάλτης
της Περσεφόνης**

Dante Gabriel Rossetti, Περσεφόνη

*Εκεί που φύτευνε φλησκούνι κι άγρια μέντα
κι έβγαζε η γη το πρώτο της κυκλάμινο
τόρα χωριάτες παζαρεύουν τα τσιμέντα
και τα πουλιά πέφτουν νεκρά στην υφικάμινο.*

*Εκεί που σμίγανε τα χέρια τους οι μύστες
ευλαβικά πριν μπουν στο θυσιαστήριο
τόρα πετάνε τ' αποτίγαρα οι τουρίστες
και το καινούργιο παν να δουν διωλιστήριο.*

*Εκεί που η θάλασσα γινόταν ευλογία
κι ήταν ευχή του κάμπου τα βελάσματα
τόρα καμιόνια κουβαλούν στα ναυπηγεία
άδεια κορμιά, σιδερικά, παιδιά κι ελάσματα.*

*Κοιμήσου Περσεφόνη, στην αγκαλιά της γης
στου κόσμου το μπαλκόνι ποτέ μην ξαναβγείς.*

**A. Ανάγνωση -
κατανόηση
του κειμένου**

**B. Προσέγγιση
της γλώσσας
του κειμένου**

**Γ. Ερμηνεία
κειμένου
Παραγωγή
λόγου**

1. Ποιες «φυσικές» συνθήκες έχουν πλέον χαθεί και τι έχει πάρει τη θέση τους;

2. Γιατί ο ποιητής προτρέπει την Περσεφόνη να μην «ξαναβγεί στου κόσμου το μπαλκόνι»;

1. Το ποίημα δομείται πάνω σε έντονες αντιθέσεις ανάμεσα στο «Φυσικό» και στο «Τεχνητό». Ποιές είναι αυτές;

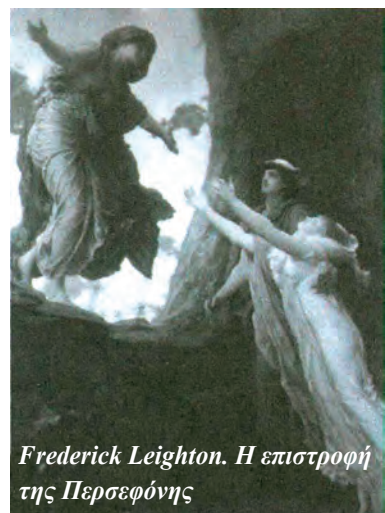
2. Το κείμενο έχει μελοποιηθεί από το Μ. Χατζιδάκι. Αφού ακούσετε το τραγούδι στην τάξη, να προσέξετε ποια είναι εκείνα τα στοιχεία που προσδίδουν μουσικότητα στο κείμενο.

1. «Το ποίημα αποτελεί μια οικολογική κραυγή του δημιουργού, η οποία κλείνει με μια έντονη χροιά απαισιοδοξίας». Να σχολιάσεις τη θέση αυτή αξιοποιώντας στοιχεία του κειμένου (δύο παράγραφοι).

2. Να ζητήσεις από τους γονείς σου ή άλλα συγγενικά πρόσωπα να σου περιγράψουν τη μεταβολή της περιοχής σας ή κάποιας άλλης από ένα όμορφο αγροτικό τοπίο σ' ένα τσιμεντένιο, βιομηχανικό περιβάλλον. Να παρουσιάσεις την περιγραφή τους στην τάξη (300-400 λέξεις).

(Να αξιοποιήσεις στο κείμενό σου και τις αλλαγές στο φυσικό και κοινωνικό περιβάλλον της συγκεκριμένης περιοχής στην οποία αναφέρεται το κείμενο).

Νίκος Γκάτσος (1911-1992): σημαντικός Έλληνας ποιητής, στιχουργός και μεταφραστής.

Frederick Leighton. Η επιστροφή της Περσεφόνης

**ΝΙΚΟΣ
ΚΟΠΕΛΙΑΔΗΣ**

**Το παιδί και
ο υπολογιστής**
(Από τον Τύπο)

Το ερώτημα για το αν η ύπαρξη υπολογιστή στο σπίτι κάνει καλό ή κακό στην ανατροφή και την πρόοδο των παιδιών, βασανίζει πολλούς γονείς σήμερα. Οι νεαροί και οι νεαρές της εποχής μας έρχονται σε επαφή με υπολογιστές όλο και πιο συχνά σε όλο και πιο μικρή ηλικία. Το ότι θα γοητευθούν από τα μαγικά μηχανάκια, τα οποία δείχνουν μαγικές έγχρωμες εικόνες που, σε αντίθεση με την τηλεόραση, μπορούν να υπακούουν σε δικές τους εντολές, και το ότι παίζουν όμορφα παιχνίδια είναι απόλυτα αναμενόμενο. Το ζητούμενο είναι αν η ύπαρξη υπολογιστή στο παιδικό δωμάτιο ή ακόμα και στο γραφείο του σπιτιού, αν υπάρχει, θα έχει θετική ή αρνητική επίδραση πάνω τους.

Ας δούμε λοιπόν μερικά θέματα που άπτονται της χρήσης υπολογιστή στο σπίτι από παιδιά (κάθε ηλικίας).

Ο υπολογιστής θα κάνει το παιδί αντικοινωνικό. Ο υπολογιστής, όπως η τηλεόραση, το διάβασμα και τόσες άλλες ασχολίες, είναι συνήθως μοναχική ασχολία. Ελάχιστοι γονείς ανησυχούν αν το παιδί τους διαβάζει με τις ώρες και όλοι ανησυχούν αν είναι μπροστά στον υπολογιστή με τις ώρες. Σε κάθε περίπτωση πρέπει ν' ανησυχήσουμε μόνο αν τα παιδιά ασχολούνται με τις ώρες με τον υπολογιστή (όπως και με την τηλεόραση, το διάβασμα κ.λπ.) και παραμελούν άλλες δραστηριότητες εξίσου σημαντικές, όπως να παίζουν με άλλα παιδιά, να

τρέξουν (και να χτυπήσουν, γιατί όχι;), να τσακωθούν, να φιλιώσουν, να πάνε βόλτα, κινηματογράφο, να κυνηγήσουν αγόρια ή κορίτσια ανάλογα με την ηλικία.

Ο υπολογιστής θα βλάψει την υγεία του παιδιού.

Ο υπολογιστής για πολλούς είναι κάτι το εξωτικό και, όπως όλα τα εξωτικά, έχει «ακτινοβολίες». Ναι έχει, αλλά αυτές είναι πολύ πιο ακίνδυνες και πιο χαμηλές από άλλα αντικείμενα καθημερινής χρήσης, όπως η τηλεόραση, το σεσουάρ και η ηλεκτρική σκούπα, πόσο μάλλον το κινητό τηλέφωνο, που όταν μιλάμε, μας ψήνει τον εγκέφαλο σαν φούρνος μικροκυμάτων. Οι μεγαλύτεροι κίνδυνοι υγείας από τον υπολογιστή προέρχονται είτε από θόνες, με μικρή και κακή απεικόνιση, οπότε χαλάνε τα μάτια, είτε από κακή θέση και στάση εργασίας, όπως ακριβώς συμβαίνει με το θρανίο. Και όχι! Οι θόνες των φορητών δεν είναι καλύτερες ούτε έχουν μικρότερη ακτινοβολία.

Ο υπολογιστής θα αποβλακώσει το παιδί. Ο κίνδυνος υπάρχει, αλλά είναι πολύ μικρότερος από την αποβλάκωση των περισσότερων τηλεοπτικών εκπομπών, περιοδικών και κόμικ, στα οποία οι πιτσιρικάδες έχουν άνετη πρόσβαση. Επιπλέον ο υπολογιστής, με την κατάλληλη γονική καθοδήγηση, μπορεί να αποδειχθεί σε σοβαρό εργαλείο μάθησης, ανάπτυξης πνευματικών δεξιοτήτων και ανακλαστικών.

Ο υπολογιστής μπορεί ν' αντικαταστήσει το δάσκαλο. Μέγα λάθος. Ο δάσκαλος, είτε ως σχολικός δάσκαλος, είτε ως γονέας, είναι απλά αναντικατάστατος. Ο υπολογιστής μπορεί και πρέπει να λογίζεται μόνο ως εποπτικό εργαλείο. Θυμάστε, σαν τον κύριο «Κόκαλα», τους χάρτες και τους δοκιμαστικούς σωλήνες στο σχολείο. Έχει βέβαια τεράστιες δυνατότητες σε αυτόν τον τομέα, μπορεί ν' αντικαταστήσει (μερικώς) ένα ολόκληρο εργαστήριο Χημείας, Φυσικής ή

Αστρονομίας, μπορεί να κάνει την αναζήτηση και λήψη της γνώσης πιο ευχάριστη και πιο αλληλεπιδραστική. Μέχρι εκεί όμως.

Ο υπολογιστής θα βοηθήσει στην επαγγελματική αποκατάσταση του παιδιού. Βεβαίως, όσο και το αυτοκίνητο, η τηλεόραση, ο γείτονας και ο Γκάλης. Ας μη

γελιόμαστε. Ο υπολογιστής είναι ένα καθημερινό εργαλείο πλέον. Δεν χρειάζονται και πολλές γνώσεις για να τον χρησιμοποιήσει κάποιος και όσο περνάει ο καιρός, τόσο λιγότερες θα χρειάζονται. Οποιαδήποτε δεξιότητα βοηθάει το παιδί. Η αγάπη για το αυτοκίνητο μπορεί να δώσει έναν άριστο μηχανικό, η αγάπη για τον Γκάλη ένα μεγάλο αθλητή, το να μάθει να πληκτρολογεί ίσως του φανεί πιο χρήσιμο από το να μάθει να γράφει με στίλο, η αγάπη για υπολογιστές ίσως δώσει ένα καλό μηχανικό υπολογιστών ή λογισμικού. Ίσως όχι.

Ο υπολογιστής θα... πονηρέψει το παιδί. Φυσικά εννοούμε... σεξουαλικά. Διότι δόξα το θεό, βία και αίμα βλέπει μπόλικο στην τηλεόραση και στην παιδική ζώνη, ληστείες και πολέμους μαζί, διαμελισμένα κορμιά στα πρωτοσέλιδα. Αν κάτσει και μετά τις δέκα στην τηλεόραση, θα δει και λίγο γυμνό. Αν μπει στο Ίντερνετ και έχει και πιστωτική κάρτα, μπορεί να δει και... τσόντα. Αλλά γιατί; Έχετε δει τι έχει κρεμασμένο απέξω το περίπτερο της γειτονιάς σας; Τι παραπληροφόρηση έχουν μέσα τα περιοδικά life style; Στο Ίντερνετ είναι πολύ πιο δύσκολη η πρόσβαση σε αυτό το υλικό και εξάλλου υπάρχουν ευκολότατοι τρόποι να

εμποδίσετε την πρόσβαση σε αυτό με ειδικά προγράμματα. Και πάνω απ' όλα μάθετε στο παιδί σας ότι το σεξ είναι κάτι το φυσικό και ωραίο και μέχρι εκεί που μπορεί να καταλάβει κάθε φορά.

Ο υπολογιστής είναι απαραίτητος στο παιδί. Εξαρτάται τι εννοούμε με το απαραίτητος. Υπάρχουν πολλά άλλα πράγματα που είναι πολύ πιο απαραίτητα από τον υπολογιστή, όπως η αγάπη, η ασφάλεια, η υγεία, η διατροφή, η ένδυση. Υπάρχουν και άλλα που είναι λιγότερο απαραίτητα, όπως τα πανάκριβα σπορ παπούτσια, η εβδομη ξένη γλώσσα, το κινητό τηλέφωνο. Καλό είναι τα παιδιά να έχουν ένα δικό τους υπολογιστή και μάλιστα από μία ηλικία και μετά συνδεδεμένο στο Ίντερνετ. Είναι

ένα εργαλείο με το οποίο πρέπει να εξοικειωθούν, διότι όσο περνάει ο καιρός, τόσο και περισσότερες σημαντικές πράξεις της ζωής τους θα περνάνε μέσα από έναν υπολογιστή. Μέρος της διασκέδασης και της μάθησης σήμερα, όλη η επικοινωνία με τον ολοένα και μικρότερο κόσμο μας αύριο.

Πριν τελειώσω πάντως, θέλω να σας θυμίσω το ρητό των σοφών αρχαίων ημών προγόνων:

ΠΑΝ ΜΕΤΡΟΝ ΑΡΙΣΤΟΝ.

A. Ανάγνωση - κατανόηση του κειμένου

1. Με ποια επιχειρήματα ο συγγραφέας ανακρούει τους ισχυρισμούς ότι κινδυνεύει η σωματική και πνευματική υγεία των παιδιών καθώς και η κοινωνικότητά τους από τη χρήση του ηλεκτρονικού υπολογιστή; Να κρίνετε τα επιχειρήματά του συζητώντας χωρισμένοι στην τάξη σε δύο ομάδες: όσοι δέχονται την επιχειρηματολογία του και όσοι την απορρίπτουν.

2. Πολλοί στην τάξη σου υποστηρίζουν ότι το κείμενο είναι «κάπως μονόπλευρο», γιατί τάσσεται ξεκάθαρα υπέρ του υπολογιστή. Διαβάστε και συζητήστε τα παρακάτω κείμενα που θίγουν τις αρνητικές πλευρές του υπολογιστή, δηλαδή την άλλη όψη του νομίσματος.

1. Η ευφύια μιας μπουλντόζας

(από τον Τύπο)

Η πρόσφατη νίκη του υπολογιστή Deep Blue επί του παγκοσμίου πρωταθλητή σκακιού Γκάρι Κασπάροφ έφερε ξανά στο προσκήνιο τις συζητήσεις σχετικά με τις νοηματικές ικανότητες των μηχανών. Μπορούν να σκέπτονται οι υπολογιστές; Θα νικήσουν τον άνθρωπο; Αυτές ήταν μερικές από τις τυπικές ερωτήσεις που απασχόλησαν ΜΜΕ και διανοητές μετά το τέλος του αγώνα.

Όμως η έκβαση του αγώνα δεν απασχόλησε εξίσου όλους τους επιστήμονες. Ορισμένοι παρέμειναν παγερά αδιάφοροι σε όλη τη διάρκεια της υποτιθέμενης κοσμοϊστορικής «Άνθρωπος εναντίον μηχανής» αναμέτρησης. Σ' αυτή την κατηγορία ανήκει ο γνωστός Αμερικανός γλωσσολόγος Νόαμ Τσόμσκι.

Έτσι ο αιρετικός Αμερικανός διανοούμενος υποστήριξε ότι η έκβαση του αγώνα δεν έχει καμία επιστημολογική σημασία, ούτε μπορεί να οδηγήσει σε οποιαδήποτε συμπεράσματα σχετικά με τις υποτιθέμενες νοηματικές διεργασίες του υπολογιστή.

Για τον Τσόμσκι η νίκη του Deep Blue αντιπροσωπεύει απλά την «ωμή δύναμη» ενός μηχανήματος το οποίο μπορεί να σπρώξει τους υπολογισμούς σε μεγέθη τα οποία δεν μπορεί να προσεγγίσει κανένας άνθρωπος.

«Η έκβαση του αγώνα Deep Blue/Κασπάροφ» δήλωσε ο Τσόμσκι «παρουσιάζει τόσο ενδιαφέρον όσο το γεγονός ότι μια μπουλντόζα μπορεί να σηκώσει αντικείμενα βαρύτερα απ' αυτά που μπορεί να σηκώσει ένας Ολυμπιονίκης στην άρση βαρών»!

Όμως αυτό δεν ισοδυναμεί με «ευφύια». Όπως αναφέρει ο καθηγητής υπολογιστών του Πανεπιστημίου του Εδιμβούργου Ντόναλντ Μίτσι στο τελευταίο τεύχος του «New Scientist».

«Παρά το τεχνικό του παιχνίδι, ο Deep Blue έχει πολύ λίγη ευφύια. Δεν μαθαίνει από την εμπειρία. Δεν μπορεί να διακρίνει μεταξύ μιας κίνησης με νόημα και μιας ανοησίας και δεν κατανοεί τι αφορά μια θέση στο σκάκι ή αυτό καθ'αυτό το παιχνίδι».

2. Ο «κακός λύκος» παραφυλάει στο Internet

(από τον Τύπο)

Ο απόηχος από τη σφαγή των μαθητών στο γυμνάσιο Λίτλτον του Κολοράντο από δύο συμμαθητές τους δεν έχει σβήσει ακόμη στις ΗΠΑ, όπου κάθε μέρα 14 εκατομμύρια έφηβοι πηγαίνουν στο σχολείο. Το 40% από αυτά τα παιδιά, όπως και εκατομμύρια άλλα στον κόσμο, «σερφάρουν» συστηματικά στο Ιντερνετ, αναζητώντας κάθε είδους πληροφορίες για αθλητικά γεγονότα, για τα τροπικά δάση ή για τον «Άμλετ» ή ανταλλάσσοντας μηνύματα. Μπορούν, όμως, εξίσου εύκολα να βρουν ηλεκτρονικές σελίδες ρατσιστικού μένους ή αναλυτικές οδηγίες για την κατασκευή βομβών - δύο τομείς που ενδιέφεραν ιδιαίτερα τους ανήλικους δολοφόνους του Κολοράντο. Ή ένα site σκληρού πορνό. Κανείς δεν αμφισβητεί ότι το Ιντερνέτ ανοίγει τις πόρτες για τους θησαυρούς της γνώσης και της

πληροφόρησης, που θεωρητικά θα έκαναν τον κόσμο μας καλύτερο.

Όμως ποιος γονιός μπορεί να μένει ήσυχος, όταν το παιδί του έχει πρόσβαση σε ηλεκτρονικές σελίδες με τίτλους του είδους «Πλαστά χρήματα», «Πώς παίρνει μπρος ένα αυτοκίνητο χωρίς τα κλειδιά», «Διαρρήξεις σε σπίτια» ή «Θερμικές βόμβες»; Όλη η κουλτούρα της κοινωνίας μας, με τα σκουπίδια της μαζί, βρίσκεται εκεί. Το παραμικρό βίτσιο παρατάσσεται πλάι στον Μπαχ, στις φιλανθρωπικές δραστηριότητες και στις φωτογραφίες από τον Άρη. Μέσα στο Ιντερνέτ ανθούν εκατομμύρια λουλούδια κι άλλα τόσα ζιζάνια.

**B. Προσέγγιση
της γλώσσας
του κειμένου**

1. Στα ρήματα, που ακολουθούν να γράψεις τις καταλήξεις στους παρελθοντικούς χρόνους (Παρατατικό, Αόριστο, Υπερσυντέλικο).

Ρήματα	Καταλήξεις Παρατατικός	Καταλήξεις Αόριστος	Καταλήξεις Υπερσυντέλικος
βασανίζει	βασάνιζε	βασάνισε	είχε βασανίσει
διαβάζει			
παραμένουν			
βλάπτει			
προέρχονται			
γελιόμαστε			
χρειάζονται			
αντικαθίσταται			

Να χρησιμοποιήσεις τρεις από τους νέους τύπους (ένα για κάθε χρόνο) σε προτάσεις που θα αναφέρονται στη σχέση των νέων με τον υπολογιστή.

2. Να βρεις στο πρώτο κείμενο λέξεις που συνδέονται με τη λειτουργία και τη χρήση του υπολογιστή. Να γράψεις και άλλες σχετικές που γνωρίζεις και δεν υπάρχουν στο κείμενο.

**Γ. Ερμηνεία
κειμένου
Παραγωγή
λόγου**

1. Στο σχολείο σου δεν υπάρχουν ηλεκτρονικοί υπολογιστές ή υπάρχουν μερικοί παλαιάς τεχνολογίας. Σε μια επιστολή διαμαρτυρίας ή αναφορά προς το Υπουργείο Παιδείας να εκθέσεις το πρόβλημα και να ζητήσεις τη δημιουργία Εργαστηρίου Πληροφορικής, εξηγώντας γιατί είναι απολύτως απαραίτητο για σένα και τους συμμαθητές σου. (300 λέξεις)

2. Έχεις στα χέρια σου ένα έντυπο με όλα τα στοιχεία ενός υπολογιστή, που θέλεις να αγοράσουν οι γονείς σου. Σ' ένα κείμενο 3-4 παραγράφων (300 λέξεων) να προσπαθήσεις να τους πείσεις γιατί σου είναι χρήσιμη η αγορά ενός τέτοιου υπολογιστή. (Να έχεις πάντα υπόψη σου τα επιχειρήματα του βασικού κειμένου που διάβασες καθώς και τον πιθανό αντίλογο-αντιρρήσεις των γονέων σου).

QUEST Winner

Intel Pentium II 400MHz/512KB

οθόνη PHILIPS 105MB 15'', Midi tower ATX,
Μνήμη 64MB/100MHz, σκληρός δίσκος 6,4GB,
Κάρτα γραφικών ATI Xpert 98 8MB AGP, CD ROM
48X, Floppy disk 1.44MB, Κάρτα ήχου Soundblaster
64PCI, Πληκτρολόγιο 104 keys, Ποντίκι Microsoft
IntelliMouse. Εγγύηση 3 χρόνια με τον πρώτο μήνα
ON SITE. 14.700 με 36μηνο διακανονισμό ή 56.500
x 6 άτοκες δόσεις ή 339.000 μετρητοίς.

Οδηγίες για ασφαλή και αποδοτική χρήση τον κινητού τηλεφώνου

Γενικά

Από την εμφάνισή του στα μέσα της δεκαετίας του 1980 το κινητό τηλέφωνο χειρός είναι ένα από τα πιο εντυπωσιακά και πιο πρωτοποριακά προϊόντα που έχουν ποτέ σχεδιαστεί. Με αυτό το προϊόν, μπορείτε να είστε σε επαφή με το γραφείο σας, το σπίτι σας, σε κάποια έκτακτη βοήθεια, και σε άλλες περιπτώσεις.

Το τηλέφωνό σας είναι ένας ραδιοπομποδέκτης. Όταν είναι ενεργοποιημένο (ON) λαμβάνει και στέλνει ενέργεια μέσω ραδιοσυχνοτήτων (RF). Το κινητό τηλέφωνο, ανάλογα με τον τύπο που έχετε αγοράσει, λειτουργεί σε διαφορετικά πεδία συχνοτήτων και χρησιμοποιεί τις συνήθεις τεχνικές διαμόρφωσης. Όταν χρησιμοποιείτε το τηλέφωνό σας, το σύστημα που διαχειρίζεται την κλήση σας ελέγχει τη στάθμη της ισχύος με την οποία εκπέμπει το τηλέφωνό σας.

Για καλή και ασφαλή χρήση του τηλεφώνου σας, δώστε προσοχή σε αυτές τις οδηγίες.

Διαβάστε αυτές τις πληροφορίες, πριν χρησιμοποιήσετε το κινητό τηλέφωνο χειρός (από έντοπο εταιρείας κινητής τηλεφωνίας)

Αποδοτική λειτουργία τηλεφώνου

Πώς να λειτουργείτε το τηλέφωνό σας για άριστη απόδοση με ελάχιστη κατανάλωση ισχύος:

- Τοποθετήστε το τηλέφωνό σας όπως οποιοδήποτε άλλο τηλέφωνο. Ενώ ομιλείτε απευθείας στο μικρόφωνο, γυρίστε την κεραία με κατεύθυνση προς τα πάνω και πίσω από τον ώμο σας. Αν η κεραία είναι τηλεσκοπική, μπορείτε να την προεκτείνετε κατά τη διάρκεια μιας κλήσης.
- Μην κρατάτε την κεραία όταν το τηλέφωνο είναι ΣΕ ΧΡΗΣΗ. Κρατώντας την κεραία επηρεάζετε την ποιότητα της κλήσης, και μπορεί να αναγκάσει το τηλέφωνο να λειτουργήσει σε μεγαλύτερη στάθμη ισχύος από ότι θα χρειαζόταν με αποτέλεσμα να συντομεύσουν οι χρόνοι ομιλίας και αναμονής.

Οδηγώντας

Ενημερωθείτε για τους νόμους και τους κανονισμούς που αφορούν στη χρήση του τηλεφώνου στις περιοχές όπου οδηγείτε. Να τους τηρείτε πάντα. Επίσης, όταν χρησιμοποιείτε το τηλέφωνό σας ενώ οδηγείτε, παρακαλείσθε:

- Να δίνετε την πλήρη προσοχή σας στην οδήγηση.
- Να χρησιμοποιείτε τη λειτουργία ανοικτής συνομιλίας, αν είναι διαθέσιμη.
- Να σταματήσετε στην άκρη του δρόμου και να σταθμεύσετε πριν κάνετε ή απαντήσετε σε μία κλήση αν οι συνθήκες οδήγησης το απαιτούν.

Η ενέργεια RF μπορεί να επηρεάσει κάποια ηλεκτρονικά συστήματα του αυτοκινήτου. Επιπλέον, μερικοί κατασκευαστές αυτοκινήτων απαγορεύουν τη χρήση κινητών τηλεφώνων στα αυτοκίνητά τους. Ενημερωθείτε από τον αντιπρόσωπο του κατασκευαστή του αυτοκινήτου σας αν η συσκευή σας μπορεί να επηρεάσει τα ηλεκτρονικά συστήματα του αυτοκινήτου σας.

Ηλεκτρονικές συσκευές

Οι περισσότερες μοντέρνες ηλεκτρονικές συσκευές, για παράδειγμα, συσκευές σε νοσοκομεία και αυτοκίνητα, είναι θωρακισμένες από την ενέργεια RF. Όμως η ενέργεια RF από τα τηλέφωνα μπορεί να επηρεάσει μερικές ηλεκτρονικές συσκευές.

Απενεργοποιήστε το τηλέφωνό σας (OFF) όταν είστε σε περιοχή με ιατρικές συσκευές και υπάρχουν κανονισμοί που σας υποχρεώνουν να το κάνετε. Ζητάτε πάντα την άδεια πριν χρησιμοποιήσετε το τηλέφωνό σας κοντά σε ιατρικές συσκευές.

Αεροπλάνο

ΑΠΕΝΕΡΓΟΠΟΙΗΣΤΕ το τηλέφωνό σας πριν επιβιβαστείτε στο αεροπλάνο.

- Χρησιμοποιήστε το όταν βρίσκεστε στο έδαφος, μόνο αφού ζητήσετε την άδεια από το πλήρωμα.
- Απενεργοποιήστε τη συσκευή σας πριν το αεροπλάνο απογειωθεί. Μην τη χρησιμοποιείτε κατά τη διάρκεια της πτήσης.

Για την πρόληψη τυχόν παρεμβολών στα συστήματα του αεροπλάνου, οι κανονισμοί ασφαλείας απαιτούν την άδεια από το πλήρωμα για να χρησιμοποιήσετε το τηλέφωνό σας όταν το αεροπλάνο βρίσκεται στο έδαφος. Για την πρόληψη τυχόν παρεμβολών στα συστήματα επικοινωνίας, δεν πρέπει να χρησιμοποιείτε το τηλέφωνό σας κατά τη διάρκεια της πτήσης.

Τροφοδοσία

- Τροφοδοτήστε το μόνο με πηγές εναλλασσόμενου ρεύματος AC που καθορίζονται επάνω στο προϊόν.
- Για να μειωθεί ο κίνδυνος καταστροφής του ηλεκτρικού καλωδίου, βγάλτε το φορτιστή από την πρίζα, κρατώντας το μετασχηματιστή AC και όχι το καλώδιο.
- Βεβαιωθείτε ότι το καλώδιο είναι καλά τοποθετημένο ώστε να μην σκοντάψει κανείς σε αυτό, μην το πατήσει ή να μην τραβηχτεί για κάποιο λόγο και καταστραφεί.
- Για την αποφυγή ηλεκτροπληξίας, βγάλτε τη συσκευή από την πηγή τροφοδοσίας πριν προσπαθήσετε να την καθαρίσετε, μετά χρησιμοποιήστε ένα μαλακό, υγρό (με νερό) πανί.

Παιδιά

Μην αφήνετε τα παιδιά να παίζουν με το τηλέφωνό σας. Δεν είναι παιχνίδι. Τα παιδιά μπορεί να τραυματιστούν ή να τραυματίσουν άλλους. Τα παιδιά μπορεί επίσης να

προξενήσουν βλάβη στο τηλέφωνο ή να κάνουν κλήσεις με αποτέλεσμα να αυξηθούν οι λογαριασμοί του τηλεφώνου σας.

Εκρηκτικές ατμόσφαιρες

ΑΠΕΝΕΡΓΟΠΟΙΗΣΤΕ το τηλέφωνό σας όταν βρίσκεστε σε οποιαδήποτε τυχόν περιοχή με εκρηκτική ατμόσφαιρα. Είναι σπάνιο, αλλά το τηλέφωνό σας ή τα αξεσουάρ του μπορεί να προκαλέσουν σπινθήρες. Ένας σπινθήρας σε τέτοιες περιοχές μπορεί να προκαλέσει έκρηξη ή φωτιά με αποτέλεσμα τον τραυματισμό ή ακόμα και το θάνατο. Τυχόν περιοχές με εκρηκτική ατμόσφαιρα έχουν συχνά, αλλά όχι πάντα, ανάλογη σήμανση. Στις περιοχές αυτές περιλαμβάνονται οι περιοχές καυσίμων, όπως τα πρατήρια βενζίνης, το μεσοκατάστρωμα στα πλοία, οι εγκαταστάσεις μεταφοράς ή αποθήκευσης καυσίμων ή χημικών, και περιοχές όπου ο αέρας περιέχει χημικά ή σωματίδια, όπως κόκκους, σκόνη, ή μεταλλικά ρινίσματα.

Μη μεταφέρετε ή αποθηκεύετε εύφλεκτα αέρια, υγρά, εκρηκτικά στο χώρο του αυτοκινήτου σας στον οποίο υπάρχει το τηλέφωνό σας και τα εξαρτήματά του.

Φροντίδα

- Μην εκθέτετε το προϊόν σε νερό ή υγρασία. Παράδειγμα: μπανιέρα, λεκάνη μπουγάδας, υπόγειο με υγρασία, πισίνες κ.λπ.
- Μην εκθέτετε το προϊόν σε πολύ υψηλές θερμοκρασίες όπως κοντά σε καλοριφέρ ή σόμπα, ή σε αυτοκίνητο παρκαρισμένο στον ήλιο.
- Μην εκθέτετε το προϊόν σε πολύ χαμηλές θερμοκρασίες όπως σε αυτοκίνητο παρκαρισμένο εκτός γκαράζ το χειμώνα.
- Μην εκθέτετε το προϊόν σε αναμμένα κεριά, τσιγάρα, πούρα, ελεύθερες φλόγες, κ.λπ.
- Μην προσπαθήσετε να αποσυναρμολογήσετε το τηλέφωνο. Σε αντίθετη περίπτωση παύει να ισχύει η εγγύηση. Μέσα στη συσκευή δεν υπάρχουν εξαρτήματα που μπορούν να επισκευαστούν από το χρήστη. Το service πρέπει να γίνεται μόνο από τα Εξουσιοδοτημένα Κέντρα Service.

**A. Ανάγνωση -
κατανόηση
του κειμένου**

1. α) Πότε το κινητό τηλέφωνο θα έχει άριστη απόδοση και ελάχιστη κατανάλωση ισχύος;
β) Σε ποιους χώρους είναι απαραίτητη η απενεργοποίηση του κινητού τηλεφώνου, σύμφωνα με το κείμενο, και γιατί;
2. Τι πρέπει να αποφεύγει κάποιος, ώστε να μην προκαλέσει βλάβη στο κινητό του τηλέφωνο;

**B. Προσέγγιση
της γλώσσας
του κειμένου**

1. Το κείμενο χρησιμοποιεί σε μεγάλο βαθμό την προστακτική. Η χρήση της μπορεί να δηλώνει: 1) Προσταγή. 2) Παράκληση. 3) Προτροπή και 4) Παραχώρηση/άδεια. Να προσέξεις τι δηλώνουν οι προστακτικές του κειμένου και να το δικαιολογήσεις.
2. Να εντοπίσεις πέντε τύπους ρημάτων σε προστακτική και άλλους τόσους σε υποτακτική. Τι διαπιστώνεις παρατηρώντας την ορθογραφία;

**Γ. Ερμηνεία
κειμένου
Παραγωγή
λόγου**

1. Να μελετήσεις το κείμενο που ακολουθεί και να γράψεις σε μία παράγραφο το πρόβλημα που επισημαίνει ο συγγραφέας και σε μία δεύτερη παράγραφο να εκφράσεις τη συμφωνία σου ή τη διαφωνία σου με την άποψή του.

«Καθώς λοιπόν ο κάθε κάτοικος αποκτούσε και το κινητό του τηλέφωνο, αργά αλλά σταθερά η μικρή τους χώρα άλλαζε μορφή. Δεν είχε πια περιπατητές, αλλά ανθρώπους που συνομιλούσαν περιπατώντας, δεν είχε συλλογική ζωή, αφού η ζωή περιστρεφόταν περί το ατομικό κινητό των πολιτών, δεν είχε μυστικά, αφού ο διπλάνος - που συνομιλούσε μεγαλόφωνα - ίσως να ήταν υπουργός ή παράγων της δημόσιας ζωής. Η περιπόθητη διαφάνεια είχε επιτευχθεί. Έτσι δεν προκαλούσε πια διαμαρτυρίες ότι ο ήχος των κινητών τηλεφώνων ακουγόταν παντού: Σε αεροδρόμια και σε συναυλίες, σε κλειστές αίθουσες συμβουλίων ή στη σιωπή του τοπίου, σε ερωτικές στιγμές ή τότε που οι φίλοι συναντήθηκαν και μιλούσαν για τα παλιά.

Στη μικρή μας λοιπόν χώρα, που όδευε ήδη στην τρίτη χιλιετία, όλοι μιλούσαν μέσω των κινητών για τη ζωή, τον εαυτό τους και τους άλλους, λίγο γινόταν αντιληπτό ότι η

ζωή, ο εαυτός τους και οι άλλοι έμοιαζαν διαρκώς να απομακρύνονται. Ήταν μάλιστα τέτοια η επικράτηση της ιδεολογίας των κινητών που μια νέα τεχνολογική εξέλιξη επιβλήθηκε χωρίς αντιδράσεις. Η εξέλιξη αυτή επέτρεπε τον άμεσο εντοπισμό της θέσεως του κινητού τηλεφώνου, συνεπώς και της θέσεως - που μπορεί να ήταν μια μοναχική διαδρομή, ή μια ερωτική εστία - του κατόχου. Τα περιθώρια της προσωπικής ζωής στένευαν ασφυκτικά».

Γιώργος Γραμματικάκης (από τον Τύπο)

2. Να υποθέσεις ότι είσαι ένας πωλητής σε κατάσταση κινητής τηλεφωνίας και θέλεις να δώσεις οδηγίες σ' ένα νέο αγοραστή για την ασφαλή χρήση του κινητού τηλεφώνου. Να γράψεις ένα κείμενο έως 300 λέξεις χρησιμοποιώντας το κατάλληλο ύφος αλλά και πειστική επιχειρηματολογία.

N.
ΜΑΤΣΑΝΙΩΤΗΣ

**Κλωνοποίηση
Τα υπέρ
και τα κατά
για τον άνθρωπο**

Paul Delvaux, το χωριό των Σειρήνων

Το κρίσιμο και επίμαχο θέμα είναι βεβαίως η κλωνοποίηση του ανθρώπου. Θα αρχίσω με την παράθεση ισχυρισμών που εύκολα καταρρίπτονται. Θα αναφέρω στη συνέχεια εφαρμογές που ασφαλώς δεν είναι δυνατόν να γίνουν αποδεκτές ποτέ και πρέπει εγκαίρως να θεσπιστούν μέτρα που να τις αποκλείουν. Θα τελειώσω με εφαρμογές της κλωνοποίησης ευεργετικές για τον άνθρωπο. Οι γενικόλογες διακηρύξεις κατά του κλωνισμού του ανθρώπου του τύπου «είναι έξω από τη φύση», «ο άνθρωπος δικαιούται να γεννιέται με ανθρώπινο τρόπο και όχι στα εργαστήρια», «προσβάλλει την ανθρώπινη αξιοπρέπεια», «θα δημιουργηθούν Χίτλερ και στρατιές ανδραπόδων που θα καταστρέψουν την ανθρωπότητα» είναι τουλάχιστον επιπόλαιες και προδίδουν άγνοια και αδικαιολόγητο

πανικό. Ανήκουν στην μυθιστοριοποίηση της επιστήμης.

Έξω από τη φύση είναι και η καταστροφή των δασών για να αυξηθεί η καλλιεργήσιμη γη, το πέταγμα του ανθρώπου στο φεγγάρι, όλοι οι σύγχρονοι τρόποι τεχνητής γονιμοποίησης, ο τρόπος που ζει ο σύγχρονος άνθρωπος. Η Dolly δεν γεννήθηκε στο εργαστήριο. Κυοφορήθηκε σε θετή μήτρα-μάννα και γεννήθηκε κανονικά όπως όλα τα πρόβατα του Θεού. Το επιχείρημα «προσβάλλει την ανθρώπινη αξιοπρέπεια» προδίδει ισχυρό γενετικό καθορισμό και περιφρονεί την τεράστια επίδραση του περιβάλλοντος στη διαμόρφωση του ανθρώπου.

Είναι μάλλον εξοργιστικό ότι τόσοι πολλοί ασχολούνται με την υποθετική κλωνοποίηση και την κατ' αυτούς σύνδρομη προσβολή της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, όταν αυτή εξευτελίζεται καθημερινά σε παγκόσμια κλίμακα, ενώ ελάχιστοι αγωνίζονται ώστε να τραυματίζεται λιγότερο. Ως παιδίατρος αισθάνομαι την υποχρέωση να σας υπενθυμίσω ότι επτά εκατομμύρια παιδιά το χρόνο πεθαίνουν από πείνα. Ότι εκατομμύρια παιδιά εργάζονται καθημερινά ατέλειωτες ώρες. Ότι εκατομμύρια παιδιά κακοποιούνται καθημερινά σωματικά ή σεξουαλικά και ακόμη περισσότερα κακοποιούνται πνευματικά και συναισθηματικά. Όλοι οι κώδικες ηθικής και επιβίωσης παραβιάζονται συνεχώς. Για πρώτη φορά στην ιστορία όλων των ειδών ο «σύγχρονος άνθρωπος των σπηλαιών των πόλεων» κλέβει τα παιδιά του. Υπονομεύει το μέλλον τους αφαιρώντας πιθανότητες επιβίωσης των επερχομένων γενεών. Υπονομεύει τον πλανήτη, το περιβάλλον και τον ανθρώπινο πολιτισμό.

Οι αστείότητες για υπέρτερη φυλή, για στρατιές δούλων, για κλωνοποιημένα αντίγραφα του Χίτλερ δε θέλουν μεγάλη συζήτηση. Ο οποιοσδήποτε μανιακός τύραννος, και έχουμε γνωρίσει αρκετούς, δεν έχει κανένα λόγο να προσφύγει στην κλωνοποίηση, που έτσι κι αλλιώς είναι αδύνατο να ικανοποιήσει τις βλέψεις του. Η σύγχρονη τεχνολογία του παρέχει όλα τα μέσα για να προκαλέσει μαζικές καταστροφές. Καλό ή κακό είναι αυτό που κάνει ο άνθρωπος όχι αυτό που μπορεί να κάνει.

Η πορεία για την κλωνοποίηση του ανθρώπου θα είναι μακρά. Και η αρχή της μάλλον θα αργήσει να γίνει.

Οι κίνδυνοι

Δεν έχω όμως αμφιβολία ότι θα επιχειρηθεί. Και ο κίνδυνος γεννήσεως θνησιγενών νεογνών με μικρές ή μεγάλες ανωμαλίες, νεογνών που θα υποφέρουν ή ενδεχομένως θα είναι επιρρεπή σε νοσήματα και θα

πεθάνουν πρόωρα είναι υπαρκτός. Αν δεν υπάρξουν εχέγγυα ότι οι κίνδυνοι αυτοί θα περιορισθούν στη συχνότητα που περίπου απαντώνται στη φύση, θα είναι δύσκολο να βρεθεί υποστηρικτής της κλωνοποίησης του ανθρώπου.

Προβάλλεται το επιχείρημα ότι ακόμη και αν ξεπεραστούν οι κίνδυνοι που ανέφερα δεν αποκλείεται η παραγωγή κλωνοποιημένων ανθρώπινων νεογνών, τα οποία θα χρησιμεύσουν ως αποθήκες ανταλλακτικών, ως πηγή οργάνων για μεταμόσχευση. Τούτο, βέβαια, δεν μπορεί ν' αποκλειστεί όπως δεν έχει αποκλειστεί η σημερινή πειρατεία οργάνων με απαγωγές παιδιών και ενηλίκων στην Ινδία, τη Βραζιλία και άλλες χώρες του Τρίτου Κόσμου.

Πάντως λόγοι αμιγώς ιατρικοί που να δικαιολογούν τη δημιουργία ανθρώπου με κλωνοποίηση δεν φαίνεται να υπάρχουν.

Ευεργετικά αποτελέσματα

Αν ποτέ καταστεί δυνατή η κλωνοποίηση στον άνθρωπο θα αρχίσει και θα περιορισθεί στο εργαστήριο με την κλωνοποίηση κυτταρικών σειρών και είναι πιθανόν να αποδώσει εξαιρετικώς ευεργετικά αποτελέσματα. Ενδέχεται να δημιουργηθεί π.χ. ανθρώπινο δέρμα και να σωθεί η ζωή ανθρώπων με εκτεταμένα εγκαύματα που δεν επιβιώνουν σήμερα. Να δημιουργηθούν νευρώνες που μπορούν να μεταμοσχευθούν στον εγκέφαλο πασχόντων από ν. Alzheimer ή Parkinson. Να δημιουργηθούν αρχέγονα πολυδύναμα αιμοποιητικά κύτταρα σωστικά καρκινοπαθών που θα μπορούν να υποβάλλονται σε χημειοθεραπευτικές μεγαθεραπείες χωρίς το φόβο μη αναστρέψιμης ερήμωσης του μυελού των οστών. Και πλήθος άλλων εφαρμογών που θα επιτρέπουν τη θεραπεία πολλών ασθενειών

και θα περιορίζουν τον ανθρώπινο πόνο. Στο πλαίσιο μάλιστα της επιστημονικής φαντασίας υποστηρίζεται ότι η κλωνοποίηση είναι μόνο η αρχή και ότι ενδέχεται να παραχθούν ακόμη και νέα είδη π.χ. συνδυασμός φυτών και ζώων, τα φυτόζωα, που θα παράγουν γάλα με φωτοσύνθεση.

Θεωρώ ότι οι βιοηθικές επιτροπές πρέπει να επικεντρωθούν σε εξελίξεις που ενδέχεται να προκύψουν στο μέλλον και η μόνη πιθανότητα είναι η ανάπτυξη με κλωνοποίηση ανθρώπινων κυτταρικών σειρών. Να δημιουργήσουν ανασχετικούς μηχανισμούς σε μεγαλύτερα άλματα και να απαγορεύσουν απολύτως την κλωνοποίηση εμβρύων σε ανθρώπινη μήτρα. Οπωσδήποτε όμως δεν πρέπει να ανασταλεί η επιστημονική πρόοδος. Η ιστορία άλλωστε διδάσκει ότι τούτο είναι αδύνατον. Είναι μεγάλη κατάκτηση η κατανόηση των μηχανισμών που ενεργοποιούν, καταστέλλουν και επανενεργοποιούν τα γονίδια. Η κλωνοποίηση είναι ένα μεγάλο βήμα στο δρόμο για τη βελτίωση της ζωής του ανθρώπου.

Τις Θερμοπύλες της ελευθερίας δε φυλάττουν αποτελεσματικά οι φοβικές μας προκαταλήψεις. Μπορεί να τις φυλάξει μόνο το ελεύθερο πνεύμα, οπλισμένο με τα όπλα εκείνα που ο πολιτισμός και ο ουμανισμός του εξασφαλίζει. Τότε η κλωνοποίηση θα γίνει μια ακόμη δυνατότητα του πολιτισμού και του ουμανισμού.

*E. Burne-Jones,
Η Γέννηση του Πήγασου
και του Χρυσάορα*

Ο Νικόλαος Μαρτσινιώτης είναι διαπρεπής Έλληνας επιστήμονας, ακαδημαϊκός.

A. Ανάγνωση - κατανόηση του κειμένου

1. Στην εισαγωγή (πρόλογο) του κειμένου του ο συγγραφέας προαναγγέλει ποια θέματα-ζητήματα θα αναλύσει στο κείμενό του. Ποια είναι αυτά;

2. Ποιους κινδύνους διαβλέπει από την επιχείρηση κλωνοποίησης του ανθρώπου αλλά και ποια ευεργετικά αποτελέσματα;

B. Προσέγγιση της γλώσσας του κειμένου

1. Στο κείμενο χρησιμοποιούνται όροι από την ιατρική και τη βιολογία. Να εντοπίσεις πέντε τέτοιους όρους και να αναζητήσεις στο λεξικό την ετυμολογία τους.

2. Να προσέξεις με τη βοήθεια του καθηγητή πώς γίνεται ο συλλαβισμός των λέξεων. Μετά την προσεκτική παρατήρηση, να κάνεις συλλαβισμό στις λέξεις που ακολουθούν:

- απάνθρωπες μέθοδοι
- εκσυγχρονισμός των εργαστηρίων
- επερχόμενοι κίνδυνοι
- εφαρμογές της κλωνοποίησης
- αιμοποιητικά κύτταρα

Συλλαβισμός

Βοήθεια

Κατά το συλλαβισμό ακολουθούμε τους παρακάτω κανόνες:

1. Ένα σύμφωνο ανάμεσα σε δύο φωνήεντα συλλαβίζεται με το δεύτερο φωνήεν:

έ-χω, κα-λο-σύ-νε-ψε, πα-ρα-κα-λώ, πα-θή-μα-τα.

2. Δύο σύμφωνα ανάμεσα σε δύο φωνήεντα συλλαβίζονται με το δεύτερο φωνήεν, όταν αρχίζει από αυτά τα σύμφωνα ελληνική λέξη:

- λά-σπη (σπίθα)
- έ-θνος (θνητός)
- ύπο-πτος (πτώμα)
- ά-φθονος (φθόγγος)
- έ-βγαλα (βγαίνω)
- έ-τσι (τσαρούχι)

Αι-σχύλος (σχολείο)
κο-φτερός (φτωχός)
τζί-τζικας (τζάμι)
α-τμός (τμήμα)

Αλλιώς, χωρίζονται και το πρώτο σύμφωνο πάει με το προηγούμενο φωνήεν, το δεύτερο με το ακόλουθο: θάρ-ρος, άλ-λος, θάλασ-σα
περ-πατώ, έρ-χομαι
δάφ-νη, βαθ-μός, τάγ-μα.

3. Τρία ή περισσότερα σύμφωνα ανάμεσα σε δύο φωνήεντα συλλαβίζονται με το ακόλουθο φωνήεν, όταν αρχίζει ελληνική λέξη τουλάχιστον από τα δύο πρώτα από αυτά.

ά-στρο (στρώνω), ε-χθρός (χθесινός), σφυρί-χτρα (χτένι), αι-σχρός (σχέδιο).

Αλλιώς, χωρίζονται και το πρώτο σύμφωνο πάει με το προηγούμενο φωνήεν, τα άλλα με το ακόλουθο: άν-θρωπος, νεραν-τζιά, εκ-στρατεία, παν-στρατιά.

4. Τα δίψηφα μπ, ντ, γκ δε χωρίζονται στο συλλαβισμό:

μπου-μπούκι, α-μπέλι, ντα-ντά, πέ-ντε, μπα-γκέτα, μου-γκρίζω.

5. Οι σύνθετες λέξεις ακολουθούν κατά το συλλαβισμό τους ίδιους κανόνες:

προ-σέχω, υ-πεύθυνος, εί-σοδος, πα-ρα-κούω.

6. Τα δίψηφα φωνήεντα, οι δίφθογγοι, οι καταχρηστικοί δίφθογγοι και οι συνδυασμοί αυ και ευ κατά το συλλαβισμό λογαριάζονται σαν ένα φωνήεν:

αί-μα, νε-ράι-δα, ά-πια-στος, ναύ-της.

**Γ. Ερμηνεία
κειμένου
Παραγωγή
λόγου**

**Ανάπτυξη
παραγράφου
με αιτιολόγηση**

1. Με βάση το κείμενο να αναπτύξεις την επόμενη θεματική πρόταση με την τεχνική της αιτιολόγησης.

– **Θεματική πρόταση:** Είναι υπερβολική, αν όχι δογματική η άποψη, ότι η κλωνοποίηση δεν κρύβει κανένα κίνδυνο για την ανθρωπότητα.

– **Ανάπτυξη:**

(Η υποστήριξη της θέσης αυτής μπορεί να γίνει με συλλογισμούς, με στατιστικά στοιχεία, με μαρτυρίες ειδικών κ.λπ.).

– **κατακλείδα:**

2. Σε συνεργασία με την τάξη σου να συγκεντρώσεις υλικό για την κλωνοποίηση από διάφορες πηγές (άρθρα από περιοδικά-εφημερίδες, βιβλία, τηλεοπτικές συζητήσεις, φωτογραφίες). Στη συνέχεια να οργανώσετε συζήτηση στην τάξη. Στο τέλος να γράψεις ένα κείμενο δύο παραγράφων, σαν να είσαι επικριτής της κλωνοποίησης.

Το επιχείρημα

**Ένα απλό
παράδειγμα**

Βοήθεια 2η

1. Το επιχείρημα είναι μια σειρά από προτάσεις που συνδέονται μεταξύ τους και καταλήγουν σ' ένα συμπέρασμα.

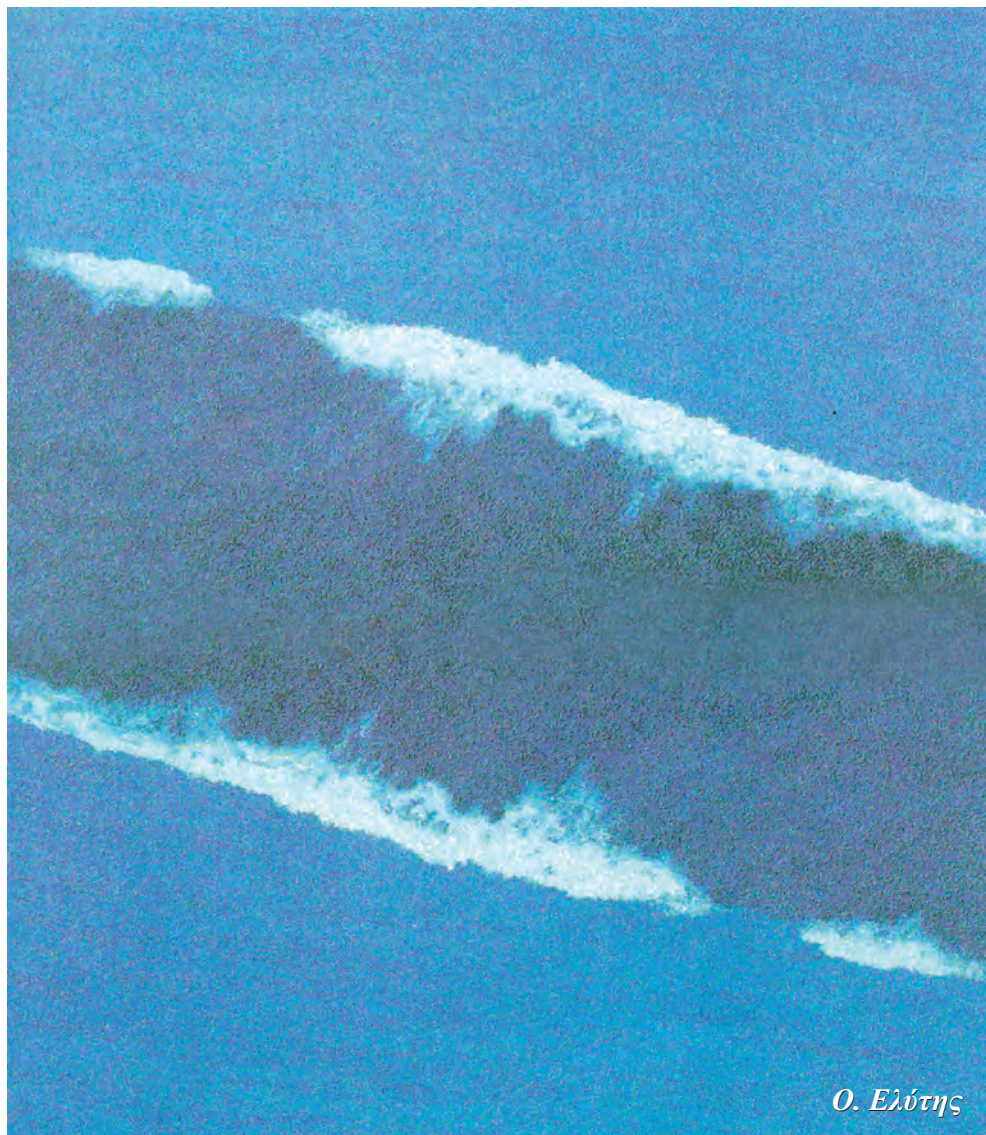
2. Η διαδικασία με την οποία διαμορφώνεται ένα επιχείρημα λέγεται συλλογισμός. Οι συλλογισμοί άλλοτε ξεκινούν από το γενικό και σταδιακά οδηγούν σε συμπεράσματα για τα επιμέρους άλλοτε το αντίθετο και άλλοτε από τα επιμέρους προς τα επιμέρους κ.λπ.

3. Να προσέξεις τα παραπάνω στο επόμενο επιχείρημα-παραγράφο: «Μια άλλη λειτουργία της διαφήμισης είναι πιο έμμεση και πιο επικίνδυνη. Πρόκειται για τον εθισμό των μαζών στο να δέχονται και τελικά να υπακούουν στα μηνύματά της. Αυτό συμβαίνει επειδή η προβολή των διαφημιστικών μηνυμάτων είναι συνεχής και καταϊγιστική. Ο τηλεθεατής δεν προλαβαίνει να αφομοιώσει και να κρίνει τα μηνύματα αυτά. Οπότε «αναγκάζεται» να τα αποδεχθεί μέσα από τη δύναμη της συνήθειας.

3η Ενότητα

Ο άνθρωπος και η φύση

Ο. Ελότης

Ο. ΕΛΥΤΗΣ
Ο Αύγουστος

*Ο Αύγουστος ελούζονταν
μες στην αστροφεγγιά
κι από τα γένια του έσταζαν άστρα
και γιασεμιά*

*Αύγουστε μήνα και Θεέ
σε σένανε ορκιζόμαστε
πάλι του χρόνου να μας βρεις
στο βράχο να φιλιόμαστε*

*Απ' την Παρθένο στο Σκορπιό
χρυσή κλωστή να ράβουμε
κι έναν θαλασσινό σταυρό
στη χάρη σου ν' ανάβουμε*

*Ο Αύγουστος ελούζονταν
μες στην αστροφεγγιά
κι από τα γένια του έσταζαν
άστρα και γιασεμιά*

**Οδυσσέας Ελύτης, Ο Αύγουστος
(Τα ρω του έρωτα, 1972)**

Οι άγγελοι τραγουδάνε. Και οι ερωτευμένοι επίσης. Πίσω από κάθε ανάταση, από κάθε μεράκι, μια κιθάρα περιμένει έτοιμη να πάρει τα λόγια και να τα ταξιδέψει από χείλη σε χείλη. Δεν είναι λίγο αυτό. Είναι η χαρά να δίνεις χαρά στους άλλους, είναι αυτό που μας βαστάει στη ζωή. Γι' αυτό, κοντά στα ποιήματά μου, δοκίμασα να γράψω και μερικά τραγούδια, χωρίς να τα υποτιμώ καθόλου...

Και η θάλασσα είναι απέραντη, τα πουλιά μυριάδες, οι ψυχές όσες και οι συνδυασμοί που μπορούν να γεννήσουν οι ήχοι και τα λόγια, όταν ο έρωτας και το όνειρο συμβασιλεύουν.

(Ο ποιητής για τη συλλογή)

Οδυσσέας Ελύτης (1911-1996): θεωρείται ένας από τους πιο σημαντικούς νεοέλληνες ποιητές. Το 1979 τιμήθηκε με το βραβείο Νόμπελ της λογοτεχνίας. Έργα του είναι: *Το Άξιον Εστί*, *Έξι και Μια Τύψεις για τον Ουρανό*, *Μαρία Νεφέλη*, *Το Μονόγραμμα*, *Ο Μικρός Ναυτίλος* κ.ά.

**A. Ανάγνωση -
κατανόηση
του κειμένου**

1. Ο «Αύγουστος» του Οδυσσέα Ελύτη είναι ένα τραγούδι. Γράφτηκε δηλαδή για να μελοποιηθεί και να τραγουδηθεί. Πώς φαίνεται αυτό στο κείμενο;

2. Μέσα στο κείμενο υπάρχουν μικρά κρυμμένα «θαύματα». Ποια είναι αυτά; (Θα τα βρεις, αν εντοπίσεις τις μεταφορές, τις προσωποποιήσεις, τις εικόνες και γενικότερα όλους τους τολμηρούς συνδυασμούς του ποιητή).

**B. Προσέγγιση
της γλώσσας
του κειμένου**

1. *λούζομαι - ανάβω - ράβω - στάζω*: να χρησιμοποιήσεις τα ρήματα σε προτάσεις με την κυριολεκτική και μεταφορική τους σημασία.

**Γ. Ερμηνεία
κειμένου
Παραγωγή
λόγου**

1. Αφού διαβάσεις μαζί με τον «Αύγουστο» και το εισαγωγικό σημείωμα του ποιητή, να περιγράψεις σε μια παράγραφο πώς έρωτας και φύση συνυπάρχουν.

2. Αύγουστος: ποιες εικόνες, συναισθήματα, σκέψεις ξετυλίγει μέσα σου; Να γράψεις σε όποια μορφή λόγου επιθυμείς (μια-δυο παράγραφοι).

Δ. ΧΑΤΖΗΣ

**Η τελευταία
αρκούδα
της Πίνδου**

Ο Δημήτρης Σκουρογιάννης από την Ήπειρο, μετανάστης στη Γερμανία, γυρίζει μετά από είκοσι χρόνια στο χωριό του. Όλα και όλοι όμως έχουν αλλάξει από την τεχνολογική πρόοδο και τους οικονομικούς μετασχηματισμούς. Έτσι η νοσταλγία που τον κρατούσε στη ξενιτειά μετατρέπεται εδώ σε απογοήτευση και πίκρα.

Εκείνη η ξαφνική βροχούλα τα 'κανε όλα, απ' αυτήν γινήκαν όλα. Πήρε πάλι τον κατήφορο για τη ρεματιά, πήρε τον ανήφορο για το δάσος. Εκεί τον έπιασε. Στάθηκε όσο να περάσει - πέρασε γρήγορα. Πήρε πάλι τον ανήφορο σιγά-σιγά για το ξέφωτο. Ο ήλιος πρόβαλε πάλι, ο τόπος απόμεινε υγρός, όλο το μικρό λιβάδι. Έκατσε στη συνηθισμένη του θέση - είτανε σήμερα πολύ λυπημένος, δεν τ' άνοιξε το δισάκι του - καθόταν εκεί λυπημένος. Ολομόναχος - εντάξει. Διωγμένος, καταδιωγμένος - από ποιόν; Γιατί;

Κι ολότελα ξαφνικά τα 'δε μπροστά του. Σηκώθηκε, τα κοίταξε, ξανακοίταξε - δε μπορεί να γελιότανε, τα 'ξερε. Είταν αυτά. Τ' αρκουδίστικα χνάρια, τα μεγάλα πέλματα. Αυτή 'ταν. Η αρκούδα του Σμόλικα, του Πάπιγκου, της Πολιάνας - η Μάρω του Πίνδου. Και ζούσε ακόμα. Ζούσε κι αυτή. Η λύπη του σκόρπισε μονομιάς - η καρδιά του χτύπησε δυνατά, τον παλμό της βουνίσιας του ράτσας, της δικής του της γης. Σαν τώρα μονάχα να 'φτασε εκεί, τώρα μονάχα να 'χε γυρίσει. Αυτά τα χνάρια γινόντανε τώρα, ξαναγινόνταν, η σιγουριά του η χαμένη πως είχε φτάσει σε τόπο που δεν ήταν ανύπαρκτος, που δεν ήτανε της

νοσταλγίας του μόνο, της φαντασίας του - η σιγουριά που 'χε χάσει μέσα σ' αυτούς τους τρελούς, τους μισούς, τους αφιονισμένους, τους νικημένους ανθρώπους που βρήκε γυρίζοντας.

Πήγε ως την άλλη άκρη απ' το ξέφωτο, έφκιασε λίγο τον τόπο με τις παλάμες του, άδειασε εκεί το δισάκι του. Την άλλη μέρα ξεκίνησε απ' το πρωί - το ψωμί, το τυρί, που της άφησε, δεν ήταν εκεί. Της έφερε πάλι - και ζάχαρη. Και τις άλλες μέρες - κάθε μέρα.

— Ε, λοιπόν, είπε ο γέρος ο Τράκας. Για μεγάλη δουλειά πας εσύ. Ξυλεία; Καλά το κατάλαβα.

— Και βέβαια, είπε αυτός χωρίς δυσκολία.

— Θα γράψω αμέσως στα παιδιά μου στη Λάρισα. Γι' αυτό δεν τα 'θελες τα καθαριστήρια.

— Και βέβαια, είπε πάλι ο Σκουρογιάννης, μεγάλη δουλειά.

— Αυτό μελετάς εκεί πάνω που πας;

— Αυτό.

— Καλά κάνεις. Το 'ξερα εγώ.

Και το μελετούσε. Πάρα πολύ. Μέρα με μέρα με το φαί που της άφηνε στην ίδια θέση. Ωσπου την είδε. Ξεπρόβαλε μέσα απ' τα δέντρα. Στάθηκε μια στιγμή - τράβηξε ύστερα για τη θέση που της άφηνε το φαί. Τον είδε, τρόμαξε, έκανε να φύγει πίσω - έμεινε εκεί. Αυτός την κοιτούσε ασάλευτος. Πρέπει να 'τανε μικρή, θηλυκιά, δε θα 'ταν ακόμα δύο χρονών. Μείναν έτσι - και κοιταζόνταν. Ο τελευταίος άνθρωπος του Ντορμινόβου κ' η τελευταία αρκουδίτσα της Πίνδου σταθήκαν εκεί στο ξέφωτο εκείνο του δάσους, από τις δυο τις μεριές του και κοιταζόντανε. Δύσπιστα, δισταχτικά και καχύποπτα - χωρίς να μπορούνε να φύγουν - δεν είχανε που να πάνε.

Την άλλη μέρα τ' άρχιζε πια το μεγάλο παιγνίδι. Γέμιζε τον τορβά του, πήρε μαζί του και το μεγάλο δίκωπο μαχαίρι. Έκατσε στη θέση του και περίμενε. Την ίδια ώρα, τη χτεσινή, το ζώο ξαναπρόβαλε μεσ' απ' τα δέντρα. Ξανασταθήκανε μια στιγμή και κοιταχτήκανε πάλι. Άνοιξε το δισάκι του, του πέταξε ένα κομμάτι ψωμί. Το ζώο το πήρε, πήγε τώρα κοντύτερα. Και τρίτο - ακόμα κοντύτερα. Ήτανε τόσο κοντά, που χρειάστηκε να κρατάει τη λαβή του μαχαιριού του. Του πέταξε ύστερα μια σακουλίτσα

ζάχαρη - όλα πήγανε καλά για σήμερα.

Και πήγανε και τις άλλες μέρες. Και το ζώο πλησίαζε κάθε φορά περισσότερο, τρία μέτρα, δύο μέτρα, ένα μέτρο, μισό.

— Και πώς πάμε; ρώτησε ο Τράκας.

— Τελειώνει, είπε αυτός, έρχεται πια το φθινόπωρο.

Και τελείωσε στ' αλήθεια. Άπλωσε πια και το χέρι του - μια χούφτα ζάχαρη. Η αρκούδα πήγε και το 'γλείψε. Και την άλλη μέρα - και την παράλλη κ' έμεινε δίπλα

του, περιμένοντας. Και τότες αυτός άπλωσε τα χέρια του και της αγκάλιασε το κεφάλι. Το ζώο τ' άφησε μ' εμπιστοσύνη μέσα στα χέρια του. Ξεχείλισμα της δικής του λύπης, της μοναξιάς, της απελπισίας του - έσφιξε τ' αγαπημένο κεφάλι μέσα στα χέρια του.

Η αρκουδίτσα τανύστηκε - ένιωσε μέσα στα χέρια του το σπαρτάρισμα του αζευγάρωτου θηλυκού. Έτσι όπως ήτανε έσκυψε και το φίλησε στο κούτελο, το ζώο μούγκρισε, στα δικά του μάτια ανεβήκαν τα δάκρυα, τόσον καιρό κρατημένα.

— Τελειώσαμε, του 'πε του Τράκα.

— Έγραφα πια στα παιδιά, είπε κείνος.

Το φθινόπωρο φτάνει πάντα γρήγορα στον Πίνδο - τον Οκτώβρη συνεφιάζει πια, αρχίζει κιόλας το κρύο. Ο Σκουρογιάννης κατάλαβε - η ώρα της αρκούδας του για το χειμωνιάτικο ύπνο της κόντευε. Έβλεπε τα μάτια της και μισόκλειναν κάποτε, το κεφάλι της βάραινε. Κάθεται δίπλα του, του γλείφει κάποτε και το χέρι μα το φαί του από μέρα σε μέρα όλο λιγότερο γίνεται.

Αυτή τον πήγε στη χειμωνιάτικη τρύπα της - μια μεγάλη κουφάλα και τρία πεύκα τριγύρω. Αυτός κουβάλησε ζάχαρη, της την έβαλε σε μια γαβάθα - να την

βρει ξυπνώντας την άνοιξη. Ξάπλωσε το ζώο, του χάιδεψε αυτός το κεφάλι στο κούτελο, όπως χαϊδεύουνε τα σκυλιά. Μισάνοιξε μια φορά τα μάτια του πάλι - όλο και βάραινε - έγειρε το κεφάλι του. Αυτός έσκυψε, το χάιδεψε καναδυο φορές - είχε κοιμηθεί. Τελείωσε. Σηκώθηκε να φύγει. Ξαναστάθηκε μια στιγμή στην άκρη της κουφάλας:

— Κοιμήσου εσύ, ερ' μου πουλί μου, κοιμήσου τώρα. Θα ξαναβρεθούμε την άνοιξη; Ιμείς οι δυο απομείναμαν σε τούτον τον τόπο - κανένας άλλος - δεν έμεινε τίποτα εδώ.

Και κατέβηκε στο ερημωμένο χωριό, που δεν είχε να κάνει τίποτα, τετράδιπλα ορφανεμένος.

Δ. Χατζής (1913-1981): Σημαντικός νεοέλληνας πεζογράφος από τα Γιάννενα. Έργα του: *Το τέλος της μικρής μας πόλης*, *Το διπλό βιβλίο κ.ά.*

**A. Ανάγνωση -
κατανόηση
του κειμένου**

1. Ποιο είναι το θεματικό κέντρο του αποσπάσματος;
Μπορείς να βάλεις ένα δικό σου τίτλο στο απόσπασμα;

2. Πώς κλιμακώνεται και με ποιους εκφραστικούς τρόπους αποδίδεται η ψυχική αντίδραση του Σκουρογιάννη στη γνωριμία του με την αρκούδα;

**B. Προσέγγιση
της γλώσσας
του κειμένου**

1. Ποιες αφηγηματικές τεχνικές χρησιμοποιούνται και ποια στάση κρατάει ο συγγραφέας απέναντι στα γεγονότα; Είναι ψυχρός παρατηρητής ή συμμετέχει συναισθηματικά;

2. «Εκείνη η ξαφνική βροχούλα... Γιατί;» (1κ.): στο κείμενο χρησιμοποιούνται επαναλήψεις και συχνά ανεξάρτητες ή ελλειπτικές προτάσεις.

Να ξαναγράψεις το απόσπασμα παραλείποντας και συμπληρώνοντας ό,τι χρειάζεται και αντικαθιστώντας ορισμένες από τις ανεξάρτητες προτάσεις με τις κατάλληλες δευτερεύουσες.

**Γ. Ερμηνεία
κειμένου
Παραγωγή
λόγου**

1. «Ο τελευταίος άνθρωπος... που να πάνε»: να σχολιάσεις το απόσπασμα, προσπαθώντας να ανακαλύψεις τι αντιπροσωπεύουν ο ήρωας και η αρκούδα.

2. Να διαλέξεις μια από τις εργασίες που ακολουθούν.

α) Να δώσεις ένα δικό σου τέλος στο απόσπασμα.

(Προσπάθησε να διατηρήσεις τη γλώσσα και το ύφος του συγγραφέα).

β) Να αφηγηθείς τις σκέψεις και τα συναισθήματα σου, σαν να ήσουν εσύ ο Σκουρογιάννης.

(1-2 παράγραφοι).

**Αφηγηματικές
τεχνικές**

Βοήθεια

Αφηγηματικές τεχνικές είναι η οπτική γωνία της αφήγησης, όπως το τρίτο πρόσωπο -παντογνώστης, εξωτερική οπτική γωνία-, το α' πρόσωπο -εσωτερική οπτική γωνία- και η διαπλοκή του γ' με το α' πρόσωπο-μικτή μορφή αφήγησης. Στην τεχνική της αφήγησης συγκαταλέγονται και η περιγραφή, ο διάλογος, ο ευθύς λόγος, οι προοικονομίες και οι αναδρομές στο παρελθόν (χρόνοι ρημάτων και επιρρήματα), ο εσωτερικός μονόλογος, το σχόλιο, η επινόηση του ονείρου, κ.ά, π.χ. Την ειδοποίησε ότι θα πήγαινε στο θέατρο (γ' πρόσωπο). Όταν συναντήθηκαν της είπε «Δεν έρχομαι στο θέατρο, πήγαινε μόνη σου» και τη χαιρέτησε σαν να μη συνέβαινε τίποτα λέγοντας, - Γειά σου, θα τα πούμε αύριο. Εκείνη της απάντησε απορημένη. Καλή διασκέδαση (γ' και α' πρόσωπο σε διάλογο και ευθύ λόγο).

Γ. ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑ- ΚΗΣ

Ασφυξία στις θάλασσες και τη στεριά

Ο εκφυλισμός του ιστού που συνιστά το περιβάλλον δεν απαντάται όμως μόνο στην ατμόσφαιρα: οι θάλασσες, τα ποτάμια, τα δάση ή το έδαφος φέρουν ορατά αυτή τη φορά τα ίχνη της ανθρώπινης ανευθυνότητας.

Οι θάλασσες του πλανήτη -αυτές οι απέραντες, γαλάζιες εκτάσεις που ύμνησε η ποίηση και η τέχνη- έχουν γίνει ο ταπεινός υποδοχέας κάθε είδους λυμάτων. Ένας αριθμός πλοίων που υπερβαίνει τις 100.000 το χρόνο πλέει μόνο στη Βόρεια Θάλασσα, ρίχνοντας στο νερό χιλιάδες τόνους απορριμμάτων και φέρνοντας την περιοχή σε προχωρημένη κατάσταση μόλυνσης. Η ποιότητα του πετρελαίου που καίνε οι κινητήρες των πλοίων, είναι συχνά χειρίστη· έτσι, από τις τσιμινιέρες τους εκλύονται μεγάλες ποσότητες διοξίνης, ουσίας δηλητηριώδους που συνιστά άμεσο κίνδυνο για τους ζωντανούς οργανισμούς. Διαρροές, άλλωστε, από τις θαλάσσιες γεωτρήσεις ή τις βιομηχανίες, επιβαρύνουν τις θάλασσες με διαρκώς μεγαλύτερες ποσότητες πετρελαίου· ενώ τα κατάλοιπα του μαζούτ που αφήνουν παράνομα -φαινόμενο γνωστό

στις Ελληνικές θάλασσες- τα πλοία, προκαλεί εκτεταμένες ρυπάνσεις και των παρακτίων περιοχών. Δεν περιορίζεται δε στα θέματα αισθητικής ή στη δυσφορία των κολυμβητών το πρόβλημα. Τα πετρελαιοειδή προϊόντα διασπείρονται και σχηματίζουν λεπτές στρώσεις σε τεράστιες θαλάσσιες εκτάσεις, εμποδίζοντας τους μικροοργανισμούς του πλανγκτού να μετασχηματίσουν το διοξείδιο του άνθρακος της ατμόσφαιρας σε οξυγόνο. Διαδικασία αξιοθαύμαστη, ανάλογη με αυτή των πράσινων φυτών, που όχι μόνο παράγει πολύτιμο οξυγόνο, αλλά σχηματίζει δευτερογενώς οργανικές ύλες, θεμελιώδεις για πολλές αλυσίδες ειδών διατροφής.

Δεν είναι όμως μόνο το πετρέλαιο, που δηλητηριάζει τη ζωή των θαλασσών. Απορρυπαντικά και διαλυτικά διοχετεύονται σ' αυτές ως κατάλοιπα του βιολογικού καθαρισμού ή κατευθείαν από αποχετεύσεις. Μεγάλες επίσης ποσότητες αζώτου, προερχόμενες από τα λιπάσματα ή τις καύσεις των αυτοκινήτων, αλλά ακόμη και δηλητηριώδη εντομοκτόνα ή ζιζανιοκτόνα, βαριά μέταλλα ή τοξικές ουσίες, κατάλοιπα μιας παρεξηγημένης προόδου και τεχνολογικής «αναπτύξεως», καταλήγουν με τον ένα ή τον άλλο τρόπο -μέσω του αέρα, των ποταμών ή του εδάφους- στη θάλασσα. Ενώ ραδιενεργά κατάλοιπα υποθαλάσσιων πυρηνικών εκρήξεων, που ήταν πριν λίγες δεκαετίες ουσιαστικά ανεξέλεγκτες, έχουν σε ανεξακρίβωτη έκταση μολύνει θαλάσσιες περιοχές. Έτσι, τα ψάρια, ο φυτικός κόσμος ή οι θαλάσσιοι μικροοργανισμοί απειλούνται με εξόντωση ή αργή εξαφάνιση, και συχνές είναι μέχρι τώρα οι περιπτώσεις παρομοίων μαζικών οικολογικών καταστροφών. Όπως όμως και στην ατμόσφαιρα, πολλά είναι τα σκοτεινά ακόμη σημεία στην κατανόηση του θαλάσσιου οικοσυστήματος: δεν αποκλείεται, συνεπώς, και μικρές ακόμη διαταράξεις της ισορροπίας να έχουν σοβαρές συνέπειες στο μέλλον.

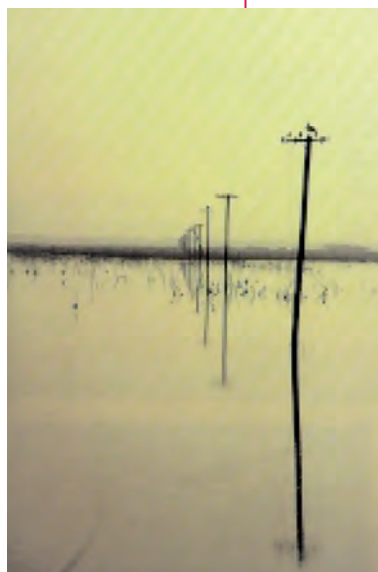
Χαρακτηριστική είναι η κατάσταση στη Μεσόγειο Θάλασσα, αυτό το πανάρχαιο σταυροδρόμι καραβιών, πολιτισμών και ανθρώπων. Παρότι οι σχετικές μελέτες είναι ακόμη προκαταρκτικές, υπολογίζεται ότι περίπου το 70% των αστικών λυμάτων από 120 παράκτιες πόλεις διοχετεύονται στη θάλασσα χωρίς καθόλου βιολογικό ή

άλλο καθαρισμό· ανάμεσα στα απόβλητα βιομηχανιών ή ανθρωπογενών πηγών που καταλήγουν άμεσα ή από τα ποτάμια στη Μεσόγειο, περιλαμβάνονται ετησίως 120.000 τόνοι ορυκτελαίων, 600.000 τόνοι απορρυπαντικών, 100 τόνοι υδραργύρου και 800.000 τόνοι αζώτου. Στις ευγενείς αυτές προσμίξεις πρέπει να προστεθούν χιλιάδες τόνοι χημικών ρύπων, κυρίως παρασιτοκτόνων, που με τον άνεμο και την βροχή μεταφέρονται στο θαλάσσιο οικοσύστημα. Η Μεσόγειος Θάλασσα αποτελεί άλλωστε ένα σημαντικό πέρασμα φορτηγών πλοίων. Υπολογίζεται, ότι οι ποσότητες πετρελαιοειδών που προέρχονται από τα πλοία αυτά, αντιστοιχούν στο 30% της σχετικής ρύπανσης παγκοσμίως. Ανυπολόγιστη, επίσης, είναι η καταστροφή από εκρηκτικές ύλες ή αλιευτικά που οργώνουν τον θαλάσσιο βυθό.

Παρόλο λοιπόν που από το 1975 έχει εγκριθεί από 16 Μεσογειακές χώρες ένα εξειδικευμένο «Σχέδιο δράσης για την προστασία της Μεσογείου», δεν είναι λίγοι όσοι πιστεύουν ότι τα περιθώρια σωτηρίας είναι ελάχιστα και ότι η Μεσόγειος θα έχει τη μοίρα, τη μοίρα την οδυνηρή για το λαμπρό παρελθόν, της Νεκρής Θάλασσας. Τούτο θα έχει διαστάσεις που ξεπερνούν τα όρια ενός θαλάσσιου οικοσυστήματος, θαυμαστού όσο και ζωογόνου, με τις ελιές και τους αμπελώνες να κατηφορίζουν στην γη που το περικλείει. «Τι είναι η Μεσόγειος;» ρωτά ο έξοχος F. Braudel. «Είναι χίλια πράγματα μαζί. Δεν είναι ένα μόνο τοπίο, αλλά αμέτρητα τοπία. Δεν είναι μια θάλασσα, αλλά διαδοχή θαλασσών. Δεν είναι ένας πολιτισμός, αλλά πολιτισμοί που συσσωρεύονται ο ένας πάνω στον άλλο». Για όσους έχουν ευαισθησία ή συνείδηση της ιστορίας, ο οικολογικός εκφυλισμός της Μεσογείου υποδηλώνει το αδιέξοδο ενός πολιτισμού και των αξιών του.

Ως προς τη ρύπανση, πάντως, των θαλασσών και της πανταχού παρούσας εκμεταλλεύσεως των φτωχών κρατών από τα ανεπτυγμένα, την κατάσταση συνοψίζει με ανατριχιαστική πυκνότητα η ιστορία του φορτηγού πλοίου Peliceno: Για περισσότερο από δύο χρόνια το πλοίο αυτό - σαν ένας σύγχρονος «Ιπτάμενος Ολλανδός»- είχε αναγκαστεί να περιπλέει τον κόσμο αναζητώντας ένα λιμάνι για τα ξεφορτώσει το επικίνδυνο φορτίο του.

πάνω από δέκα, δηλαδή, χιλιάδες τόνους τοξικής στάχτης, κατάλοιπο βιομηχανικής αποτέφρωσης λυμάτων, που είχε φορτώσει στη Φιλαδέλφεια. Επόμενο, ότι παντού συναντούσε άρνηση. Στο τέλος, ένα μέρος του φορτίου του το άδειασε στα ανοιχτά της Αϊτής. Τα ίχνη του πλοίου, χάθηκαν και πάλι, αλλά ένα μήνα αργότερα ο καπετάνιος του ανήγγειλε ότι το υπόλοιπο φορτίο είχε αδειασθεί στη στεριά ή θάλασσα μιας χώρας που, όπως ήταν φυσικό, αρνήθηκε να κατονομάσει. Η ιστορία του Pelicano υπογραμμίζει όμως και μια άλλη διάσταση του οικολογικού προβλήματος: αυτήν της διαρκώς ογκούμενης αδυναμίας να αποθηκευθούν χωρίς κινδύνους

οι τρομακτικές ποσότητες σκουπιδιών και τοξικών αποβλήτων που παράγονται από τις ανεπτυγμένες κυρίως χώρες. Οι αριθμοί είναι και πάλι εντυπωσιακοί. Στις Ηνωμένες Πολιτείες, απορρίπτονται, μεταξύ άλλων, 220 εκατομμύρια λάστιχα αυτοκινήτων τον χρόνο και 2 δισεκατομμύρια ξυριστικές λεπίδες. Οι ποσότητες του αλουμινίου που απορρίπτεται θ' αρκούσαν να δημιουργήσουν εκ νέου τον εμπορικό αεροπορικό στόλο της χώρας σε λίγους μήνες. Στο Hong Kong, κοντά 6 εκατομμύρια άνθρωποι και 50.000 εργοστάσια «παράγουν» καθημερινά 1.000 τόνους απορρίμματα από πλαστικό· τριπλάσια, περίπου, ποσότητα απ' όση το Λονδίνο. Σε πολλές χώρες, οι σκουπιδότοποι δεν φτάνουν

πια και, όπου η νομοθεσία είναι ελαστική, οι άνθρωποι διοχετεύουν τα απόβλητα κατά την, επίσης ελαστική, συνείδησή τους. Σε ακτές, ποτάμια, χαράδρες ή λίμνες. Τούτα όλα, δεν είναι μόνο δείγματα μιας καταναλωτικής παραφροσύνης ή προσβολή στην αισθητική. Διότι τα απορρίμματα ή τα βιομηχανικά απόβλητα, ακόμη και σε συγκεκριμένους σκουπιδότοπους έξω από πόλεις, ενδέχεται με τον καιρό να γίνουν θανατηφόρα, εάν τα μέταλλα, οι οργανικές ουσίες ή τα διαβρωτικά οξέα που περιέχουν, εισέλθουν στην κυκλοφορία των υπογείων υδάτων ακόμη και η καύση των απορριμμάτων έχει ως παράγωγο επικίνδυνα αέρια. Στην Δ. Γερμανία κάπου

50.000 «χωματερές» έχουν χαρακτηριστεί επικίνδυνες, αφού διαπιστώθηκε η απειλή μόλυνσης του πόσιμου η ποτιστικού νερού ευρύτατων περιοχών. Η ανακύκλωση των σκουπιδιών, που έχει δοκιμασθεί με σχετική επιτυχία στην Ιαπωνία ή σε χώρες της Δύσεως, δεν φαίνεται από μόνη της ικανή να λύσει το πρόβλημα σε παγκόσμια βάση. Όχι μόνον λόγω της πολυπλοκότητας και του κόστους της σχετικής τεχνολογίας, αλλά επειδή πολλά ακόμη χρειάζεται να διευκρινισθούν σχετικά με τις τοξικές ιδιότητες των αποβλήτων. Η ρίζα του κακού -η ανευθυνότητα και καταναλωτική μανία των συγχρόνων κοινωνιών- δεν φαίνεται να έχει εύκολο δρόμο αντιμετώπισης.

Δεν είχε ίσως άδικο ο A de Saint-Exupery, που στον «Μικρό Πρίγκιπα» επέμενε ότι «Η Γη δεν είναι κανένας πλανήτης του σωρού! Λογαριάζουν πως έχει εκατόν έντεκα βασιλιάδες (φυσικά μαζί με τους βασιλιάδες των νέγρων), επτά χιλιάδες γεωγράφους, εννιακόσιες χιλιάδες επιχειρηματίες, εφτάμισυ εκατομμύρια μπεκρήδες, τριακόσια έντεκα εκατομμύρια ματαιόδοξους, πάνω κάτω δηλαδή, δύο δισεκατομμύρια μεγάλους».

Ο Γ. Γραμματικάκης είναι καθηγητής της φυσικής στο Πανεπιστήμιο Κρήτης.

**A. Ανάγνωση -
κατανόηση
του κειμένου**

1. Αφού διαβάσεις προσεκτικά όλο το κείμενο, να βρεις το νοηματικό του κέντρο.

2. Σε κάθε παράγραφο να βρεις τα κύρια συστατικά (θέμα - σημαντικές λεπτομέρειες). Στη συνέχεια να βάλεις πλαγιότιτλους και να τις εντάξεις ευρύτερα σε νοηματικές ενότητες.

**B. Προσέγγιση
της γλώσσας
του κειμένου**

1. α. «Μεγάλες επίσης... στο μέλλον». Να βρεις τους επιρρηματικούς προσδιορισμούς που υπάρχουν στο απόσπασμα.

β. Να σχηματίσεις τρεις προτάσεις χρησιμοποιώντας επιρρηματικούς προσδιορισμούς (τόπου - αιτίας - σκοπού).

2. Αφού προσέξεις τη σημασία που έχουν μέσα στο κείμενο, να αντικαταστήσεις τις υπογραμμισμένες λέξεις, φράσεις με άλλες ισοδύναμες.

α. Οι θάλασσες και τα ποτάμια και το έδαφος φέρουν ορατά τα ίχνη της ανθρώπινης ανευθυνότητας.

β. Η ποιότητα του πετρελαίου που καίνε οι κινητήρες των πλοίων είναι συχνά χειρίστη.

γ. Οργανικές ύλες, θεμελιώδεις για πολλές αλυσίδες ειδών διατροφής.

δ. Παρότι οι σχετικές μελέτες είναι ακόμη προκαταρκτικές, υπολογίζεται ότι...

ε. Την κατάσταση συνοψίζει με ανατριχιαστική πυκνότητα η ιστορία του φορτηγού πλοίου Peliceno.

στ. Η ρίζα του κακού δεν φαίνεται να έχει εύκολο δρόμο αντιμετώπισης.

1. Κάποιοι ασυνείδητοι έχουν μετατρέψει την παραλία που κολυμπάς σε σκουπιδότοπο. Εσύ και η παρέα σου αποφασίζετε να αντιδράσετε. Να συντάξεις ένα κείμενο διαμαρτυρίας προς τις τοπικές αρχές, το οποίο θα ζητήσεις να υπογράψουν οι μόνιμοι κάτοικοι αλλά και οι παραθεριστές της περιοχής. (300-400 λέξεις).

**Γ. Ερμηνεία
κειμένου
Παραγωγή
λόγου**

Οι επιρρηματικοί προσδιορισμοί

Βοήθεια

Οι επιρρηματικοί προσδιορισμοί αποτελούν κυρίως μέρη του ΡΣ και φανερώνουν κάτω από ποιες περιστάσεις γίνεται αυτό που λέει το ρήμα. Κάθε συμπλήρωμα του ρήματος, που δεν είναι κατηγορούμενο, αντικείμενο (απλό, εμπρόθετο) ή ποιητικό αίτιο, είναι επιρρηματικός προσδιορισμός.

Ειδικότερα πρέπει να προσέξουμε ότι οι επιρρηματικοί προσδιορισμοί

- εκφράζουν πολλές σημασίες: τόπο, χρόνο, τρόπο, ποσό, αιτία, σκοπό κ.λπ.
- εκφέρονται με διάφορους τρόπους: επιρρήματα και επιρρηματικά σύνολα, ονοματικά και προθετικά σύνολα, μετοχές, προτάσεις.

Παραδείγματα:

1. Άλλοι περπατάνε ζωηρά και άλλοι αργά.
  2. Μερικοί συγγενείς έρχονται πότε πότε να μας δουν.
  3. Βγάζουν τα σκουπίδια τις νύχτες.
  4. Σε τέτοιες στιγμές τα μάτια μου πλημμυρίζουν χρώματα.
  5. Ο κυρ Ανέστης έριθε θυμωμένος τα βάρη σε αγνώστους.
  6. Δεν ανοίγουμε τα τζάμια, για να μην αναπνέουμε σκόνες.
- χαρακτηρίζονται από ιδιαίτερη κινητικότητα, δηλαδή αλλάζουν εύκολα θέση μέσα στην πρόταση.

Παράδειγμα:

- Ο φίλος μου ο Δημήτρης δουλεύει στο συνεργείο της γωνίας.
- Στο συνεργείο της γωνίας δουλεύει ο φίλος μου ο Δημήτρης.
(Νεοελληνική γλώσσα, Β' σ. 220-221).

B. **ΜΟΥΛΟΠΟΥΛΟΣ**

Οι δολοφόνοι του πλανήτη

Ήταν όλοι τους εκεί: 2.200 αντιπρόσωποι από 200 χώρες του πλανήτη, πλήθος ηχηρών ονομάτων της επιστήμης και εκατοντάδες μέλη οικολογικών οργανώσεων, σε ένα χολιγουντιανό χάπενινγκ για τη σωτηρία της Γης από το φαινόμενο του θερμοκηπίου. Όλος ο παγκόσμιος θίασος επί σκηνης στο Κιότο (Ιαπωνία). Οι καλοί (υπάρχουν και τέτοιοι), οι κακοί (οι περισσότεροι) της παράστασης να απαγγέλλουν τους ρόλους τους και γκεστ σταρ ο αντιπρόεδρος των ΗΠΑ, μεγαλύτερου παραγωγού ρυπογόνων ουσιών, στον ρόλο του πράσινου ιππότη - προστάτη της Οικολογίας, να προσπαθεί να πείσει τους θεατές της παράστασης ότι οι ΗΠΑ δεν είναι με τους κακούς.

Ήταν όλοι τους εκεί, η αφρόκρεμα (υποτίθεται) του πλανήτη, σε μια ακόμη Παγκόσμια Σύνοδο για το Περιβάλλον, χωρίς αποτέλεσμα. Σε μία ακόμη σύνοδο που αποδεικνύει ότι οι άρχοντες του πλανήτη, αν δεν είναι συνειδητοί εγκληματίες, είναι βλάκες (γεγονός που τους καθιστά το ίδιο επικίνδυνους). Ότι οι άρχοντες της Γης, συνειδητά ή ασυνειδητά, οδηγούν, με αβάσταχτη ελαφρότητα, τον πλανήτη (και μαζί τους υπηκόους κατοίκους του) προς το τέλος του.

Το κλίμα αλλάζει. Κάτι φοβερό συμβαίνει ... Οι ελάχιστοι εναπομείναντες σκεπτόμενοι πολίτες του κόσμου, τελευταία δείγματα του homo sapiens, φωνάζουν αλλά δεν υπάρχει κανείς να τους ακούσει.

Γράφει ο Guido Geronetti στη «Stampa»: Οι αλλαγές στο κλίμα αρχίζουν να μετατρέπουν τις χώρες του Ειρηνικού σε κόλαση, ο ήλιος σκοτώνει, το τοξικό απλώνεται παντού σαν την πανούκλα, οι θανατηφόρες επιδημίες πολλαπλασιάζονται. Όποιος χαιρέται για την άνοδο της θερμοκρασίας τα τελευταία χρόνια στην Ευρώπη, για τους ηπιότερους χειμώνες, είναι ηλίθιος.

Και οι βροχές; Η ξηρασία προελαύνει. Και εμείς εξακολουθούμε να βλαστημάμε τον καιρό όταν βρέχει. Μας δυσκολεύει στις δουλειές μας και στη διασκέδασή μας, χωρίς να σκεφτόμαστε ότι, αν δεν βρέξει στο Middle West των ΗΠΑ, η μισή ανθρωπότητα θα μείνει χωρίς ψωμί. Ότι, αν οι Μουσώνες δεν σπάσουν το τείχος του διοξειδίου του άνθρακα και του μεθανίου που σκεπάζει την ατμόσφαιρα, η Ασία θα πεθάνει της πείνας.

Τα σενάρια για το προσεχές μέλλον είναι καταστροφικά. Η άνοδος της θερμοκρασίας τα επόμενα χρόνια θα λιώσει τους πάγους των πόλων, η στάθμη της θάλασσας θα ανεβεί και θα πλημμυρίσει τις παράκτιες περιοχές του πλανήτη. Οι Βρετανοί ήδη εκπονούν σχέδια εκκένωσης των νήσων Κουκ από τους 20.000 κατοίκους τους. Ο καυστήρας της Γης υπερθερμαίνεται και είναι έτοιμος να εκραγεί τινάζοντας όλους μας στο Διάστημα.

Γεωλόγοι και αστροφυσικοί διαψεύδουν. Η κατάσταση υγείας του πλανήτη δεν είναι άριστη αλλά δεν είναι και τόσο δραματική, λένε, ίσως έχουν δίκιο. Αλλά η αλήθεια για τη δολοφονία του πλανήτη δεν αφορά μόνο τη διάρκεια που αυτή η σφαίρα θα στριφογυρίζει στο Διάστημα. Το τέλος του πλανήτη, για όσους αρνούνται να μη βλέπουν, να μην ακούν, να μη μιλάνε, είναι ταυτόσημο με την πλήρη λεηλασία του από τον άνθρωπο. Από μια αλλοτριωμένη ανθρωπότητα οπλισμένη με τρομακτικά παρανοϊκά όπλα ελέγχου και καταστροφής και καθοδηγούμενη από εκφυλισμένους σαδιστές ηγέτες έτοιμους να θυσιάσουν κάθε έμψυχη και άψυχη ύπαρξη στον Μολώχ μιας παρανοϊκής ανάπτυξης.

Τα δάση πεθαίνουν, οι θάλασσες πεθαίνουν, τα ζώα πεθαίνουν. Και τα ανθρώπινα όντα πρέπει να ετοιμάζονται να ζήσουν μόνα τους, αυτόχειρες κατακτητές ενός πλανήτη που πλησιάζει στο τέλος του.

**A. Ανάγνωση -
κατανόηση
του κειμένου**

1. Με ποια αφορμή γράφτηκε το άρθρο και ποιο είναι το θέμα του;

2. Είναι ο συντάκτης αισιόδοξος ή απαισιόδοξος για το μέλλον του πλανήτη; Πού φαίνεται αυτό; Σε ποιους αποδίδει ευθύνες;

**B. Προσέγγιση
της γλώσσας
του κειμένου**

1. Το δημοσιογραφικό αυτό κείμενο είναι γραμμένο σε καταγγελτικό ύφος. α) Ποιά στοιχεία προσδιορίζουν το ύφος αυτό; β) Πιστεύεις ότι είναι αποτελεσματικός ένας τέτοιος λόγος; Γιατί;

2. Να ξαναγράψεις τις φράσεις του κειμένου που ακολουθούν αντικαθιστώντας τις μεταφορές:

α. Όλος ο παγκόσμιος θίασος επί σκηνης Κιότο.

β. Ήταν όλοι τους εκεί, η αφρόκρεμα (υποτίθεται) του πλανήτη.

γ. Και οι βροχές; Η ξηρασία προελαύνει.

δ. Η κατάσταση υγείας του πλανήτη δεν είναι άριστη, αλλά δεν είναι και τόσο δραματική.

ε. Η αλήθεια για τη δολοφονία του πλανήτη δεν αφορά μόνο τη διάρκεια που αυτή η σφαίρα θα στριφογυρίζει στο Διάστημα.

**Γ. Ερμηνεία
κειμένου
Παραγωγή
λόγου**

1. «Τα δάση πεθαίνουν, οι θάλασσες πεθαίνουν, τα ζώα πεθαίνουν, τα ανθρώπινα όντα πρέπει να ετοιμάζονται να ζήσουν μόνα τους, αυτόχειρες κατακτητές ενός πλανήτη που πλησιάζει στο τέλος του»: ν' αναπτύξεις την άποψη αυτή σε μια ή δυο παραγράφους, αντιπαραθέτοντας τις ευθύνες του ανθρώπου απέναντι στον πλανήτη που τον φιλοξενεί και τη στάση που τηρεί αυτός σήμερα.

2. Στο σχολείο σου διοργανώνεται μια ημερίδα με θέμα «Εμείς και το περιβάλλον».

Έχεις αναλάβει να παρουσιάσεις μερικούς πρακτικούς τρόπους, με τους οποίους μπορεί ο καθένας μας - στην καθημερινή ζωή του - να βοηθήσει στην προστασία ή και στη βελτίωση του περιβάλλοντος. Να γράψεις ένα κείμενο με 300-500 λέξεις.

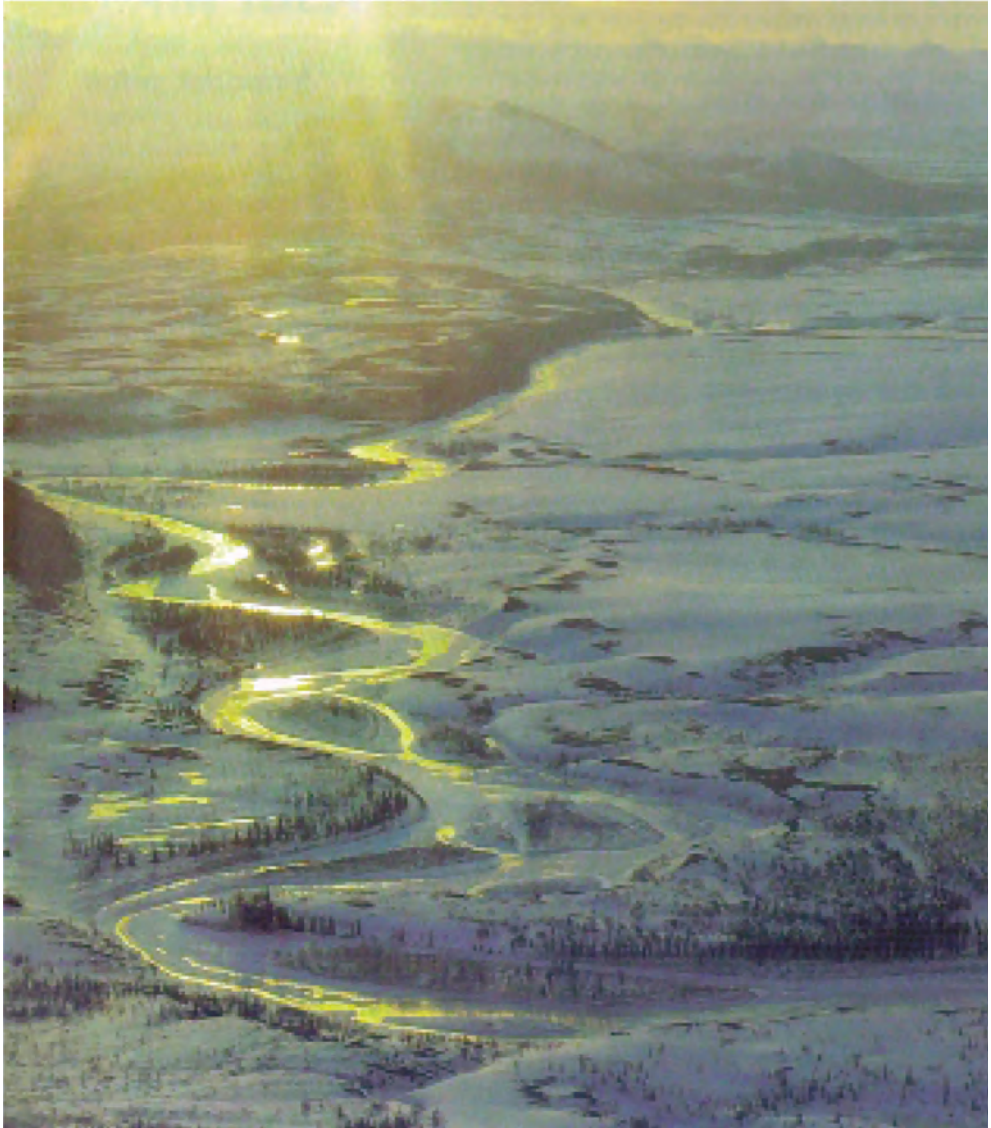
Ο Β. Μουλόπουλος είναι δημοσιογράφος.

4η Ενότητα

Ταξίδια

Κ. ΟΥΡΑΝΗΣ

Οι παλιές αθηναϊκές αποκριές

Όπως υπάρχουν Αθηναίοι που δεν πάτησαν ποτέ το πόδι τους στον Παρθενώνα, έτσι κι εγώ αγνοούσα τη συνοικία Ψυρρή ως τη μέρα που ο Ελληνικός τουρισμός με κάλεσε, μαζί με όλον τον κόσμο, να πάω να δω την αναβίωση της παλιάς αθηναϊκής Αποκριάς, με το γαϊτανάκι της, την καμήλα της, τις καντάδες της, την κρασοκατάνυξη στις ταβέρνες, και να γλεντήσω όπως στους «περασμένους ωραίους καιρούς» που η Αθήνα ήταν ένα μεγάλο χωριό, οι άνθρωποι ελάχιστα απαιτητικοί και η διασκέδαση είχε εντελώς τοπικό χαρακτήρα.... Θυμόσαστε: ο τουρισμός είχε προκηρύξει βραβεία για ένα αποκριάτικο τραγούδι που θα θύμιζε παλιά αθηναϊκά τραγούδια, για τις καλύτερα διακοσμημένες ταβέρνες, για τις πιο πετυχημένες μάσκες, για την πιο εύθυμη παρέα, για κείνους που θα 'πιναν την περισσότερη ρετσίνα, για τη γλυκύτερη τέλος καντάδα. Όλα αυτά ήταν παρά πολύ υποσχετικά. Το βραβευμένο τραγούδι βεβαίωσε ότι :

*Μέσα στις Πλάκας τα στενά
και στον Ψυρρή γλέντι αρχινά*

Πώς να μην πάει κανένας;

Ένα ταξί με παρέλαβε με την παρέα μου ένα βράδυ από την πλατεία του Συντάγματος και ύστερα από λίγα λεπτά διαδρομής μάς μετέφερε στα δαιδαλώδη γραφικά σπιτάκια

του Ψυρρή, όπου άλλοτε ζούσαν οι ιστορικοί παλικαράδες και κρασοπότες, που είχαν λαδωμένες αφέλειες, τζογιά παντελόνια, στραβά βαλμένα τα καπέλα, μια μαγκούρα με ρόζους στο χέρι, μια κάμα στο ζουνάρι, κι ένα ζουνάρι, τέλος, έτοιμο πάντα να συρθεί - για καβγά.

Λίγα λεπτά διαδρομής - κ' ήταν σα να είχαμε μεταφερθεί στις ακρότατες ελληνικές επαρχίες και, ταυτόχρονα στο παρελθόν. Έβλεπα μian Αθήνα που ούτε υποψιαζόμουν. Οι δρόμοι ήταν στενοί και σερπετοί, τα σπίτια ήταν μονόροφα ή το πολύ δώροφα κι όλα τους παμπάλια, με αυλίτσες, με χαγιάτια, με βασιλικούς στα παράθυρα. Ο ηλεκτροφωτισμός των δρομίσκων αυτών ήταν άθλιος, τα πόδια μας τσαλαβουτούσαν στις λάσπες, αλλά οι ανοιχτές ταβέρνες και τα μπακάλικα που συναντούσαμε σε κάθε σχεδόν βήμα γέμιζαν με τρύπες φωτός το γενικό σκοτάδι της συνοικίας. Μαζί με το φως, απ' όλες αυτές τις ταβέρνες κι όλ' αυτά τα μπακάλικα, διαχύνονταν στα σοκάκια δυνατές απόπνοιες τσιγαριζομένων σκωτιών, οι ήχοι ζουρνάδων, ντεφιών και λατερνών και βραχνά ή διάτορα τραγούδια μεθυσμένων.

Η συνοικία ολόκληρη είχε κάνει ό,τι μπορούσε για να ανταποκριθεί στην έμπνευση του τουρισμού. Στις εισόδους των δρομίσκων υπήρχαν ασίδες από κλώνους πεύκων, όλες οι ταβέρνες είχαν σημαιοστολισμένες τις πόρτες τους και το εσωτερικό τους διακοσμημένο με γιρλάντες χάρτινων λουλουδιών, λατέρνες έπαιζαν σε κάθε γωνιά, πολλά σπίτια είχαν κρεμάσει στα μπαλκόνια τους χρωματιστά χαλιά, φαναράκια και .... εικόνες αγωνιστών του 21· στα παράθυρα μπουκέτα κοριτσιών δέχονταν γελαστά τα πειράγματα των διαβατών και σ' ένα από τα τυπικότερα και ωραιότερα παλιά σπίτια της συνοικίας, το σπίτι του Καρόρη, όπως λεγόταν, είχε γίνει από το νοικοκύρη ένα είδος «έκθεσης» της παλιάς αθηναϊκής ζωής. Το πρωτότυπο της «έκθεσης» και το ακόμα πρωτοτυπότερο γεγονός, ότι ο νοικοκύρης κερνούσε τους επισκέπτες δωρεάν ρετσίνα από τα γιοματάρια του και σπιτικούς μεζέδες, είχε προσελκύσει τόσο κόσμο στο σπίτι αυτό, ώστε τα παλιά του πατώματα κινδύνεψαν να γκρεμισθούν. Ύστερα απ' αυτό ο νοικοκύρης είχε αναγκαστεί να ζητήσει την προστασία της αστυνομίας για να συγκρατεί τον

κόσμο, κι όταν πήγαμε μεις, βρήκαμε κλειστή την πόρτα κι ένα αστυφύλακα πίσω της. Ευτυχώς ένας από εμάς, είχε φαίνεται, μεγάλη ομοιότητα με τον ... στρατηγό Τρικούπη, κι όταν ζητήσαμε να μπούμε, όχι μόνο δε μας έφεραν καμία δυσκολία, αλλά και μας δέχθηκαν με εδαφιαίες υποκλίσεις, ενώ ο φρουρός αστυφύλακας, τεντωμένος σε στάση προσοχής, μας χαιρετούσε στρατιωτικά!

Το παλιό αυτό αθηναϊκό σπίτι ήταν θελκτικότετο.

Κάθε του γωνιά είταν και μία παλιά λιθογραφία στο φυσικό. Η αυλίτσα του είχε το πηγάδι της και τις περιπλοκάδες της, η αποθήκη του τα παλιά τεράστια κιούπια της για το λάδι, το πατητήρι για τα σταφύλια, κατακάθαρο, περίμενε, θαρρείς τον τρυγητό, τα παλιά βαρέλια του κρασιού, στολισμένα με κλωνάρια, ήταν σαν κοιλαράδες σάτυροι κισσοστεφανωμένοι, στο γραφικό χαγιάτι με τις ξύλινες δοκούς ήταν κρεμασμένες αρμάδες κυδώνια και ρόδια, κι όπως στον παλιό καιρό, μέσα στο σπίτι - όπου όλη η επίπλωση ήταν όποια είναι σήμερα στα εύπορα σπίτια των ελληνικών χωριών - μας υποδέχτηκε ένα τσούρμο γυναικών που ήταν όλες ντυμένες με φορεσιές της εποχής της Αμαλίας ή με τοπικές ενδυμασίες διαφόρων ελληνικών τόπων....

Όλες αυτές οι εικόνες ήταν χαρά για τα μάτια - αλλά δεν ήταν εικόνες Αποκριάς. Το ίδιο συνέβαινε και με την όψη που παρουσίαζε όλη η συνοικία. Ο στολισμός είχε ένα τόνο εθνικής μάλλον εορτής ή λαϊκού πανηγυριού

πολιούχου αγίου, παρά Αποκριάς. Αυτή την εντύπωση έδιναν οι μεγάλες ξεθωριασμένες φωτογραφίες των πρώτων Ελλήνων βασιλέων που ήταν κρεμασμένες στους τοίχους σε μερικές ταβέρνες, πλαισιωμένες με μυρτιές, και τα φαναράκια που μερικοί είχαν αναρτήσει στα κάγκελα των μπαλκονιών τους. Αυτή την εντύπωση έδινε, προ πάντων, το πλήθος...

Κι εδώ είχε συμβεί ό,τι συμβαίνει παντού με τους Νεοέλληνες. Όλος ο κόσμος, που είχε συρρεύσει στον Ψυρρή ή στην Πλάκα, είχε πάει να δει να γλεντάν - κι όχι για να γλεντήσει ο ίδιος. Στους λασπωμένους και σκοτεινούς δρομίσκους περιφερόταν ένα πλήθος όλως των κοινωνικών τάξεων κι όλων των αθηναϊκών συνοικιών, που όπως ο γέρο - Δήμος του τραγουδιού, ζητούσε τη χαρά «πότ' εδώ, πότ' εκεί» - χωρίς να τη βρίσκει, φυσικά, αφού όλοι είχαν εκστρατεύσει με το ίδιο πρόγραμμα. Έβλεπε κανένας ομίλους κυρίων και κυριών του καλού κόσμου να σταματάν έξω από κάθε ταβέρνα και να κοιτάζουν περίεργα - όπως κάνουν οι επισκέπτες των ζωολογικών κήπων μπρος από τα κάγκελα των θηρίων. Κοίταζαν - και προχωρούσαν πάρα πέρα για να επαναλάβουν το ίδιο....

Κ. Ουράνης (1890-1953): Ποιητής, πεζογράφος και μεταφραστής από την Κωνσταντινούπολη. Ασχολήθηκε ιδιαίτερα με την ταξιδιωτική πεζογραφία.

**A. Ανάγνωση -
κατανόηση
του κειμένου**

1. Αφού διαβάσεις το κείμενο να συζητήσεις τα θέματά του και να βρεις τη σχέση τους με τον τίτλο. Ιδιαίτερα να συζητήσεις τα λόγια του συγγραφέα στην πρώτη παράγραφο ότι «έτσι κι εγώ αγνοούσα... καντάδα».

2. Ο συγγραφέας στις δυο τελευταίες παραγράφους «Όλες αυτές οι εικόνες... το ίδιο...» κάνει το σχόλιό του για την Αποκρία και τους Νεοέλληνες. Αφού μελετήσεις το κείμενο και με βάση τον λόγο του συγγραφέα, να συζητήσεις τον τρόπο διασκέδασης των Ελλήνων, όπως παρουσιάζεται εδώ.

**B. Προσέγγιση
της γλώσσας
του κειμένου**

1. Μετά την πρώτη επαφή σου με το κείμενο προσπάθησε να παρουσιάσεις τις ενότητες του κειμένου δίνοντας πλαγιότιτλους.

2. α. Να γράψεις παράγωγα επίθετα από τα ουσιαστικά:
Αθήνα, έλληνας, διασκέδαση, τόπος, δαίδαλος.

β. Να δώσεις τα συνθετικά των παρακάτω επιθέτων και να συζητήσεις τον τύπο σύνθεσης: *ζεθωριασμένος, πανηγυρικός, εύπορος, κισσοστεφανωμένος, κατακάθαρος, λιθογραφικός, σημαιοστολισμένος, μονόροφος, διώροφος.*

3. Ο συγγραφέας στην αφηγηματική τεχνική του χρησιμοποιεί την αφήγηση στην αρχή «Όπως υπάρχουν... υποψιαζόμουν», την περιγραφή «Οι δρόμοι είχαν... ελληνικών τόπων» και μετά το σχόλιο.

α. Να παρουσιάσεις τις επί μέρους εικόνες μέσα από τις οποίες ο συγγραφέας μάς δίνει την τότε συνοικία του Ψυρρή και της Πλάκας.

β. Να συζητήσεις τον τρόπο, τις τεχνικές που χρησιμοποιεί, για να αναπαραστήσει την παλιά Αθήνα (ευθύ λόγο, επιλογές λέξεων, σχήματα λόγου, μικρές φράσεις, κ.ά.).

Περιγραφή

Βοήθεια

Στην περιγραφή δίνονται τα βασικά στοιχεία του περιγραφόμενου τοπίου, συνοικίας, αντικειμένου, ανθρώπου ή ανθρώπων μέσα σε συγκεκριμένο χώρο και χρόνο. Η περιγραφή έχει κάτι το στατικό, θέλει να απομονώσει, να αποτυπώσει πολλές λεπτομέρειες σε συγκεκριμένο χωροχρόνο. Δεν υπάρχει κίνηση, εκτός αν περιγράφεται κινούμενο αντικείμενο, πρόσωπο ή κινούμενα πρόσωπα ως σύνολο, οπότε υπάρχει κάποια κίνηση καθώς παρακολουθούνται από το μάτι=φακό του σκηνοθέτη/συγγραφέα. Τότε, περιγράφεται η κίνηση με τη ζωντάνια, τον δυναμισμό και τη δράση της.

Αφήγηση

Η αφήγηση είναι δράση, κινείται, αλλάζει, μεταβάλλεται μέσα στο ή στους χρόνους της, προωθεί την εξέλιξη των γεγονότων, είναι μια δυναμική διαδικασία. Η αφήγηση παρακολουθεί όλη την εξέλιξη των γεγονότων σε ευρύτερα πλαίσια μέσα στο χρόνο (επεισόδια, κίνητρα, αίτια και αποτελέσματα). Με ένα λόγο η αφήγηση μεταπλάθει την ίδια τη ζωή με τη δυναμικότητα και την πολυπλοκότητά της.

Γ. Ερμηνεία κειμένου Παραγωγή λόγου

1. Να συνδέσεις σε απροσχεδιαστο προφορικό λόγο το χτες που δίνει ο Ουράνης με τις δικές σου βιωματικές εμπειρίες του σήμερα, όπου και όπως γιορτάζεις ή γιορτάζετε την αποκριά.

2. Αφού μελετήσεις το κείμενο και τις εικόνες «Πάμε μια βόλτα στο Μοναστηράκι», να γράψεις το δικό σου κείμενο περιγράφοντας μια βόλτα σε μια παλιά γειτονιά του τόπου σου. Το κείμενό σου μπορεί να συνοδεύεται από μαρτυρίες προσώπων, φωτογραφικό υλικό, κ.ά. (500 λέξεις περίπου)

Πάμε μια βόλτα στο Μοναστηράκι

(Από τον Τύπο)

Παράλληλο κείμενο

Πάμε λοιπόν, μια βόλτα στο Μοναστηράκι, σ' αυτή την όμορφη γεμάτη ζωή περιοχή στο κέντρο της Αθήνας. Μαζί με τέσσερις δασκάλες, η βόλτα αυτή μπορεί να γίνει πολύ πιο ενδιαφέρουσα, με γνώσεις και παιχνίδια καταπληκτικά. Τέσσερις δασκάλες, οι Δημοπούλου Μ., Μπαμπίλα Β., Φραντζή Α., Χατζημιχαήλ Μ. στο πλαίσιο των προγραμμάτων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης έφτιαξαν ένα ολόκληρο κουτί-θησαυρό για να γνωρίσουμε, να αγαπήσουμε και να προστατέψουμε την πόλη μας. Η δουλειά τους είναι μια ζωντανή πρόκληση, κι εμείς δεν αρνούμαστε ποτέ μια επίσκεψη στην παλιά και αγαπημένη γειτονιά της Αθήνας...

Πλατεία Μοναστηρακίου

Πήρε το όνομά της από το μέγα Μοναστήριο της Παντάνασσας. Παλαιότερα λεγόταν και Κάτω Παζάρι. Κατά το 19ο αιώνα λεγόταν «Καρότσες» από τις άμαξες που στάθμευαν εκεί.

Ωρολόγιο Ανδρόνικου Κυρρήστου ή Πύργος των Ανέμων (Αέρηδες)

Μαρμάρινος οκταγωνικός πύργος με υδραυλικό ρολόι στο εσωτερικό, ανεμοδείκτη στη στέγη και ηλιακό ρολόι στο εξωτερικό. Πήρε το όνομα «Αέρηδες» από τα ανάγλυφα

των οκτώ προσωποποιημένων ανέμων που διακοσμούσαν τις εξωτερικές του πλευρές. Κατασκευάστηκε από τον αστρονόμο Ανδρόνικο στα μέσα του 1ου μ.Χ. αιώνα.

Καπνικαρέα

Βυζαντινός ναός, σταυροειδής με τρούλο, αφιερωμένος στα Εισόδια της Θεοτόκου. Την ονομασία του λέγεται ότι την πήρε από τους καπνικάρειους (εισπράκτορες του φόρου του καπνού).

Πλατεία Αβησσυνίας

Πιθανόν να πήρε το όνομά της από τους Αβησσύνιους που κατοικούσαν εκεί παλαιότερα. Είναι γνωστή και ως Γιουσουρούμ. Κυριακή γίνεται εκεί παζάρι.

Φετιχέ Τζαμί

Το τζαμί της «Νίκης του Πορθητή». Χτίστηκε προς τιμήν του Μωάμεθ Β΄ του Πορθητή, το 1458. Πιστεύεται ότι είναι χτισμένο πάνω σε παλαιοχριστιανική εκκλησία. Το 1824 γίνεται Αλληλοδιδακτικό Σχολείο, ενώ στα χρόνια της βασιλείας του Όθωνα λειτουργεί ως στρατιωτικός φούρνος και στη συνέχεια ως αποθήκη αρχαιοτήτων.

Βιβλιοθήκη του Αδριανού

Χτίστηκε το 132 μ.Χ. και ήταν διακοσμημένη με αγάλματα και τοιχογραφίες. Ήταν πνευματικό κέντρο της εποχής της.

Βόλτα στο Μοναστηράκι λοιπόν! Εκεί όπου μπορεί κανείς να βρει τα πάντα, όπου το παρόν και το παρελθόν συναντιούνται. Η υπέροχη αυτή βόλτα με τις τέσσερις δασκάλες έγινε ακόμα πιο ωραία. Το μαγικό κουτάκι-ξεναγός που έχουν φτιάξει περιέχει επίσης ένα υπέροχο παιχνίδι κι ένα «τετράδιο μαθητή» που με διασκεδαστικό και εύκολο τρόπο βοηθούν τους μαθητές να γνωρίσουν καλύτερα το μέρος που επισκέπτονται. Ακόμη, το κουτί περιλαμβάνει ένα «τετράδιο δραστηριοτήτων - οδηγό για το δάσκαλο», μια σειρά φωτογραφιών απ' όλη την περιοχή, ένα παιχνίδι με κάρτες, γκραβούρες κατασκευές και πολλά κείμενα που περιγράφουν αναλυτικά την περιοχή.

ΥΔΡΑ

Απόσπασμα από Τουριστικό Οδηγό

Μια παράξενη ομορφιά χαρακτηρίζει το βραχώδες νησί της Ύδρας. Υψηλότερη κορυφή ο Έρωσ 600 μ. Η έκτασή του είναι 50 τ. χλ. και απέχει από τον Πειραιά 48 ν. μίλια.

Σε κοσμοπολίτικο κέντρο μετατρέπεται το καλοκαίρι, το ήσυχο χειμωνιάτικο νησί, χιλιάδες επισκέπτες περπατούν ξέγνοιαστα στα στενά πλακόστρωτα δρομάκια.

Τα αναπαλαιωμένα αρχοντικά, το παλιό λιμάνι με τις πολεμίστρες και τα κανόνια. Τα σπίτια αμφιθεατρικά χτισμένα πάνω σε δύο βραχώδεις λόφους με τους έντονα γαλάζιους χρωματισμούς στις πόρτες και τα παράθυρα, με τις περιμαντρωμένες αυλές αποτελούν μια ζωντανή ανάμνηση ενός ανεπανάληπτου παρελθόντος.

Αλιεία, ναυτιλία και τουρισμός, από τις αρχές του 20ού αι. είναι οι πλουτοπαραγωγικές πηγές του νησιού. Φερυμποτ και ταχύπλοα (δελφίνια) ενώνουν την Ύδρα με τα άλλα νησιά του Αργοσαρωνικού κόλπου, τον Πειραιά και τα παράλια της Πελοποννήσου, μέχρι τη Νεάπολη και τη Μονεμβασιά.

Το νησί κατοικείται συνεχώς από τη Μυκηναϊκή εποχή. Δόλοπες κατά τον Ησύχιο ήταν οι πρώτοι κάτοικοι του νησιού, κατά νεώτερους ερευνητές πρώτοι κάτοικοι ήταν οι Δρύοπες. Ο Ηρόδοτος αναφέρει Σάμιους κυνηγημένους

από τον τύραννο Πολυκράτη, οι οποίοι προτού εγκαταλείψουν το νησί το πούλησαν στους Τροϊζήνιους.

Υδρέα, Υδρή και Υδρεία ήταν γνωστή στους αρχαίους και βυζαντινούς χρόνους, Sidra ή Sider την ονόμαζαν Ενετοί και Γενουάτες. Σαν απλό όνομα αναφέρεται στους κλασικούς, ελληνιστικούς, ρωμαϊκούς και βυζαντινούς χρόνους. Από τις αρχές της τουρκικής κυριαρχίας στην Ελλάδα 1460 μ.Χ. και μέχρι το 1770 μ.Χ. η Ύδρα γίνεται καταφύγιο κυνηγημένων Ελλήνων από τους Τούρκους.

Το άγονο του εδάφους στρέφει αποφασιστικά τους Υδραίους προς τη θάλασσα. Το πρώτο Υδραϊκό καράβι ναυπηγείται το 1657 από τον Σακελλαρίου. Οι συνθήκες Κάρολιβιτς και Κιουτζούκ Καϊναρτζή ευνοούν τους Υδραίους στη μεγάλη ανάπτυξη της ναυτιλίας και του εμπορίου. Από το 1802 αποκτούν και ένα είδος αυτονομίας στα πλαίσια του τουρκικού κράτους. Για την αντιμετώπιση της πειρατείας οι Τούρκοι επιτρέπουν τον εξοπλισμό των εμπορικών πλοίων.

Παραμονές της ελληνικής επανάστασης του 1821 η Ύδρα είναι ένα από τα πιο αξιόλογα οικονομικά και πνευματικά κέντρα του Ελληνισμού. Οι 28.190 κάτοικοι του νησιού διαθέτουν 96 μεγάλα και 62 μικρά καλά εξοπλισμένα πλοία. Ο πλοίαρχος Αντώνης Οικονόμου επαναστατεί την Ύδρα. Με ναύαρχο τον Ανδρέα Μιαούλη ο Υδραϊκός στόλος παίρνει μέρος σε όλες τις ναυμαχίες μεταξύ ελληνικού και τουρκικού στόλου στο Αιγαίο Πέλαγος. Με το τέλος της επανάστασης αρχίζει και η οικονομική και πνευματική κατάρρευση. Τα ένοπλα κινήματα, ενάντια στο ελληνικό κράτος του 1831 και 1838, καθώς και οι σεισμοί του 1837 και 1866, δίνουν το τελειωτικό χτύπημα στην οικονομία και στην πνευματική ζωή του νησιού. Η Ύδρα ξαναγίνεται το άγονο και πετρώδες νησί του Αργολικού Κόλπου.

Από τα πετρόχτιστα αρχοντικά που σχεδιάστηκαν από Ενετούς και Γενουάτες μηχανικούς ξεχωρίζουν των Κουντουριώτη και Βουδούρη. Παράρτημα της Σχολής Καλών Τεχνών στεγάζεται στο αρχοντικό του Τομπάζη, του Κριεζή το Γηροκομείο και στον Τσαμαδών η Σχολή Εμπορικής Ναυτιλίας. Τον 17ο αιώνα Ενετοί και οι Γενουάτες μηχανικοί σχεδίασαν το Μοναστήρι της Κοίμησης της Θεοτόκου, που σήμερα στεγάζεται το

Δημαρχείο. Αξιόλογες είναι οι λαϊκές τοιχογραφίες στις εκκλησίες της Υπαπαντής και του ΑϊΓιάννη του νηστευτή. Άλλα μοναστήρια στο νησί είναι της Αγ. Ευπραξίας και του Προφήτη Ηλία, στο Μανδράκι της Αγ. Τριάδας και τέλος της Ζούβας και της Αγ. Ματρώνας.

Κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού οι πολιτιστικές εκδηλώσεις είναι εκθέσεις ζωγραφικής, φεστιβάλ μαριονέτας και στα τέλη Ιουνίου τριήμερες ναυτικές γιορτές «Τα Μιαούλεια».

Στο Μουσείο υπάρχουν αξιόλογα εκθέματα από την επανάσταση του 1821 ενάντια στους Τούρκους.

Ανάμεσα στις απόκρημνες ακτές του νησιού οι παραλίες στο Μανδράκι, στα Καμίνια, στο Βλυχό Μώλο, Λιμνιόλα και Αγ. Νικόλαο. Νοστιμότητα τα αμυγδαλωτά (είδος γλυκού). Υπάρχει Νοσοκομείο και Αγροτικό Ιατρείο. Οι οικισμοί όλοι είναι διατηρητέοι. Η επικοινωνία γίνεται με τα πόδια, με τα ζώα και με μικρά караβάκια, γιατί απαγορεύεται κάθε είδος τροχοφόρου.

(2ο κείμενο)

ΥΔΡΑ

Νίκος Χατζηκυριάκος -Γκίκας, Ανατολή στην Ύδρα

Πολύ πιο εύκολα μπορείτε να επισκεφθείτε την Ύδρα, ένα πανέμορφο νησί που κατάφερε - άγνωστο πώς και για πόσο ακόμα - να διατηρήσει τον αυθεντικό χαρακτήρα του. Υπάρχουν πυκνά δρομολόγια με ιπτάμενα δελφίνια και άλλα πλοία που συνδέουν την Ερμιόνη με την Ύδρα και τα άλλα νησιά του Αργοσαρωνικού. Τη μοτοσυκλέτα

σας όμως θα την αφήσετε στην Ερμιόνη, γιατί στην Ύδρα απαγορεύονται όλα τα τροχοφόρα. Έτσι κι αλλιώς, όλη τη ζωή του νησιού είναι συγκεντρωμένη στην πόλη της Ύδρας, και δη γύρω από το λιμάνι της. Αν θέλετε να πάτε στους άλλους μικρούς παραθαλάσσιους οικισμούς (το Μαντράκι, το Μώλο, το Βλυχό), θα χρειαστεί να μισθώσετε βάρκα ή μουλάρι ή να πάτε με τα πόδια. Λόγω της απουσίας τροχοφόρων η πεζοπορία είναι πολύ ευχάριστη στην Ύδρα, αλλά μόνο το χειμώνα και νωρίς την άνοιξη. Το καλοκαίρι το βραχώδες και γυμνό νησί πυρώνει, δεν υπάρχει πουθενά νερό ή σκιά και η μόνη σωτηρία σας είναι η θάλασσα. Μεγάλες παραλίες δεν διαθέτει το νησί, αλλά αν έχετε βαρκάκι μπορείτε να πάτε στη νότια πλευρά της, όπου σχηματίζονται πολλοί αμμουδεροί ορμίσκοι. Αν μάλιστα έχετε και νερό μαζί σας και τον κατάλληλο εξοπλισμό, μπορείτε να διανυκτερεύσετε στην ακτή, αλλά το καλοκαίρι δεν υπάρχει ούτε ένας ορμίσκος που να μην είναι γεμάτος με τα αντιαισθητικά cruisers και τις θορυβώδεις γεννήτριές τους. Ο βυθός στις νότιες ακτές και κυρίως γύρω από τις βραχονησίδες στη νοτιοδυτική άκρη της Ύδρας είναι βραχώδης και κρατάει ακόμα πολλά ψάρια, κυρίως σαργούς, σηκιούς και ροφούς, αλλά τα νερά είναι βαθιά (συνήθως τα ψάρια είναι κάτω από τα 15μ. βάθος), οπότε καλό είναι να μην ψαρεύετε με ψαροντούφεκο μόνος. Επίσης είναι απολύτως απαραίτητη η σημαδούρα, ειδικά το καλοκαίρι που η κίνηση σκαφών θυμίζει αθηναϊκή λεωφόρο.

Η Ύδρα στην αρχαιότητα ονομαζόταν Υδρέα, όνομα που παραπέμπει σε νησί με πολλά νερά, αλλά σήμερα είναι ένα κατάξερο νησί που υδρεύεται με υδροφόρο πλοίο. Ο μόνιμος πληθυσμός του νησιού ξεπερνάει τις 2.500, αλλά το καλοκαίρι αποβιβάζονται στην Ύδρα δεκάδες χιλιάδες τουρίστες που κυριολεκτικά πνίγουν το νησί. Τον Ιούλιο και τον Αύγουστο είναι αδύνατο να βρείτε δωμάτιο, οι ταβέρνες και τα εστιατόρια είναι γεμάτα και πανάκριβα και θα δυσκολευτείτε ακόμα και να περπατήσετε στα στενοσόκακα της πόλης. Όσο για το μικρό λιμάνι της, είναι το θαλασσινό ανάλογο της πλατείας Ομονοίας εν ώρα αιχμής! Αν έρθετε εδώ με δικό σας σκάφος, το μόνο που μπορείτε να κάνετε είναι να δέσετε σε κάποιον από

τους γειτονικούς κολπίσκους και να βγαίνετε στην Ύδρα με τη βάρκα.

Τα περισσότερα καταστήματα στο λιμάνι είναι κοσμηματοπωλεία, που κάνουν χρυσές δουλειές με τους πλούσιους τουρίστες που έρχονται εδώ με κρουαζιερόπλοια ή πολυτελή γιοτ και ιστιοπλοϊκά, περαστικοί του ενός απογεύματος ή φιλοξενούμενοι σε κάποιο από τα αρχοντικά των διαφόρων Κροίσιων φίλων τους που απαραιτήτως έχουν και στην Ύδρα ένα παλατάκι. Εκτός από τους πλούσιους που συνήθως ανοίγουν τα σπίτια τους μόνο το καλοκαίρι, στην Ύδρα μένουν - όλο το χρόνο οι περισσότεροι - και ένα σωρό συνταξιούχοι καλλιτέχνες κάθε είδους και εθνικότητας, δίνοντας έναν κοσμοπολίτικο χαρακτήρα στο νησί.

Πολλά από τα σπίτια των ανώνυμων και επώνυμων καπεταναίων έχουν μετατραπεί σήμερα σε ξενοδοχεία και παραδοσιακούς ξενώνες. Τον Ιούλιο και τον Αύγουστο όμως πρέπει να είστε πολύ τυχεροί ή να έχετε μέσον για να βρείτε δωμάτιο σ' αυτά, και να είστε προετοιμασμένοι για υψηλές τιμές. Το χειμώνα τα περισσότερα είναι κλειστά, αλλά νωρίς την άνοιξη και στο τέλος του φθινοπώρου είναι όλα στη διάθεσή σας, και μάλιστα σε διαπραγματεύσιμες τιμές. Έχετε επίσης υπόψη σας ότι μπορεί στην Ύδρα να μην κυκλοφορούν αυτοκίνητα και μηχανάκια, αλλά αυτά δεν σημαίνει ότι δεν έχει και θόρυβο.

Για φαγητό δυσκολευόμαστε να σας προτείνουμε οτιδήποτε, γιατί ακόμα και παραδοσιακά μαγαζιά έχουν υποκύψει - ειδικά στην τουριστική περίοδο - στον πειρασμό του εύκολου κέρδους, της πρόχειρης εξυπηρέτησης, της προτηγανισμένης πατάτας και του χιλιοζεσταμένου φαγητού. Τις καλύτερες πιθανότητες να φάτε αξιοπρεπώς τις έχετε στο εστιατόριο «Ελιά» και στον «Μπαρμπαλιά». Στο Βλυχό επίσης θα βρείτε ένα συμπαθητικό εστιατόριο.

**A. Ανάγνωση -
κατανόηση
του κειμένου**

Ένας τουριστικός οδηγός μας προσφέρει κυρίως ενημέρωση και πληροφορίες. Ωστόσο το ύφος του κειμένου ποικίλλει ανάλογα με τον στόχο που θέλει να εξυπηρετήσει και συχνά περιέχονται σχόλια και προσωπικές απόψεις.

Αφού διαβάσεις τα δύο κείμενα, να απαντήσεις στις παρακάτω ερωτήσεις:

1. Σε τι είδους αναγνώστες απευθύνεται καθένα απ' αυτά;
2. α) Ποιες είναι οι μεταξύ τους ομοιότητες και ποιες οι διαφορές τόσο στο περιεχόμενο όσο και στο ύφος;
β) Να υπογραμμίσεις τα σημεία όπου περιέχονται σχόλια των συντακτών.

**B. Προσέγγιση
της γλώσσας
του κειμένου**

1. Με τη χρήση ενός λεξικού να προσδιορίσεις τη σημασία και την ετυμολογική προέλευση των υπογραμμισμένων λέξεων. Στη συνέχεια να τις χρησιμοποιήσεις σε δικές σου φράσεις:

- α. Στο Μουσείο υπάρχουν αξιόλογα **εκθέματα** από την επανάσταση του 1821 ενάντια στους Τούρκους.
- β. Ένα σωρό **συνταξιούχοι** καλλιτέχνες δίνουν έναν **κοσμοπολίτικο** χαρακτήρα στο νησί.
- γ. Το **βραχόδες** αυτό νησί διαθέτει και αμμουδερούς **ορμίσκους**.

2. Να αντικαταστήσεις τις υπογραμμισμένες λέξεις με άλλες συνώνυμες:

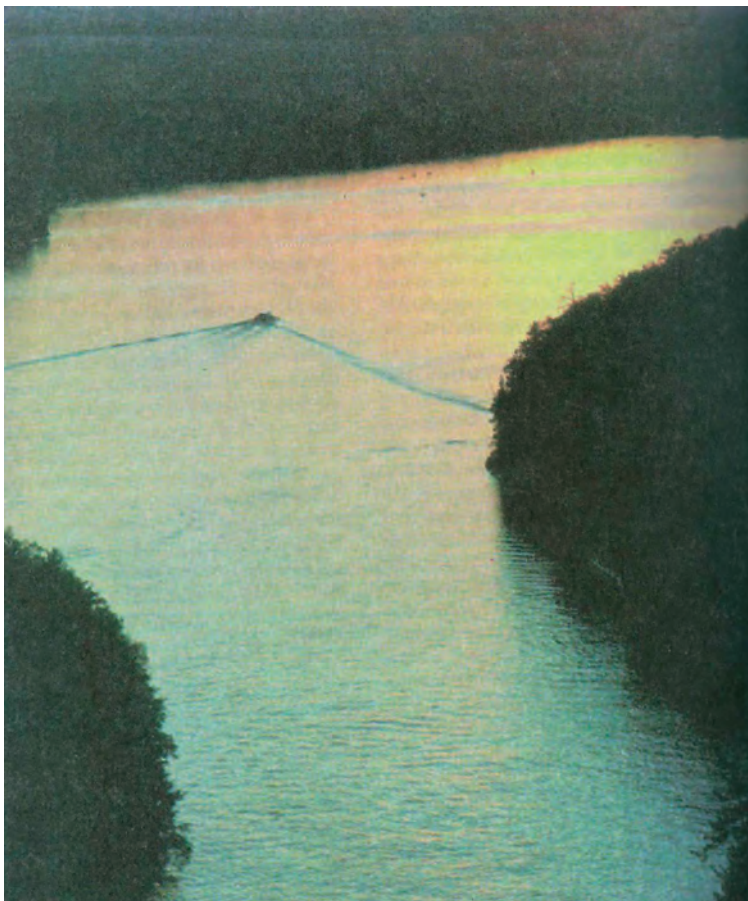
- α. Η Ύδρα κατόρθωσε να διατηρήσει τον **αυθεντικό** χαρακτήρα της.
- β. Υπάρχουν **πυκνά** δρομολόγια με ιπτάμενα δελφίνια.
- γ. Λόγω της απουσίας τροχοφόρων, η **πεζοπορία** είναι πολύ ευχάριστη.
- δ. Το μικρό λιμάνι είναι το θαλασσινό ανάλογο της πλατείας Ομονοίας **εν ώρα αιχμής**.

**Γ. Ερμηνεία
κειμένου
Παραγωγή
λόγου**

1. Να φτιάξεις έναν τουριστικό οδηγό για την πόλη ή την περιοχή στην οποία κατοικείς. Μπορείς να χρησιμοποιήσεις οποιαδήποτε ποικιλία λόγου θέλεις και να συνοδεύσεις το κείμενό σου με τις απαραίτητες φωτογραφίες, σχεδιαγράμματα, χάρτες κ.λπ. (2-3 παράγραφοι). (Η εργασία μπορεί να γίνει και από μικρές ομάδες μαθητών).

Ε. ΟΙΚΟΝΟΜΟ- ΠΟΥΛΟΥ

**Εναλλακτικός
τουρισμός
Η άλλη όψη
των διακοπών**

Έχετε την περιπέτεια στο αίμα σας; Η τόλμη σας περισσεύει; Οι οικολογικές σας ευαισθησίες ξεπερνούν τα όρια της γειτονιάς σας και αγκαλιάζουν όλο τον πλανήτη; Απεχθάνεστε τις... πολλές ανέσεις και την εύκολη ζωή; Τότε ίσως θα πρέπει φέτος να κάνετε εναλλακτικό τουρισμό.

Η S.C.I. (Service Civil International) είναι μια παγκόσμια οργάνωση που προωθεί την ειρήνη και τη διεθνή συνεργασία μέσα από διεθνείς εθελοντικές κατασκηνώσεις εργασίας, καμπάνιες, σεμινάρια κ.ά. Είναι μη κερδοσκοπική και υποστηρίζεται από το Youth Forum της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το European Co-ordination Bureau και άλλους φορείς σε διεθνές και εθνικό επίπεδο.

Μέσα από τη δράση της προωθεί την ιδέα της ειρηνικής συνύπαρξης ανθρώπων με διαφορετικές καταβολές, καθώς και την ανάγκη της άμεσης παρέμβασης των ανθρώπων στα προβλήματα που υπάρχουν γύρω μας. Το ελληνικό παράρτημα ονομάζεται Κίνηση Εθελοντών για τη Διεθνή Συνεργασία και την Κοινωνική Αλληλεγγύη και λειτουργεί από το 1957(!). Το πρώτο πρόγραμμα εθελοντικής εργασίας οργανώθηκε το 1983 από το γερμανικό τμήμα στα Καλάβρυτα, κίνηση συμβολική και σίγουρα συγκινητική. Το 1985 ήταν η πρώτη χρονιά που Έλληνες έλαβαν μέρος σε προγράμματα στο εξωτερικό. Και από τότε κάθε χρόνο 100 περίπου άτομα συνδυάζουν διακοπές, περιπέτεια και κοινωνική προσφορά.

Ας δούμε όμως και μερικές διαδικαστικές λεπτομέρειες σχετικά με τα work-camps. Οι εθελοντές δουλεύουν 5-6 ώρες κάθε μέρα, εκτός από τα Σαββατοκύριακα. Η διαμονή και η διατροφή είναι δωρεάν. Φυσικά μην περιμένετε σουίτες ξενοδοχείων και σερβιτόρους να σας εξυπηρετούν. Πολλές φορές η διαμονή γίνεται σε σκηνές και το μαγείρεμα από σας τους ίδιους. Τα έξοδα μετάβασης και επιστροφής επιβαρύνουν τον εθελοντή, ο οποίος πρέπει να καταβάλει ακόμα 18.000 δρχ. για συμμετοχή σε ένα πρόγραμμα ή 25.000 δρχ. για συμμετοχή σε δύο προγράμματα. Απαραίτητη προϋπόθεση για να γίνεστε δεκτοί είναι να έχετε συμπληρώσει τα 18 σας χρόνια και να μιλάτε αγγλικά.

Τώρα σίγουρα ανυπομονείτε να μάθετε περισσότερο ουσιαστικά πράγματα. Θα κάνουμε λοιπόν μαζί το γύρο του κόσμου μέσα από τα πιο ενδιαφέροντα προγράμματα των work-camps.

- Στη Μογγολία, παρέα με νομάδες.
  - Φωτογραφικό σαφάρι στην Καπαδοκία.
  - Στη Φινλανδία, επισκευάζοντας κάποιο παλιό ιστιοφόρο.
- Μερικές από τις εναλλακτικές προτάσεις που ίσως σας αφορούν...

Η Ε. Οικονομοπούλου είναι δημοσιογράφος.

A. Ανάγνωση - κατανόηση του κειμένου

1. Σύμφωνα με τα λεξικά, ρεπορτάζ είναι η συγκέντρωση στοιχείων, η έρευνα που γίνεται πάνω σε ένα θέμα από ένα δημοσιογράφο (ρεπόρτερ). Είναι το δημοσίευμα αυτό ρεπορτάζ; Γιατί;

2. Τι νομίζεις ότι ώθησε τη δημοσιογράφο να ασχοληθεί με το θέμα αυτό;

3. Με ποιους τρόπους προσπαθεί να κάνει το δημοσίευμα ελκυστικό για τους αναγνώστες;

B. Προσέγγιση της γλώσσας τον κειμένου

1. «Ας δούμε όμως και μερικές διαδικαστικές λεπτομέρειες σχετικά με τα εθελοντικά προγράμματα εργασίας. Οι εθελοντές δουλεύουν καθημερινά εκτός από τα Σαββατοκύριακα. Φυσικά μην περιμένετε σουίτες ξενοδοχείων και σερβιτόρους να σας εξυπηρετήσουν». Να γίνει μεταφορά των λέξεων του κειμένου στον άλλο αριθμό.

Γ. Ερμηνεία κειμένου Παραγωγή λόγου

1. Ποιο από τα προγράμματα που παρουσιάζονται θα σε ενδιέφερε περισσότερο και γιατί; (1-2 παράγραφοι).

2. Τουρισμός - εναλλακτικός τουρισμός: να αναπτύξεις τις δυο έννοιες χρησιμοποιώντας όποιον τρόπο σύγκρισης θέλεις (σε μία παράγραφο).

Βοηθητικά στοιχεία

Ανάπτυξη παραγράφου με σύγκριση - αντίθεση

Η παράγραφος που οργανώνεται με σύγκριση/αντίθεση παίρνει συνήθως την εξής μορφή: στη θεματική περίοδο αναγνωρίζεται η ομοιότητα ή η αντίθεση που υπάρχει ανάμεσα στα συγκρινόμενα μέλη, στις λεπτομέρειες/σχόλια η παράγραφος αναπτύσσεται με σύγκριση/αντίθεση που γίνεται με δύο κυρίως τρόπους: ή παρουσιάζονται όλα τα γνωρίσματα του ενός μέλους και στη συνέχεια όλα τα γνωρίσματα του άλλου μέλους ή καταγράφονται σημείο προς σημείο οι ομοιότητες και οι διαφορές των συγκρινόμενων/αντιθέμενων μελών. Η περίοδος κατακλείδα περιλαμβάνει το συμπέρασμα της σύγκρισης ή μια γενική παρατήρηση και κρίση.

(Από την Έκφραση-Έκθεση Β΄ Ενιαίου Λυκείου)

Ένα παράδειγμα

Ένα χάσμα χωρίζει το Σωκράτη από τους σοφιστές. Ο Σωκράτης ζήτησε τη μία και καθολική έννοια, τη μία και καθολική αλήθεια, ενώ οι σοφιστές υποστήριζαν τις πολλές γνώμες για το ίδιο πράγμα. Επίσης και στον τρόπο της ζωής υπάρχει ριζική αντίθεση μεταξύ σοφιστών και Σωκράτη. Οι σοφιστές ήταν έμποροι γνώσεων, ενώ ο Σωκράτης υπήρξε ένας άμισθος δάσκαλος και ερευνητής της αλήθειας. Το μόνο κοινό μεταξύ των σοφιστών και του Σωκράτη ήταν ότι και αυτός και εκείνοι διαπίστωσαν ότι η παραδεδομένη μόρφωση και παιδεία δεν ήταν αρκετή για την εποχή τους.

(Ιστορ. του Ελληνικού Έθνους, τόμ. Γ2, σελ. 459)

N. KABBALIAS

Mal du depart

Θα μείνω πάντα ιδανικός κι ανάξιος εραστής
των μακρυσμένων ουρανών και των γαλάζιων πόντων
και θα πεθάνω μια βραδιά, σαν όλες τις βραδιές
χωρίς να σχίσω τη θολή γραμμή των οριζόντων

Για το Μαδράς, τη Σιγκαπούρη, τ' Αλγέρι και το Σφαζ
θ' αναχωρούν σαν πάντοτε περήφανα τα πλοία
κι εγώ σκυφτός σ' ένα γραφείο με χάρτες ναυτικούς
θα κάνω αθροίσεις σε χοντρά λογιστικά βιβλία

Θα πάψω πια για μακρινά ταξίδια να μιλώ
οι φίλοι θα νομίζουνε πως τά 'χω πια ξεχάσει
κι η μάνα μου χαρούμενη θα λέει σ' όποιον ρωτά
«ήταν μια λόξα νεανική, μα τώρα έχει περάσει»

Μα ο εαυτός μου μια βραδιά εμπρός μου θα υψωθεί
και λόγο, ως ένας δικαστής στυγνός, θα μου ζητήσει
και αυτό το ανάξιο χέρι μου που τρέμει θα οπλιστεί
θα σημαδέψει κι άφοβα το φταιχτη θα χτυπήσει

Κι εγώ που τόσο επόθησα μια μέρα να ταφώ
σε κάποια θάλασσα βαθιά στις μακρινές Ινδίες,
θά 'χω ένα θάνατο κοινό και θλιβερό πολύ,
και μια κηδεία σαν των πολλών ανθρώπων τις κηδείες.

A. Ανάγνωση - κατανόηση του κειμένου

1. Ο ποιητής στην πρώτη στροφή λέει ότι θα μείνει πάντα ιδανικός και συγχρόνως ανάξιος εραστής των μακρυσμένων ουρανών και των γαλάζιων πόντων. Πώς αντιλαμβάνεσαι αυτά τα λόγια; Ποια σχέση έχουν με το περιεχόμενο της τελευταίας στροφής;

2. Ο γαλλικός τίτλος στα ελληνικά μπορεί να αποδοθεί ως ο πόνος για το ανεκπλήρωτο ταξίδι, ο πόνος της μη αναχώρησης. Αφού διαβάσεις το ποίημα, να εντοπίσεις τα σημεία που επιβεβαιώνουν τον τίτλο.

B. Προσέγγιση της γλώσσας του κειμένου

1. Ο ποιητής γράφει συχνά στον μέλλοντα. Αφού υπογραμμίσεις τα ρήματα που βρίσκονται σε μέλλοντα να προσέξεις πώς εκφράζει μέσα από αυτά την ψυχική του κατάσταση.

2. Τα επίθετα στο ποίημα δεν είναι διακοσμητικά, αλλά η επιλογή και η χρήση τους δίνει ιδιαίτερη σημασία στο ουσιαστικό που συνοδεύουν. Να κάνεις τις παρατηρήσεις σου σχετικά με αυτό το θέμα μετά από μια προσεκτική ανάγνωση του κειμένου.

3. Να δώσεις, αφού αλλάξεις τον αριθμό, στην ίδια πτώση τα ακόλουθα ΟΣ (επίθετο και όνομα): *μακρυσμένων ταξιδιών, χάρτες ναυτικούς, μακρινές Ινδίες, τη θολή γραμμή των οριζόντων, δικαστής στυγνός.*

Γ. Ερμηνεία κειμένου Παραγωγή λόγου

1. «Θα πάνω.. περάσει...». Στη στροφή αυτή ανιχνεύεται η εσωτερική πάλη του ποιητή και η σχέση του με τη θάλασσα. Να τη σχολιάσεις με τους/τις συμμαθητές/τριές σου.

2. Ο ποιητής στην πρώτη στροφή κάνει μια ομολογία που ισοδυναμεί με όρκο. Στην τέταρτη στροφή σκηνοθετεί την απολογία και την τιμωρία του εαυτού του. Αφού προβληματιστείς πάνω στη σκέψη και στάση του ποιητή, να γράψεις το δικό σου κείμενο για κάποια όνειρά σου για το μέλλον που σε συνεπαίρνουν.

Νίκος Καββαδίας (1910-1975): Σημαντικός νεοέλληνας ποιητής, γνωστός ως «Ποιητής της θάλασσας».
Έργα του: *Μαραμπού, Πούσι, Τραβέρσο.*

II. ΚΟΕΛΙΟΥ

Ο Αλχημιστής Το μυστικό της ευτυχίας

Bernardino Pinturicchio, Οδύσσεια

»Κάποιος έμπορος έστειλε το γιο του να μάθει το μυστικό της ευτυχίας με το σοφότερο των ανθρώπων. Το αγόρι βάδιζε σαράντα μέρες στην έρημο, ώσπου τελικά έφτασε σ' ένα ωραίο κάστρο, στην κορυφή ενός βουνού. Εκεί κατοικούσε ο σοφός που το αγόρι αναζητούσε.

»Αντί όμως να συναντήσει έναν άγιο άνθρωπο, ο ήρωάς μας μπήκε σε μια αίθουσα γεμάτη κίνηση, έμποροι μπαινόβγαιναν, άνθρωποι συζητούσαν στις γωνίες, μια μικρή ορχήστρα έπαιζε απαλές μελωδίες και υπήρχε ένα πλούσιο τραπέζι στρωμένο με τα πιο νόστιμα φαγητά εκείνης της περιοχής του κόσμου. Ο σοφός συζητούσε με όλους και το αγόρι έπρεπε να περιμένει δύο ώρες ώσπου να φτάσει η σειρά του να τον δεχτεί.

Ο σοφός άκουσε προσεχτικά το λόγο της επίσκεψης του αγοριού, του απάντησε όμως ότι εκείνη τη στιγμή δεν είχε καιρό να του εξηγήσει το μυστικό της ευτυχίας. Πρότεινε στο αγόρι να κάνει μια βόλτα μέσα στο παλάτι του και να ξαναγυρίσει σε δυο ώρες.

»«Στο μεταξύ, θέλω να σου ζητήσω μια χάρη», είπε ο σοφός τελειώνοντας κι έδωσε στο αγόρι ένα μικρό κουτάλι στο οποίο έριξε δυο σταγόνες λάδι. «Καθώς περπατάς, κράτα αυτό το κουτάλι, προσέχοντας να μη χυθεί το λάδι».

»Το αγόρι άρχισε ν' ανεβαίνει και να κατεβαίνει τις

σκάλες του παλατιού, μην αφήνοντας το κουτάλι απ' τα μάτια του. Δυο ώρες αργότερα, παρουσιάστηκε στον σοφό.

»«Λοιπόν», ρώτησε ο σοφός, «κοίταξες καθόλου τα περσικά χαλιά που έχω στην τραπεζαρία μου; Είδες τον κήπο που ο αρχικηπουρός έκανε δέκα ολόκληρα χρόνια να τον φτιάξει; Πρόσεξε τις θαυμάσιες περγαμινές της βιβλιοθήκης μου;»

»Το αγόρι ντράπηκε και παραδέχτηκε ότι δεν είχε δει τίποτε απ' όλα αυτά. Η μόνη του φροντίδα ήταν να μη χυθούν οι σταγόνες του λαδιού που ο σοφός του είχε εμπιστευτεί.

»«Πήγαινε πίσω, λοιπόν, για να γνωρίσεις τα θαύματα του κόσμου μου», είπε ο σοφός. «Δεν μπορείς να εμπιστευέσαι έναν άνθρωπο, αν δεν γνωρίζεις το σπίτι του».

»Το αγόρι, πιο ήρεμο τώρα πια, έπιασε το κουτάλι και ξεκίνησε πάλι το γύρο του παλατιού, προσέχοντας αυτή τη φορά όλα τα έργα τέχνης που κρέμονταν απ' το ταβάνι και τους τοίχους. Θαύμασε τους κήπους, τα τριγύρω βουνά, τα ευαίσθητα λουλούδια, πρόσεξε με τι γούστο κάθε έργο τέχνης ήταν τοποθετημένο στη σωστή θέση. Γυρίζοντας στον σοφό του διηγήθηκε λεπτομερειακά όσα είχε δει.

»«Πού είναι όμως οι σταγόνες λαδιού που σου είχα εμπιστευτεί;» ρώτησε ο σοφός.

»Κοιτάζοντας το κουτάλι, το αγόρι κατάλαβε ότι είχαν χυθεί.

»«Να, λοιπόν, η συμβουλή που έχω να σου δώσω», είπε ο σοφότερος των σοφών. «Το μυστικό της ευτυχίας βρίσκεται στο να κοιτάξεις τα θαύματα του κόσμου, χωρίς να ξεχάσεις ποτέ τις δυο σταγόνες λαδιού στο κουτάλι».»

Ο Π. Κοέλιου είναι σημαντικός σύγχρονος πεζογράφος από τη Βραζιλία.

**A. Ανάγνωση -
κατανόηση
του κειμένου**

1. Αφού διαβάσεις όλο το κείμενο, να εντοπίσεις το θεματικό κέντρο και τις νοηματικές ενότητες. Στη συνέχεια να δώσεις ένα πλαγιότιτλο για κάθε ενότητα και έναν τίτλο για όλο το κείμενο.

2. Πώς φανταζόταν το αγόρι τον σοφό και τι είδους άνθρωπο βρήκε τελικά; Να απαντήσεις συγκεντρώνοντας τις πιο χαρακτηριστικές φράσεις του κειμένου.

3. Να παρουσιάσεις τον τρόπο με τον οποίο ο σοφός οδηγεί το παιδί να βρει το μυστικό της ευτυχίας.

**B. Προσέγγιση
της γλώσσας
του κειμένου**

1. Στις παρακάτω περιόδους να διακρίνεις τις προτάσεις που εκφράζουν βούληση ή σκοπό.

α. Κάποιος έμπορος έστειλε το γιο του να μάθει το μυστικό της ευτυχίας.

β. Αντί όμως να συναντήσει έναν άγιο άνθρωπο, ο ήρωάς μας μπήκε σε μια αίθουσα γεμάτη κίνηση.

γ. Το αγόρι έπρεπε να περιμένει δυο ώρες.

δ. Άρχισε ν' ανεβαίνει και να κατεβαίνει τις σκάλες του παλατιού.

ε. Πήγαινε πίσω, λοιπόν, να γνωρίσεις τα θαύματα του κόσμου μου.

στ. Το αγόρι επέστρεψε χωρίς να χύσει το λάδι.

**Γ. Ερμηνεία
κειμένου
Παραγωγή
λόγου**

1. Οι παραβολές είναι σύντομες και απλές αλληγορικές διηγήσεις που κρύβουν ένα βαθύτερο ηθικό νόημα ή μήνυμα. Να αναφέρεις τα στοιχεία παραβολής που βρίσκεις στο κείμενο αυτό και να συζητήσεις τους λόγους που εξυπηρετεί η διήγηση μιας παραβολής.

2. «Το μυστικό της ευτυχίας... κουτάλι». Ποιο είναι για σένα το μυστικό της ευτυχίας; (2-3 παράγραφοι).

**Προτάσεις
που δηλώνουν
βούληση
ή σκοπό**

Βοήθεια

Τα ρήματα που σημαίνουν βούληση ή σκοπό δέχονται στη σύνταξη ένα συμπλήρωμα της σημασίας τους που διεκρινίζει τη βούληση ή το σκοπό. π.χ. θέλει φαγητό θέλει να φάει

Το συμπλήρωμα αυτό μπορεί να είναι όνομα (θέλει φαγητό), ή και πρόταση (θέλει να φάει).

Για να καταλάβεις καλύτερα τη σημασία του όρου «Συμπλήρωμα», σκέψου παραδείγματα ρημάτων τα οποία δεν μπορούν να σταθούν στο λόγο χωρίς συμπλήρωμα της σημασίας τους π.χ. θέλω ;, πηγαίνω ;, κ.λπ. Η λέξη, η φράση ή η πρόταση που συμπληρώνει τη σημασία των ρημάτων ονομάζεται Συμπλήρωμα.

5η Ενότητα

Όψεις της σύγχρονης ενημέρωσης

Με «ομήρους» τα παιδιά της

ΠΥΡΓΟΣ

Θρίλερ με 42χρονη Πολωνή μετανάστρια ήταν σε εξέλιξη ως αργά τη νύχτα στο Βαρθολομιοΐ Ηλείας. Η γυναίκα αυτή απειλούσε να αυτοκτονήσει μαζί με τα τρία παιδιά της (17, 5 και 2 ετών), αν δεν επικοινωνούσε με τον πρεσβευτή της χώρας της στην Αθήνα, για να σταματήσει η αναζήτησή της από τις αστυνομικές αρχές της χώρας της. Όπως έγινε γνωστό, έχει εκδοθεί ένταλμα σύλληψής της από τον πολωνική αστυνομία, με την κατηγορία ότι ενέχεται στη δολοφονία του πρώην συζύγου της, με τον οποίο έχουν χωρίσει πριν από τρία χρόνια. Ο νυν σύζυγός της την πήρε και την έφερε στην Ελλάδα.

Η Πολωνή ζητούσε να επικοινωνήσει με τον Πολωνό πρεσβευτή στην Αθήνα, αλλά και με τη σύζυγο του Πολωνού προέδρου στη Βαρσοβία. Αν και δεν έχει κάποιο όπλο, οι αστυνομικοί που είχαν περικυκλώσει το σπίτι της, φοβούνταν να κάνουν επέμβαση για να μην τραυματιστούν τα παιδιά.

«Είδα τον Παντοδύναμο κι έκοψα το τσιγάρο»

ΠΥΡΓΟΣ

Μια μυστηριώδης ιστορία, που διαδραματίστηκε την περασμένη Τρίτη στο χωριό Άνω Κουρτέσι Ηλείας, έχει προκαλέσει ερωτηματικά και αναστάτωση στους κατοίκους.

Οι ιερείς που συρρέουν στον τόπο του συμβάντος μιλούν για θαύμα, ορισμένοι εκ των κατοίκων κάνουν λόγο για περίεργη οπτασία και άλλοι μιλούν για... εξωγήινους(!), που διάλεξαν τυχαία το χωριό τους για «Στενές Επαφές Τρίτου Τύπου».

Ο πρωταγωνιστής της X-File ιστορίας, ένας 42άχρονος αγρότης, ο Δημήτριος Έλληνας, ισχυρίζεται ότι το παράξενο τριγωνικό φωτεινό αντικείμενο που συνάντησε στα χωράφια του δεν ήταν ούτε οπτασία ούτε UFO, αλλά ο ίδιος ο Θεός, ο οποίος τον βοήθησε να κόψει το τσιγάρο και να θεραπευτεί το αυτί του που τον βασάνιζε τα τελευταία χρόνια...

«Το βράδυ της περασμένης Δευτέρας, γύρω στις 2 το πρωί, σηκώθηκα για να ποτίσω τα καρπούζια μου», λέει

ο 42χρονος αγρότης, περιγράφοντας την ιστορία του. «Πλησίασα το μοτοποδήλατό μου και πλησίασα στα χωράφια που βρίσκονται έξω από το χωριό, όταν ξαφνικά είδα επάνω μου ένα περίεργο τριγωνικό αντικείμενο, το οποίο φώτιζε το έδαφος με μια χρυσαφένια δέσμη φωτός. Κοντοστάθηκα και σταυροκοπήθηκα, ο φακός μου έσβησε και ξαφνικά άκουσα μια φωνή να μου λέει: «Είμαι ο Παντοδύναμος».

Μου ζήτησε να κάνει κάτι για μένα. Και 'γω του είπα ότι ήθελα να κόψω το τσιγάρο. Βρισκόμουν εκεί από τις 2 έως τις 6 το πρωί και συνομιλούσα με το τριγωνικό αντικείμενο και τη φωνή. Στις 6 ακριβώς, ακούστηκε ένας ήχος σαν κελάηδημα χιλιάδων πουλιών και όλα χάθηκαν.

Αμέσως μετά ένιωσα άλλος άνθρωπος. Μια απέραντη γαλήνη με κυρίεψε», είπε στην «Ε» ο αγρότης και αποκάλυψε ότι εκεί που κάπνιζε καθημερινά 3-4 πακέτα τσιγάρα, έκοψε τελείως το κάπνισμα, ενώ ένα περίεργο βουητό που τον ταλαιπωρούσε τα τρία τελευταία χρόνια, λόγω βλάβης στο λαβύρινθο του αυτιού του και κείνο σταμάτησε...

»Λέει αλήθεια. Δεν είναι ψεύτης. Τον γνωρίζουμε χρόνια. Είναι απόλυτα λογικός. Σίγουρα εκείνο το βράδυ “κάτι” είδε. Κάτι που τον άλλαξε», δήλωσαν κατηγορηματικά οι συγχωριανοί του και οι συγγενείς του.

**A. Ανάγνωση -
κατανόηση
του κειμένου**

1. Να απομονώσεις τα γεγονότα που αναφέρονται στα κείμενα και να τα αναφέρεις με τη χρονική σειρά που συνέβησαν.

2. Ποιο από τα γεγονότα που αναφέρονται στα κείμενα διαλέγει ο δημοσιογράφος να προβάλει ως είδηση και για ποιους λόγους;

**B. Προσέγγιση
της γλώσσας
του κειμένου**

1. *Ο Χ. τραυματίζει το παιδί Το παιδί τραυματίζεται*

Ο Χ. χρωματίζει το δάπεδο Το δάπεδο χρωματίζεται.

Πότε το ουδέτερο των φράσεων τίθεται σε πτώση ονομαστική και πότε σε αιτιατική;

Ποιο είναι το κριτήριο για να διακρίνουμε την πτώση στην περίπτωση των ουδετέρων; Να απαντήσεις αναζητώντας τα ουσιαστικά ουδετέρου γένους των κειμένων.

2. Να φτιάξεις το διάγραμμα της είδησης «Είδα τον Παντοδύναμο...», αφού μελετήσεις τη δομή κάθε παραγράφου της είδησης αυτής.

**Γ. Ερμηνεία
κειμένου
Παραγωγή
λόγου**

1. Στο κείμενο υπό τον τίτλο «Είδα τον Παντοδύναμο...» ποια είναι η είδηση; Σε τι διαφέρει η είδηση αυτή από τις συνήθεις ειδήσεις που διαβάζουμε στις εφημερίδες; Να απαντήσεις σε μία παράγραφο.

2. Με βάση το διάγραμμα που έκανες πιο πάνω και την τεχνική της ανεστραμμένης πυραμίδας που ακολουθεί, να γράψεις μία είδηση για ένα πολιτικό, κοινωνικό ή αθλητικό γεγονός.

Η ανεστραμμένη πυραμίδα της είδησης.
Πηγή: Έκφραση - Έκθεση Β΄ τάξης Ενιαίου Λυκείου

Μια διαφορετική συνέντευξη

(Από τον Τύπο)

Erté

Ένας 16χρονος θέλει να ζήσει τον έρωτα του καλοκαιριού

— Πώς έγραψες;

«Βαρέθηκα να με ρωτάνε συνεχώς για το πώς γράφω στις εξετάσεις. Αν είναι ή δεν είναι δίκαιο το νέο σύστημα και άλλα τέτοια» .

— Τέτοιες μέρες, τι να σε ρωτήσω;

«Τι άλλο να με ρωτήσεις; Για το πώς σκοπεύω να περάσω τις διακοπές μου. Βλέπεις, ύστερα από συμφωνία με τους γονείς μου, είναι η πρώτη χρονιά που θα πάω μόνος μου διακοπές».

— Οι γονείς σου τι λένε;

«Στην αρχή διαμαρτυρήθηκαν. Είσαι μικρός ακόμα, που θα πας, με ποιους θα πας, που θα μείνεις. Ήταν οι πρώτες τους αντιδράσεις. Μετά, ας είναι καλά και οι φίλοι μου που βοήθησαν, είπαν τελικά το ναι».

— Έχετε κανονίσει πού θα πάτε;

«Τι μου λες τώρα! Οργανωμένο τουρισμό; Πόσο χρονών με κάνεις; Σιγά μην κλείσω και θέση στο κατάστρωμα. Η μόνη ή μάλλον μια από τις αγωνίες που έχω, είναι να χωρέσουν στο σακίδιο όλ' αυτά που σκέφτομαι να πάρω μαζί μου».

— Με ποιους θα πας;

«Έχουμε κανονίσει να είμαστε μόνο αντροπαρέα. Βέβαια, για να σου πω την αλήθεια, δεν θα μας πείραζε να ήταν μαζί και μερικές από τις συμμαθήτριάς μας, αλλά οι γονείς τους είχαν διαφορετική άποψη...».

— Πότε φεύγετε;

«Ξεκινάμε μια εβδομάδα μετά το τέλος των εξετάσεων. Γρήγορα γρήγορα, έτσι ώστε, αν δεν έχουμε πάει και τόσο καλά στις εξετάσεις, να μην έχουν βγει τα αποτελέσματα και φάμε κόκκινη κάρτα από τους γονείς μας. Στόχος μας, να μείνουμε εκτός Αθηνών μέχρι να μας τελειώσουν τα χρήματα».

— Περιμένεις κάτι από τις πρώτες σου διακοπές μόνος σου;

«Έχω μια επιθυμία. Αν και, μεταξύ μας, δεν την έχω κοινοποιήσει στην υπόλοιπη παρέα. Να βρω, επιτέλους, μια κοπέλα ρε παιδί μου, να ζήσω κι εγώ αυτό που λέμε ο έρωτας του καλοκαιριού... Καλά, ειδικά γι' αυτό δεν θέλω να βάλεις το όνομά μου γιατί θα γίνω ρόμπα. Μεταξύ μας, καλοί οι φίλοι μου, ωραία περνάμε, αλλά με έχει φάει η μοναξιά. Βλέπω τους άλλους να κυκλοφορούν αγκαλιά με τις κοπελιές τους και μένα με πιάνει το παράπονο».

— Προτιμάς μελαχρινή Ελληνίδα ή Βόρεια ξανθιά;

«Άντε πάλι. Τι ερώτηση ήταν αυτή. Ας είναι και Κινέζα! Αρκεί να με αγαπήσει και ας είναι αυτός ο έρωτας μόνο για το καλοκαίρι».

Παραγωγή λόγου

1. Να φανταστείς ότι είσαι δημοσιογράφος και παίρνεις συνέντευξη από μαθητές κατά την περίοδο του Ιουνίου. Θα ρωτούσες για τις εξετάσεις ή για τις διακοπές; Να αιτιολογήσεις την απάντησή σου (1-2 παράγραφοι).

2. Να πάρεις μια συνέντευξη από κάποιο πρόσωπο της επιλογής σου για κάποιο θέμα που υποθέτεις ότι ενδιαφέρει τους συμμαθητές σου (π.χ. επεισόδια στο γήπεδο, εμφάνιση των νέων... κ.λπ.) και να την παρουσιάσεις στην τάξη σου. (300-400 λέξεις).

Προσοχή: Πρέπει να αποφασίσεις το θέμα, να το διατυπώσεις με σαφήνεια και να γράψεις από πριν τις ερωτήσεις που έχεις σκοπό να απευθύνεις στο άτομο από το οποίο θα πάρεις τη συνέντευξη.

Δύο διαφημίσεις

ALFA SPIDER

ΕΝΤΟΝΕΣ ΣΥΓΚΙΝΗΣΕΙΣ. ΑΠΟΛΥΤΗ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ

Νιώστε την απόλυτη ελευθερία. Alfa Spider. Μοναδική ακρίβεια και έλεγχος σε ένα περιβάλλον εξαιρετικής ασφάλειας που απελευθερώνει τις αισθήσεις. Τέλειο κράτημα σε κάθε είδους οδόστρωμα, χάρη στην πρωτοποριακή τεχνολογία της πίσω ανάρτησης με διπλά ψαλίδια. Πανίσχυροι 16βάλβιδοι Twin Spark κινητήρες 1.8 και 2.0, εφοδιασμένοι με σύστημα εισαγωγής μεταβαλλόμενης γεωμετρίας, που προσφέρουν τη μέγιστη ελαστικότητα και άμεση ανταπόκριση. Αξεπέραστο στυλ, εξαιρετική άνεση και μοναδική προσωπικότητα που εκφράζεται ακόμα πιο έντονα με τους συνδυασμούς Red Style και Blue Style της εσωτερικής επένδυσης. Alfa Spider. Έντονες συγκινήσεις. Απόλυτη ελευθερία.

COLORFUL LIFE

Βρίσκεσαι ξαπλωμένος στον Άγιο Σώστη της Μυκόνου και ο ήλιος είναι στο ζενίθ του. Ο χρόνος κυλάει αργά, το κινητό είναι κλειστό και το μόνο που ζητάς είναι κάτι να ξεδιψάσεις. Το νέο Life χυμός ντομάτα είναι εκεί για να σε δροσίσει και να σου δώσει την απαραίτητη ενέργεια για να συνεχίσεις την υπόλοιπη μέρα. Αυτός ο εκπληκτικά γευστικός χυμός έρχεται να μας συναντήσει την καλύτερη εποχή του χρόνου: το καλοκαίρι. Ένας αφινδιαστικός

συνδυασμός ντομάτας με καρότο και σέλινο. Θα γίνει η νέα αγαπημένη εμμονή των ανθρώπων που θέλουν ένα υγιεινό και γευστικό τρόπο ζωής.

Ο νέος χυμός Life ντομάτα είναι πλούσιος σε θρεπτικά συστατικά, με λίγες μόνο θερμίδες και μοναδική γεύση. Μπορεί να αντικαταστήσει ένα γρήγορο γεύμα ή να το συμπληρώσει χάρη στην υψηλή διατροφική του αξία. Αποτελεί ιδανική λύση για το καλοκαίρι, που οι συνθήκες απαιτούν να είμαστε περισσότερο ευδιάθετοι, σε καλύτερη φόρμα, λαμπεροί και γεμάτοι ενέργεια.

Ένα ποτήρι Life χυμός ντομάτα μπορεί να σας προσφέρει όλα τα παραπάνω με μόνο 40 θερμίδες το ποτήρι,

γεγονός που βοηθάει τον οργανισμό να δημιουργεί την ιδανική σιλουέτα.

Στα ψυγεία της γειτονιάς σας κρύβεται η νέα εμμονή του καλοκαιριού. Το μυστικό μιας καλύτερης ζωής. Ανακαλύψτε το!

Βρίσκεσαι ξαπλωμένος στον Άγιο Σώστη της Μυκόνου και ο ήλιος είναι στο ζενίθ του. Ο χρόνος κυλάει αργά, το κινητό είναι κλειστό και το μόνο που ζητάς είναι κάτι να ξεδιψάσεις. Το νέο Life χυμός ντομάτα είναι εκεί για να σε δροσίσει και να σου δώσει την απαραίτητη ενέργεια για να συνεχίσεις την υπόλοιπη μέρα. Αυτός ο εκπληκτικά γευστικός χυμός έρχεται να μας συναντήσει την καλύτερη εποχή του χρόνου: το καλοκαίρι. Ένας αφινδιαστικός συνδυασμός ντομάτας με καρότο και σέλινο. Θα γίνει η νέα αγαπημένη εμμονή των ανθρώπων που θέλουν ένα υγιεινό και γευστικό τρόπο ζωής.

Ο νέος χυμός Life ντομάτα είναι πλούσιος σε θρεπτικά συστατικά, με λίγες μόνο θερμίδες και μοναδική γεύση. Μπορεί να αντικαταστήσει ένα γρήγορο γεύμα ή να το συμπληρώσει χάρη στην υψηλή διατροφική του αξία. Αποτελεί ιδανική λύση για το καλοκαίρι, που οι συνθήκες απαιτούν να είμαστε περισσότερο ευδιάθετοι, σε καλύτερη φόρμα, λαμπεροί και γεμάτοι ενέργεια.

Ένα ποτήρι Life χυμός ντομάτα μπορεί να σας προσφέρει όλα τα παραπάνω με μόνο 40 θερμίδες το ποτήρι, γεγονός που βοηθάει τον οργανισμό να δημιουργεί την ιδανική σιλουέτα.

Στα ψυγεία της γειτονιάς σας κρύβεται η νέα εμμονή του καλοκαιριού. Το μυστικό μιας καλύτερης ζωής. Ανακαλύψτε το!

Αφινδιαστικά νόστιμο!

Νέο Life χυμός ντομάτα

**A. Ανάγνωση -
κατανόηση
του κειμένου**

1. Να διαβάσεις προσεκτικά τα κείμενα των δύο διαφημίσεων και να εντοπίσεις τα κοινά σημεία τους καθώς και τις διαφορές τους, όχι ως προς το περιεχόμενο αλλά ως προς την παρουσίαση του προϊόντος.

2. Να καταγράψεις σε δύο στήλες τα επιχειρήματα με τα οποία κάθε διαφήμιση επιδιώκει να πείσει τον καταναλωτή. Τι παρατηρείς συγκρίνοντάς τα;

**B. Προσέγγιση
της γλώσσας
του κειμένου**

1. Να αντιγράψεις όλα τα επίθετα των κειμένων, ξεχωριστά για το κάθε κείμενο, και να γράψεις τα αντώνυμά τους. Τι παρατηρείς;

2. Εκτός από τα επίθετα ποιες άλλες χαρακτηριστικές λέξεις ή φράσεις επιστρατεύονται στην υπηρεσία της διαφήμισης;

**Γ. Ερμηνεία
κειμένου
Παραγωγή
λόγου**

1. Να παρατηρήσεις στις διαφημίσεις τη σχέση κειμένου-εικόνας και να γράψεις ένα μικρό κείμενο σχετικά με το ζήτημα αυτό. (1-2 παράγραφοι).

2. Ας υποθέσουμε ότι εργάζεσαι σε μια διαφημιστική εταιρεία και έχεις αναλάβει να ετοιμάσεις μια διαφήμιση για ένα νέο προϊόν που απευθύνεται κυρίως σε νέους. Να ετοιμάσεις τον τίτλο της διαφήμισης, το συνοδευτικό κείμενο καθώς και τις κατάλληλες εικόνες-φωτογραφίες. Όλες αυτές τις διαφημίσεις να τις βάλετε σ' έναν ειδικό πίνακα ανακοινώσεων στην τάξη σας.

Το σήριαλ της καθημερινότητας

(από την έκδοση «ΚΑΤΙ ΤΟ ΩΡΑΙΟΝ»)

Υποκατάστατο της οικογενειακής εστίας και κατ' επέκταση της κοινωνικής συναναστροφής, η τηλεόραση είναι συγχρόνως το κυρίαρχο μέσο πληροφόρησης, ένας πανίσχυρος και ισοπεδωτικός ιδεολογικός μηχανισμός. Ξένες και εγχώριες παραγωγές, σε συνδυασμό με μια άκριτη διαδοχή ρεπορτάζ, διαφημίσεων, σήριαλ, μουσικοχορευτικών διαλειμμάτων, παιδικών εκπομπών και τηλεοπτικών παιχνιδιών, παραγεμίζουν το πρόγραμμα. Πλούσιο στη χρωματική φαντασμαγορία του προβάλλει το όραμα του κόσμου για το μεγάλο κοινό που καθηλωμένο παρακολουθεί παθητικά τη γυάλινη οθόνη. Τα ευρήματα του σεναρίου και της σκηνοθεσίας αναπαριστούν πλα-

σματικές καταστάσεις, το σκηνογραφικό πλαίσιο και οι ενδυματολογικές επινοήσεις παρουσιάζουν εικαστική και πλαστική δυσμορφία, οι κινήσεις και οι στάσεις των ηθοποιών προτείνουν συμπεριφορές ικανές να μετατρέψουν την καθημερινότητα σε κακόγουστο σήριαλ: κάτι μεταξύ συμβατικότητας και υπερβολής. Η ζωή δεν αποκαλύπτεται, περιχύνεται απλώς με ένα σιρόπι προς βρώσιν και τέρψιν. Καμιά

στιγμιαία αποτύπωση δεν μπορεί να αποδώσει τις εντυπώσεις από το συνδυασμό κοινότοπου λόγου, φορτωμένου σκηνικού, επιτηδευμένης κίνησης και άστοχου ήχου μέσα στη χρονική διαδοχή ενός τηλεοπτικού επεισοδίου.

Δεν είναι, όμως, καθεαυτά απωθητικά πολλά από τα επιμέρους τηλεοπτικά προγράμματα, η ροή και η εναλλαγή τους είναι που, συχνά, γεννά τη σύγχυση και το αίσθημα του παράταιρου. Η τηλεόραση δεν πραγματοποιεί απλώς και μόνο, σε πλήθος περιπτώσεων, κακογουστιά (κιτς). Διαμορφώνει κυρίως, ένα ορισμένο αισθητικό πλαίσιο σταθερής αναφοράς, αποφασιστικά επηρεάζει μια στάση ζωής και προτείνει προς μίμηση και αναπαραγωγή ένα πλαστικό πρότυπο.

**A. Ανάγνωση -
κατανόηση
του κειμένου**

1. Είναι θετική ή αρνητική η άποψη που εκφράζεται στο κείμενο για την τηλεόραση και πού φαίνεται αυτό (να απαντήσεις με στοιχεία από το κείμενο).

**B. Προσέγγιση
της γλώσσας
του κειμένου**

1. υποκατάστατο, καθηλωμένο, εικαστική, δυσμορφία, τέρψιν. Να βρεις τη σημασία των λέξεων με τη βοήθεια λεξικού και να αντιγράψεις στο τετράδιό σου ακριβώς τα λήμματα. Στη συνέχεια να επιλέξεις τρεις από τις παραπάνω λέξεις και να τις χρησιμοποιήσεις σε ισάριθμες προτάσεις (μία για κάθε λέξη).

2. Να επαναλάβεις από τη Γραμματική της ΝΕ το κεφάλαιο περί Προθέσεων. Στη συνέχεια να βρεις, να υπογραμμίσεις και να μεταφέρεις σε μια στήλη στο τετράδιό σου, όλες τις λέξεις του κειμένου που αρχίζουν με πρόθεση. Σε μια διπλανή στήλη να γράψεις μόνο την πρόθεση με την οποία αρχίζει η λέξη της 1ης στήλης.

**Γ. Ερμηνεία
κειμένου
Παραγωγή
λόγου**

1. Να γράψεις μια παράγραφο στην οποία να χρησιμοποιήσεις τις παρακάτω λέξεις: *Τηλεόραση, παρακολούθω, τηλεοπτική παραγωγή, διαφήμιση, ειδήσεις, ιδεολογία, πρόσωπο, διαμορφώνω, επηρεάζω.*

Πρέπει να χρησιμοποιήσεις όλες τις λέξεις, αλλά μπορείς ελεύθερα να αλλάξεις τον γραμματικό τύπο κάθε λέξης στο κείμενό σου, γιατί ενδιαφέρει η σημασία και όχι η γραμματική μορφή. (π.χ. το κόστος της διαφήμισης είναι... ή η διαφήμιση κοστίζει..., τηλεοπτική παραγωγή ή παραγωγή για την τηλεόραση).

Δύο κείμενα για τις ειδήσεις στην τηλεόραση

1. Πιέρ Μπουρντιέ: «Για την τηλεόραση»

Ας πάρουμε την απλούστερη περίπτωση: τις ειδήσεις ποικίλης ύλης, οι οποίες ήταν πάντα η αγαπημένη τροφή του σκανδαλοθηρικού τύπου. Το αίμα και το σεξ, το δράμα και το έγκλημα ανέκαθεν πουλούσαν και η κυριαρχία της ακροαματικότητας έμελλε να επαναφέρει στην πρώτη σελίδα, στην έναρξη των τηλεοπτικών δελτίων αυτά συστατικά, τα οποία μέχρι τότε είχε κατορθώσει να απομακρύνει ή να περιορίσει το μέλημα αξιοπρέπειας που επέβαλλε το πρότυπο της σοβαρής έντυπης δημοσιογραφίας. Οι ειδήσεις ποικίλης ύλης είναι, όμως,

επίσης ειδήσεις αντιπερισπασμού. Οι ταχυδακτυλουργοί έχουν μια βασική αρχή, η οποία συνίσταται στο να αποσπών την προσοχή σε κάτι άλλο από αυτό που κάνουν. Ένα μέρος της συμβολικής δράσης της τηλεόρασης, για παράδειγμα στο επίπεδο της πληροφόρησης, συνίσταται στην απορρόφηση της προσοχής σε ειδήσεις οι οποίες από τη φύση τους ενδιαφέρουν όλο τον κόσμο, οι οποίες μπορούμε δηλαδή να πούμε ότι είναι omnibus - για τους πάντες. Οι ειδήσεις omnibus είναι ειδήσεις οι οποίες δεν πρέπει, όπως λέγεται, να σοκάρουν κανέναν,

με τις οποίες δε διακυβεύεται κάτι, οι οποίες δε διχάζουν, οι οποίες επιτυγχάνουν τη συναίνεση, οι οποίες ενδιαφέρουν όλο τον κόσμο αλλά με τρόπο τέτοιο ώστε να μη θίγουν τίποτε το σημαντικό. Η μικρο-είδηση είναι εκείνο το είδος στοιχειώδους, υποτυπώδους προϊόντος της πληροφόρησης, το οποίο είναι πολύ σημαντικό γιατί ενδιαφέρει όλο τον κόσμο χωρίς να έχει συνέπειες και γιατί απορροφά χρόνο που θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί για να ειπωθεί κάτι άλλο. Όμως ο χρόνος είναι προϊόν που σπανίζει εξαιρετικά στην τηλεόραση. Και αν χρησιμοποιούνται τόσο πολύτιμα

λεπτά για να ειπωθούν πράγματα τόσο ευτελή, είναι επειδή αυτά τα τόσο ευτελή πράγματα είναι στην πραγματικότητα πολύ σημαντικά εφόσον κατορθώνουν να αποκρύψουν πολύτιμα πράγματα. Αν επιμένω στο συγκεκριμένο σημείο, είναι επειδή όλοι γνωρίζουμε ότι υπάρχει μια πολύ μεγάλη μερίδα ανθρώπων που δε διαβάζουν καμία καθημερινή εφημερίδα, που είναι προσκολλημένοι, ψυχή τε και σώματι, στην τηλεόραση ως μοναδική πηγή πληροφοριών. Η τηλεόραση, πράγματι, έχει ένα είδος μονοπωλίου στη διαμόρφωση των εγκεφάλων ενός σημαντικότερου τμήματος του πληθυσμού. Με την εστίαση όμως της προσοχής στις ειδήσεις ποικίλης ύλης, με την πλήρωση του πολύτιμου χρόνου με κενότητες, με τίποτε ή με σχεδόν τίποτε, παρακάμπτονται πολλές ουσιαστικές πληροφορίες τις οποίες θα έπρεπε να διαθέτει ο πολίτης προκειμένου να ασκήσει τα δημοκρατικά δικαιώματά του.

2. Οι ειδήσεις των 8 (από τον Τύπο)

Μοιάζει με μάχη αυτό που συμβαίνει κάθε βράδυ στις 8:00 περίπου, όταν το ένα μετά το άλλο τα δελτία ειδήσεων ξεδιπλώνουν την ειδησεογραφία της ημέρας. Μάχη της οποίας οι «συγκρούσεις» έχουν προαναγγελθεί με τρέιλερ, που διαφημίζουν τα πιο αιχμηρά όπλα της κάθε ομάδας κρούσης. Είναι οι υποσχέσεις του ενημερωτικού τηλεοπτικού προγράμματος για ένα «καυτό», γευστικό θέαμα με τις πολιτικές του πτυχές, αλλά με στοιχεία ίντριγκας, με τα εφέ της τραγικότητας από το ημερήσιο τροχαίο ή το έγκλημα, εγχώριο ή εισαγωγής.

Κάθε βράδυ στις 8:00 περίπου η Δημοκρατία γιορτάζει τη μεγάλη της τηλεθέαση. Οι κόντρες των πολιτικών, οι αντιθέσεις, οι ίντριγκες, οι ομάδες των πέντε, των δέκα, των δεκαπέντε, οι διαφωνούντες, οι «δεινosoφιστές», οι αθυρόστομοι της Βουλής, οι «μαχητές» των παραθύρων παρουσιάζονται στα καθημερινά τηλεοπτικά επεισόδια της πολιτικής. Όχι ότι όλα αυτά δεν αποτελούν συστατικά της στοιχείας, αλλά η αποσπασματικότητα της εμφάνισης και η δοσολογία, που επιβάλλει η τηλεοπτική σκηνοθεσία για να είναι δυνατό το κοκτέιλ της ενημέρωσης, δύσκολα αφήνει περιθώρια στη σκέψη του κοινού να προχωρήσει στη σύνθεση και την ερμηνεία τους.

Πάντως η πολιτική-θέαμα, ο έρωτας-θέαμα, τα
διαζύγια-θέαμα, η μητρική αγάπη-θέαμα, ο πόνος-θέαμα,
το αίμα, η καταστροφή καταναλώνονται με πάθος.

Πιέρ Μπουρντιέ (1930-2002): Γάλλος διανοητής, κοινωνιολόγος και φιλόσοφος.

**A. Ανάγνωση -
κατανόηση
του κειμένου**

1. Ποια είναι τα χαρακτηριστικά των ειδήσεων «για τους πάντες» και ποια τα αποτελέσματά τους; (να απαντήσεις με βάση το κείμενο)

2. Ποια θέματα προτιμούν να προβάλλουν τα τηλεοπτικά δίκτυα στις ειδήσεις των οκτώ; Να τα εντοπίσεις στο δεύτερο κείμενο και μετά να συγκρίνεις τα δύο κείμενα, ως προς τις επιπτώσεις αυτών των ειδήσεων.

**B. Προσέγγιση
της γλώσσας
του κειμένου**

1. *Τηλεοπτικός, δημοσιογραφία, μονοπώλιο, παρακάμπτω, απομακρύνω*: Να γράψεις δύο παράγωγα από το β' συνθετικό των λέξεων και να χρησιμοποιήσεις τις παραπάνω λέξεις σε προτάσεις σχετικά με τον ρόλο της τηλεόρασης.

2. Να εντοπίσεις στοιχεία σαρκασμού και ειρωνείας στο δεύτερο κείμενο. Να προσέξεις με ποιο τρόπο αποδίδονται τα αισθήματα αυτά στο κείμενο.

**Γ. Ερμηνεία
κειμένου
Παραγωγή
λόγου**

1. Παρακολούθησες χθες το βράδυ το τηλεοπτικό δελτίο ειδήσεων ενός σταθμού, το οποίο σου προκάλεσε αγανάκτηση. Να παρουσιάσεις με ειρωνικό και καυστικό τρόπο τη δομή και το περιεχόμενο αυτού του δελτίου σ' ένα κείμενο που θα στείλεις σε τηλεοπτικό περιοδικό.

M. ΜΕΡΚΟΥΡΗ

**Πόσο απειλείται
ο πολιτισμός από
τα Μ.Μ.Ε.**

EURONEWS

Θα μπορούσαμε, χωρίς νομίζω δόση υπερβολής, να πούμε ότι χάρις στα ηλεκτρονικά μέσα πληροφόρησης οι περισσότερες δικτατορίες εξέλιπταν σήμερα και όσες υπάρχουν γκρεμίζονται και δύσκολο είναι να επιβληθούν επιτυχώς νέες. Αν η παρατήρησή μου είναι σωστή, τότε η εποχή μας και οι τεχνολογίες που ανακάλυψαν οι ανώνυμοι συνήθως επιστήμονες ερευνητές πρόσφεραν στην ανθρωπότητα, μαζί με την άμεση παγκόσμια πληροφόρηση, και τα ανεκτίμητα αγαθά της περισσότερης ελευθερίας και της περισσότερης δημοκρατίας. Και έκαναν βασιμότερη την ελπίδα για εκείνους τους λαούς που δεν τα κατέκτησαν ακόμα.

Όμως ουδέν καλόν αμιγές κακού, για να αντιστρέψω την πανάρχαια φράση. Διότι τα σύγχρονα μέσα επικοινωνίας και ιδιαίτερα η κυριαρχούσα σε κάθε σχεδόν σημείο της γης τηλεόραση, έδωσαν νέα πανίσχυρα όπλα σε δυνάμεις που επιδιώκουν την εξουσία και την ικανοποίηση της πλεονεξίας. Το μείζον πρόβλημα είναι σήμερα πως τα μέσα επικοινωνίας θα υπηρετούν όσο γίνεται περισσότερο την πλήρη και απροκατάληπτη ενημέρωση και την αναβάθμιση των πολιτιστικών αξιών. Στην ουσία κάτι το σχεδόν αδύνατο, αφού ένα τέτοιο επίτευγμα προϋποθέτει, ότι όλοι οι άνθρωποι ή τουλάχιστον οι ελέγχοντες τα μέσα επικοινωνίας είναι άγιοι.

Και επειδή κατά τη χριστιανική παραδοχή «ουδείς αναμάρτητος» ανακύπτει το άμεσο, επείγον και δυσεπίλυτο πρόβλημα ποιος ελέγχει τα μέσα επικοινωνίας και πώς μπορεί και από ποιους να ελέγχονται ώστε να μην μετατρέψουν το αγαθό της ενημέρωσης σε μέσο προπαγάνδας και παραπληροφόρησης ή σε όργανο χειραγώγησης και εξανδραποδισμού των δεκτών των μηνυμάτων.

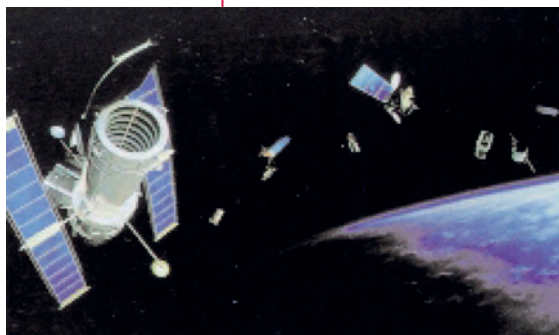
Μην περιμένετε ότι από μια απλή ιέρεια της τέχνης του θεάματος, από έναν απλό άνθρωπο που γνώρισε τη δημοσιότητα και τη δημοτικότητα μεταδίδοντας τη σοφία και τους προβληματισμούς μεγάλων δημιουργών, να δώσει απαντήσεις που νομίζω κανένας δεν έχει έως τώρα βρει. Ακόμα και οι πιο ευαίσθητοι σοφοί των καιρών μας.

Μερικές σκέψεις μου μόνο θα κοινολογήσω που ίσως φανούν χρήσιμες στους σοφούς και τους άρχοντες, που έχουν προσέλθει στην πάντα εντυπωσιακή και γόνιμη

ετήσια σύναξη του World Economic Forum του Νταβός.

Όλοι ξέρουμε ότι τα τεχνολογικά δημιουργήματα είναι ουδέτερα. Οι άνθρωποι που τα χειρίζονται τα καθιστούν πηγές του καλού ή του κακού.

Ποιος χειρίζεται τα μέσα μαζικής επικοινωνίας; Μα σήμερα πολλοί. Και κυβερνήσεις, και επιχειρήσεις, και άτομα. Και αυτό είναι καλό. Ο πλουραλισμός είναι η προϋπόθεση της δημοκρατίας και ο ανταγωνισμός φέρνει την πρόοδο. Καλύτερα στα χέρια πολλών και διάφορων παρά

σε χέρια λίγων και πανίσχυρων.

Πόσο ισχύει αυτό; Και πώς αντιμετωπίζεται η ανισότητα όρων ανταγωνισμού και η συγκέντρωση της δύναμης σε λίγα κέντρα; Είναι αντικείμενο που χρειάζεται σοβαρή σε βάθος διερεύνηση.

Μια κυβερνητική εξουσία, έστω και εκλεγμένη από γνήσιες πλειοψηφίες, δεν σημαίνει ότι αυτομάτως εξασφαλίζει αθωότητα και διέπεται μόνο από καλές προθέσεις, και απέναντι των υπηκόων της και στις διεθνείς σχέσεις της.

Το ίδιο ισχύει και για τον όποιο ιδιοκτήτη τηλεοπτικού σταθμού, εφημερίδας, ραδιοφώνου ή ντουντούκας. Χωρίς να αμφισβητούνται *a priori* οι καλές προθέσεις υπάρχουν και τα συμφέροντα που πάντα κυριαρχούν στην ανθρώπινη συμπεριφορά.

Ένα παράδειγμα από το χώρο που γνωρίζω καλύτερα. Η μετάδοση ενός καλλιτεχνικού προγράμματος, ενός θεατρικού ή μουσικού έργου, μπορεί να υποκρύπτει πλήθος ιδιοτέλειες πέρα από την πραγματοποίηση χρηματικού κέρδους. Το μήνυμα του έργου υπηρετεί κάποιες ιδέες και συμφέροντα. Η εθνικότητα του δημιουργού προβάλλει πολιτιστικά μια χώρα. Η γλώσσα μπορεί να είναι το μέσο επικοινωνίας, αλλά μπορεί να γίνει και μέσο χειραγώγησης και εξουσίας. Η αγγλική γλώσσα λόγω χάριν προσφέρει ένα ανεκτίμητο εργαλείο επικοινωνίας σχεδόν σε ολόκληρη την ανθρωπότητα. Όμως αυτή καθαυτή η γλώσσα μπορεί

να αποτελέσει όπλο επιβολής ακόμα και υποδούλωσης. Το ότι η μουσική ροκ, σχεδόν πάντα με στίχους στην αγγλική γλώσσα, ενθουσιάζει και γοητεύει την νεολαία ολόκληρου του πλανήτη μας μπορεί ταυτόχρονα να σημαίνει έμμεση αποικιοκρατική εκμετάλλευση όχι μόνο για κερδοσκοπικούς σκοπούς αλλά και για ηγεμονία επί των εθνών.

Πάντα διερωτώμαι, πόση τύχη μπορεί να έχει η οποιαδήποτε μουσική δημιουργία, και η αριστουργηματικότερη, από έναν τραγουδοποιό της Εσθονίας, της Μογγολίας ή της Κένυας αφού ουδέποτε σχεδόν φθάνει να ακουστεί από το παγκόσμιο ακροατήριο, και κυρίως αφού ουδέποτε παράγεται μαζικά ώστε να εδραιωθεί ως άκουσμα;

Το ίδιο ασφαλώς ισχύει και για τα ποιήματα ενός Ζουλού ή τη ζωγραφική ενός Λάπωνα, το θαυμάσιο έργο ενός συγγραφέα από τη Σρι Λάνκα, ή μια επιστημονική θεωρία ή φιλοσοφική ανάλυση στη γλώσσα των Ταϊλανδών.

Πληροφορούμεθα καθημερινά τα τραγούδια και τα καμώματα του Μάικλ Τζάκσον ή των Μπητλς ή κατακλυζόμαστε από τα μιούζικαλ του Άντριου Λούντ Βέμπερ, αλλά πόσοι είχαν την ευκαιρία να ακούσουν και να εκτιμήσουν τις μουσικές δημιουργίες των σύγχρονων Ελλήνων λόγου χάριν συνθετών, που σπανίως βγαίνουν εκτός συνόρων, ή τη θαυμάσια ίσως φωνή κάποιας κινέζας τραγουδίστριας και τις καθημερινές της συνήθειες;

Νομίζω ότι σε όλες τις χώρες διδάσκεται το παράδειγμα πατριωτισμού των 300 Σπαρτιατών που έπεσαν στις Θερμοπύλες αγωνιζόμενοι να προστατεύσουν την Αρχαία Ελλάδα από την επιβολή των πανίσχυρων Περσών. Ο αγγελιοφόρος που έφερε τη φοβερή είδηση στην Αθήνα και τη Σπάρτη έδωσε μια προφορική περιγραφή για αυτά που είδε συμπληρώνοντας ίσως τα υπόλοιπα με τη φαντασία του. Όμως αυτή η αναγγελία μπορεί να ήταν περισσότερο γνήσια και ακριβής από τη σημερινή μετάδοση ειδήσεων, ακόμα κι όταν τις συνοδεύει η ακαταμάχητης εμπέλειας και επιρροής εικόνα. Τι ακριβώς έγινε στον πόλεμο του Κόλπου; Τι ακριβώς γίνεται στη Γιουγκοσλαβία; Ακόμα και στο Σεράγεβο; Είδαμε αυτά που βλέπουν ή θέλουν να βλέπουμε κάποια τηλεοπτικά δίκτυα. Και μας υποχρεώνουν να τα βλέπουμε καθημερινά. Την ίδια ώρα που και αλλού

γίνονται μάχες και σφαγές, όπως λ.χ. στην Νότια Τουρκία η στην Γεωργία και την Αμπχαζία ή στην Αγκόλα. Όμως εκείνοι οι άνθρωποι δεν μετρούν το ίδιο για τα διεθνή μέσα ενημέρωσης.

Πόσο ενημερωμένοι είμαστε άραγε βλέποντας από τις τηλεοράσεις μας τις ειδήσεις, ενώ καθόμαστε ξαπλωμένοι στις πολυθρόνες μας και τρώμε ποπ - κορν; Και πόσο ευαίσθητοι άνθρωποι παραμένουμε όταν παίρνουμε τις καθημερινές μας δόσεις σε αίμα και βιαιότητες, ενώ σπανίως ή ποτέ δεν πληροφορούμαστε για ό,τι καλό, γενναίο, ηρωικό γίνεται ανά τον κόσμο; Γιατί να μεταδίδεται η εικόνα των ελεύθερων σκοπευτών που σκοτώνουν παιδιά και όχι ενός νεαρού φοιτητή που έπεσε στη μανιασμένη θάλασσα για να σώσει ένα παιδάκι που πνιγόταν ή του μικρού κοριτσιού που βρήκε στο δρόμο μια τσάντα με ένα εκατομμύριο μετρητά και τα παρέδωσε στον ιδιοκτήτη της, μολονότι ο πατέρας της είναι άνεργος και εκείνη πένεται;

Στην αίθουσα αυτή παρίστανται και κάποιοι αξιολογούμενοι σοφοί που καλό θα ήταν να προβληματιστούν για τα νέα αυτά φαινόμενα που προκύπτουν από την ραγδαία μεταβολή των συνθηκών των μέσων ενημέρωσης και επικοινωνίας. Ο δικαιολογημένος φόβος περιορισμού των ελευθεριών δεν είναι επαρκής δικαιολογία για να μην διερευνηθεί με υπευθυνότητα και ζήλο αυτή η έκρηξη στα μέσα επικοινωνίας, που εύκολα γίνονται όργανο εξυπηρέτησης των πλέον ευτελών οικονομικών και άλλων συμφερόντων, αλλά και μέσον ραγδαίας πολιτιστικής χειραγώγησης και υποβάθμισης της ανθρωπότητας.

Μακάρι να έχω λάθος, για τη σοβαρότητα του κινδύνου, αλλά φρονώ ότι η κυριαρχούσα απάθεια στους χώρους της διανοήσης δεν πρέπει να συνεχιστεί. Το γεγονός ότι ο αποδέκτης ειδήσεων ή μηνυμάτων με εικόνες είναι παθητικός ακροατής και θεατής και δεν έχει τη δυνατότητα να σκεφτεί ή και να αντιδράσει, όπως μπορεί να κάνει όταν διαβάσει ένα βιβλίο ή μια εφημερίδα, επαυξάνει τις ευθύνες εκείνων που οφείλουν να σκεφτούν και να υποδείξουν.

Εγώ θα περιορισθώ σε μια μόνο επισήμανση. Η έκρηξη των μέσων επικοινωνίας, ιδίως των ηλεκτρονικών,

ήταν σχεδόν απότομη και πήρε διαστάσεις παγκόσμιας κυριαρχίας τα τελευταία περίπου 20 χρόνια. Μια τέτοια εξέλιξη μέσα σε ένα τόσο σύντομο χρόνο είναι δυσχερές να συνειδητοποιηθεί, να αφομοιωθεί και να βρει τις αναγκαίες ισορροπίες, ώστε να μη διαλύσει τις ανθρώπινες κοινωνίες, που έστω με κλυδωνισμούς και παλινδρομήσεις προχωρούν προς την πρόοδο και ένα καλύτερο αύριο. Όμως προϋπόθεση για μια διασφαλιστική και υγιή ισορροπία είναι η συμπεριφορά και η αντίδραση των αποδεκτών των πληροφοριών και των πολιτιστικών μηνυμάτων. Και αυτό εξαρτάται από την παιδεία που παρέχεται από την οικογένεια και το εκπαιδευτικό σύστημα.

Δεν είμαι καθόλου βέβαιη ότι ανταποκρίθηκα με τη μεθοδικότητα και πληρότητα που μπορεί να χαρακτηρίζει άλλους ομιλητές στο θέμα που μου ζητήθηκε να χειριστώ. Όμως νομίζω ότι οι σκέψεις και οι προβληματισμοί μου έστω και άτακτα δοσμένοι βασίζονται στην πραγματικότητα και σας βεβαιώ ότι εκφράζουν την ψυχική μου αγωνία. Εναπόκειται στους ανθρώπους του πνεύματος και στους υπεύθυνους της πληροφόρησης και ιδίως τους δημοσιογράφους, να μελετήσουν το φαινόμενο και να προτείνουν ιδέες που, για να έχουν απήχηση και αξία, θα πρέπει να εκφράζουν τη συνισταμένη των εμπειριών και προβληματισμών όλων, ει δυνατόν, των λαών της Γης. Έτσι μόνο υπάρχει ελπίδα τα συμπεράσματα και οι υποδείξεις τους να υιοθετηθούν ευκολότερα από την παγκόσμια κοινή γνώμη, που μόνη αυτή, αν γίνει ευρεία και πειστική, θα μπορούσε να υποχρεώσει τους ελέγχοντες τα μέσα επικοινωνίας και διάδοσης πληροφοριών, ιδεών και πολιτισμού σε αυτοσυγκράτηση, πειθαρχία και σεβασμό προς τις πανανθρώπινες αξίες.

ΑΝΑΛΟΓΙΚΟ & ΨΗΦΙΑΚΟ

ΑΝΑΛΟΓΙΚΟ & ΨΗΦΙΑΚΟ

Μελίνα Μερκούρη (1922-1994): Σημαντική Ελληνίδα ηθοποιός και πολιτικός με διεθνή ακτινοβολία.

**A. Ανάγνωση -
κατανόηση
του κειμένου**

1. Ποιους πολιτικούς και οικονομικούς μηχανισμούς χρησιμοποιούν τα Μ.Μ.Ε. για εξυπηρετήσουν τα συμφέροντά τους; Με ποιο τρόπο λειτουργούν οι μηχανισμοί αυτοί ειδικά στην προβολή του πολιτισμού ισχυρών κρατών;

2. Ποια είναι κατά τη συγγραφέα, η σημαντικότερη προϋπόθεση για τη διαμόρφωση ορθής στάσης απέναντι στα μηνύματα των ΜΜΕ;

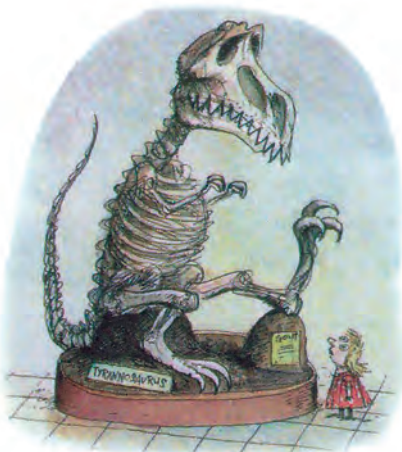
**B. Προσέγγιση
της γλώσσας
του κειμένου**

1. *Χειραγώγηση, απροκατάληπτη, ενημέρωση, αποδέκτης.*
Να βρεις την ερμηνεία των λέξεων με βάση τα συνθετικά τους και να τις χρησιμοποιήσεις σε προτάσεις σχετικές με τα Μ.Μ.Ε. και το ρόλο τους σήμερα.

2. Να προσέξεις τον τρόπο σύνδεσης των προτάσεων αλλά και των παραγράφων του κειμένου και να φτιάξεις έναν πίνακα στο οποίο θα κατατάξεις σε κατηγορίες τους τρόπους σύνδεσης που χρησιμοποιεί η συγγραφέας.

**Γ. Ερμηνεία
κειμένου
Παραγωγή
λόγου**

1. Συχνά τα Μ.Μ.Ε. και ιδιαίτερα η τηλεόραση προβάλλουν φρικιαστικές σκηνές βίας και καταστροφής αλλά και ρατσιστικές αντιλήψεις για άτομα, κοινωνικές ομάδες ή λαούς. Σε μια επιστολή σου προς τον Υπουργό Τύπου και το Ραδιοτηλεοπτικό Συμβούλιο να εκφράσεις τη διαμαρτυρία σου και να προτείνεις τρόπους περιορισμού του φαινομένου αυτού (τρεις-τέσσερις παραγράφους).

**Σύνδεση
(συνοχή)
προτάσεων και
παραγράφων**

Βοήθεια

Τρόποι σύνδεσης εντός της παραγράφου και μεταξύ των παραγράφων

Η σύνδεση των νοημάτων μέσα στις προτάσεις της παραγράφου αλλά και μεταξύ των παραγράφων πρέπει να βασίζεται σε πρωτότυπους και αρμονικούς τρόπους σύνδεσης. Όπως:

1. Με τη χρήση συνδετικών λέξεων ή φράσεων τις οποίες θα αντλείς μέσα από τα κείμενα.

Λέξεις ή φράσεις

α) Για χρονική σύνδεση

– Ταυτόχρονα

– Αρχικά

– Ύστερα

– Στη συνέχεια

– Μετά απ' αυτό

(συνέχισε να βρεις και άλλες λέξεις στα κείμενα)

β) Για αντιθετική σύνδεση:

– Αντίθετα

– Άλλωστε

– Από την άλλη πλευρά

(συνέχισε...)

γ) Για προσθετική σύνδεση

– Παράλληλα

– Επιπλέον

– Επίσης

– Επιπρόσθετα

– Εκτός απ' αυτό

(συνέχισε...)

δ) Για έμφαση

– Αξίζει να τονιστεί...

– Είναι αξιοπρόσεκτο το γεγονός...

– Το κυριότερο, όμως, είναι...

(συνέχισε...)

2. Με βάση την τελευταία ιδέα της προηγούμενης παραγράφου (κατακλείδας) η οποία αποτελεί τη «γέφυρα» για τη μετάβαση στη νέα παράγραφο. (Να βρεις έναν τέτοιο τρόπο μετάβασης στα κείμενα).

3. Με βάση μια ή πιο πολλές λέξεις-κλειδιά από την προηγούμενη παράγραφο. (Να βρεις μια τέτοια σύνδεση στα κείμενα).

4. Δεν αποκλείεται να συναντήσεις και σύνδεση παραγράφου με τη μορφή ερώτησης.

Οι παραπάνω τρόποι σύνδεσης είναι απλά ενδεικτικοί. Εσύ μέσα από τη μελέτη των κειμένων θα βρεις πιο πρωτότυπους τρόπους σύνδεσης των παραγράφων στα κείμενά σου.

6η Ενότητα

«Πέρα από τα σύνορα...»

Ζ. ΦΙΛΙΠΟΒΙΤΣ

**Ένα Ημερολόγιο
από το Σεράγεβο**

(Το ημερολόγιο αναφέρεται στον πόλεμο στο Σεράγεβο, αλλά τα αφηγούμενα μπορούν να συμβούν σε κάθε τόπο που βρίσκεται σε εμπόλεμη κατάσταση. Το ημερολόγιο αυτό είναι γραμμένο σε μορφή επιστολών, όχι με την αυστηρή μορφή του επιστολικού είδους. Είναι γραμμένο με απλό και επικοινωνιακό τρόπο, όπου η αποστολέας, ενώ φαίνεται ότι απευθύνεται στη θεία Μίμη, ουσιαστικά απευθύνεται σε όλους μας, όλοι είμαστε αποδέκτες της κραυγής αγωνίας του παιδιού στον πόλεμο).

Δευτέρα 29 Ιουνίου 1992

Dear Mimmy

ΔΕΝ ΜΠΟΡΩ ΠΙΑ ΤΟΥΣ ΒΟΜΒΑΡΔΙΣΜΟΥΣ! ΚΑΙ ΤΙΣ ΟΒΙΔΕΣ ΠΟΥ ΠΕΦΤΟΥΝ! ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΝΕΚΡΟΥΣ! ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΠΕΛΠΙΣΙΑ! ΚΑΙ ΤΗΝ ΠΕΙΝΑ! ΚΑΙ ΤΗ ΔΥΣΤΥΧΙΑ! ΚΑΙ ΤΟ ΦΟΒΟ!

Η ζωή μου δεν είναι όλα αυτά!

Δεν μπορεί κανείς να κατηγορήσει μια μαθήτριά έντεκα χρόνων επειδή θέλει να ζήσει! Μια μαθήτριά που δεν πηγαίνει πια στο σχολείο, που δε νιώθει καμία χαρά, καμία από τις συγκινήσεις μιας μαθήτριάς. Ένα παιδί που δεν μπορεί να παίζει πια, που έχει μείνει χωρίς φίλες, χωρίς ήλιο, χωρίς πουλιά, χωρίς επαφή με τη φύση, χωρίς φρούτα, χωρίς σοκολάτες, χωρίς καραμέλες, ένα παιδί που έχει μείνει μόνο με λίγο γάλα σε σκόνη. Ένα παιδί που, με

μια μόνο λέξη, δε ζει σαν παιδί. Ένα παιδί του πολέμου. Τώρα πια συνειδητοποιώ πραγματικά ότι βρίσκομαι μέσα σ' έναν πόλεμο, ότι είμαι μάρτυρας ενός βρόμικου και απεχθούς πολέμου. Εγώ, όπως επίσης και χιλιάδες άλλα παιδιά μιας πόλης που καταστρέφεται, κλαίει, θρηνεί, ελπίζει σε μια βοήθεια που δε θα έρθει. Θεέ μου, θα σταματήσουν όλα αυτά μια μέρα, θα μπορέσω να ξαναγίνω μαθήτρια, να ξαναγίνω ένα παιδί που θα είναι χαρούμενο επειδή είναι παιδί; Άκουσα να λένε ότι η παιδική ηλικία είναι η πιο όμορφη περίοδος της ζωής. Ήμουν χαρούμενη όταν ζούσα σαν ένα φυσιολογικό παιδί, αυτός ο βρόμικος πόλεμος, όμως, μου πήρε τα πάντα. Για ποιο λόγο; Είμαι θλιμμένη. Θέλω να κλάψω. Κλαίω.

Η Ζλάτα σου

Τρίτη 10 Αυγούστου 1992

Dear Mimmy

Δεν έχουμε νερό και ηλεκτρικό ρεύμα, τα φέρνουμε βόλτα όπως μπορούμε.

Όταν βγαίνω έξω και δεν πέφτουν πυροβολισμοί, μου δημιουργείται η εντύπωση ότι ο πόλεμος έχει τελειώσει, οι διακοπές όμως του νερού και του ηλεκτρικού ρεύματος, το σκοτάδι, ο χειμώνας, η έλλειψη ξυλείας και τροφίμων με ξαναφέρνουν στην πραγματικότητα και συνειδητοποιώ τότε ότι ο πόλεμος εξακολουθεί να είναι εδώ. Για ποιο λόγο; Για ποιο λόγο τα «κακομαθημένα παιδιά» δεν καταλήγουν σε μια συμφωνία; Πραγματικά διασκεδάζουν. Μαζί μας.

Γράφω καθισμένη στο τραπέζι, αγαπημένη μου Mimmy, και βλέπω τον μπαμπά και τη μαμά. Διαβάζουν. Όταν σηκώνουν τα μάτια τους από τα βιβλία τους, αυτά λάμπουν. Τι να σκέπτονται; Τα βιβλία που διαβάζουν, ή μήπως προσπαθούν να συναρμολογήσουν τα κομμάτια που έχει σκορπίσει ο πόλεμος; Μου δημιουργείται ένα παράξενο συναίσθημα όταν τους βλέπω έτσι. Κάτω από το φως του καντηλιού (δεν έχουμε πια κεριά, έχουμε φτιάξει, λοιπόν, καντήλια με λάδι), μου φαίνονται όλο και πιο θλιμμένοι. Κοιτάζω τον μπαμπά. Πόσο έχει αδυνατίσει! Έχει χάσει είκοσι πέντε κιλά σύμφωνα με τη ζυγαριά, όταν όμως τον βλέπω, έχω την εντύπωση ότι έχει αδυνατίσει πολύ

περισσότερο. Θα έλεγε κανείς ότι ακόμα και τα γυαλιά του έχουν γίνει πολύ μεγάλα για το πρόσωπό του. Και η μαμά, επίσης, έχει αδυνατίσει πάρα πολύ. Θα έλεγε κανείς ότι έχει ζαρώσει, ο πόλεμος έχει σκάψει ρυτίδες στο πρόσωπό της. Θεέ μου, τι έχει κάνει αυτός ο πόλεμος στους γονείς μου!.. Δε μοιάζουν πια με τον μπαμπά και τη μαμά μου. Θα σταματήσουν όλα αυτά μια μέρα, θα τελειώσουν τα βάσανά μας, για να ξαναγίνουν οι γονείς μου αυτό που ήταν - χαρούμενοι, χαμογελαστοί, όμορφοι άνθρωποι;

Αυτός ο ανόητος πόλεμος καταστρέφει τα παιδικά μου χρόνια, καταστρέφει τη ζωή των γονιών μου. Μα, ΓΙΑ ΠΟΙΟ ΛΟΓΟ; STOP THE WAR! PEACE! I NEED PEACE!

Εμπρός, θα παίξω μια παρτίδα χαρτιά μαζί τους!

Η Ζλάτα που σε αγαπάει

Δευτέρα 15 Μαρτίου 1993

Dear Mimmy

Είμαι πάλι άρρωστη. Πονάει ο λαιμός μου, φτερνίζομαι και βήχω. Σύντομα έρχεται η άνοιξη. Η δεύτερη άνοιξη του πολέμου. Το ξέρω χάρη στο ημερολόγιο, γιατί την άνοιξη δεν τη βλέπω, δεν μπορώ να τη δω, γιατί δεν την αισθάνομαι. Το μόνο που βλέπω είναι οι δυστυχησμένοι άνθρωποι, που εξακολουθούν να μεταφέρουν νερό, και άλλους, ακόμα πιο δυστυχησμένους, νέους ανθρώπους που δεν έχουν πια χέρια ή πόδια. Είναι όσοι ήταν αρκετά τυχεροί, ή άτυχοι, και δε σκοτώθηκαν.

Δεν υπάρχουν πια δέντρα που ν' ανθίζουν, ούτε πουλιά, ο πόλεμος κατέστρεψε τα πάντα. Δεν υπάρχουν πια ανοιξιάτικα κελαηδήματα. Δεν υπάρχουν καν τα περιστέρια, το σύμβολο του Σεράγιεβο. Δεν υπάρχουν πια παιδικές φωνές, ούτε παιχνίδια. Τα παιδιά δεν μοιάζουν πια με παιδιά. Τους πήραν την παιδική τους ηλικία, και χωρίς παιδική ηλικία δεν υπάρχουν παιδιά. Έχω την εντύπωση ότι το Σεράγιεβο αργοπεθαίνει, εξαφανίζεται. Πώς, λοιπόν, θα μπορούσα να αισθάνομαι την άνοιξη, την εποχή που ξυπνάει τη ζωή, όταν εδώ δεν υπάρχει πια ζωή, όταν εδώ όλα μοιάζουν νεκρά;

Είμαι και πάλι θλιμμένη, Mimmy. Πρέπει να σου πω ότι η θλίψη με κυριεύει ολοένα και πιο συχνά. Είμαι θλιμμένη όταν σκέφτομαι, και πρέπει να σκέφτομαι.

Η Ζλάτα σου

Η εντεκάχρονη Ζλάτα Φιλίποβιτς έζησε και περιγράφει τον πόλεμο στο Σεράγιεβο.

**A. Ανάγνωση -
κατανόηση
του κειμένου**

1. Στις επιστολές που διάβασες η Ζλάτα προβάλλει διάφορα θέματα που αγγίζουν τόσο την ίδια, όσο και τους γύρω της. Να τα συζητήσεις με τους/τις συμμαθητές/τριές σου και να τα φωτίσεις περισσότερο.

2. Στο απόσπασμα «*Ημουν χαρούμενη... Κλαίω*» η Ζλάτα μιλάει για δύο διαμετρικά αντίθετες καταστάσεις που βιώνει. Να σχολιάσεις τη θέση της Ζλάτα και τα ερωτήματα που απασχολούν εσένα με αφορμή τα βιώματα της Ζλάτα.

3. Στην επιστολή με την επανάληψη των ρημάτων «μπορώ» και «υπάρχω» σε διάφορα πρόσωπα η Ζλάτα προβάλλει με έμφαση τις σκέψεις και θέσεις της. Ποιες από αυτές αναφέρονται στην ίδια και ποιες στο περιβάλλον; Να τα συζητήσεις με τους/τις συμμαθητές/τριές σου.

**B. Προσέγγιση
της γλώσσας
του κειμένου**

1. α. Να ξαναγραφτούν τα ρήματα της παραγράφου «*Τώρα πια... που δε θα έρθει*» σε ιστορικό-παρελθοντικό χρόνο, π.χ. *Τότε πια...*

β. Να γράψεις παράγωγα ουσιαστικά και επίθετα από τα ρήματα: *κατηγορώ, παίζω, συνειδητοποιώ, κλαίω, ανθίζω, καταστρέφω.*

2. Να συζητήσεις τη γραμματική και αντιγραμματική χρήση των ρημάτων, η οποία φαίνεται από τον αστερίσκο στις φράσεις: *παίρνω το ποτήρι / η πόλη πάρθηκε, αισθάνομαι άσχημα / σε αισθάνομαι / *αισθάνω τον πόνο, αργοπεθαίνω από τον πυρετό / αργοπεθαίνει το Σεράγεβο/* αργοπεθαίνομαι από την πείνα/ *αργοπεθαίνω το Σεράγεβο, μοιάζω νεκρός/ μοιάζω με τον πατέρα/ μου μοιάζει/ *του μοιάζομαι/ *του σκέφτομαι/ σκέφτομαι εσένα παιδί μου/ *σκέφτω κάτι.*

3. Στο ημερολόγιο υπάρχει κοφτή/σύντομη φράση, μεγαλογράμματη γραφή, εναλλαγή του α' με το γ' πρόσωπο, συναισθηματική φόρτιση και άλλα στοιχεία που χαρακτηρίζουν την τεχνική της γραφής. Αφού τα εντοπίσεις, να τα σχολιάσεις.

**Γ. Ερμηνεία
κειμένου
Παραγωγή
λόγου**

1. Αφού προσέξεις στο κείμενο τα αποσπάσματα: «Είμαι πάλι άρρωστη... και δε σκοτώθηκαν» και «Τα παιδιά δε μοιάζουν πια με παιδιά... δεν υπάρχουν παιδιά», να σχολιάσεις όλων των ειδών τα τραύματα που δημιουργούνται στο παιδί, όχι μόνο κατά τη διάρκεια του πολέμου, αλλά κυρίως μετά τον πόλεμο (400 λέξεις).

2. Να φτιάξεις το δικό σου κείμενο σε τρεις παραγράφους αξιοποιώντας και τις λέξεις: πόλεμος, ειρήνη, ζωή, παιδί, άνοιξη, περιστέρια, παιδικές φωνές, πρέπει να σκέφτομαι.

3. «Άκουσα να λένε ότι η παιδική ηλικία είναι η πιο όμορφη περίοδος της ζωής»: Να σχολιάσεις στην τάξη το απόσπασμα και να γράψεις στον πίνακα τους κύριους άξονες της συζήτησης.

**«Οι φίλιες είναι
δύσκολες
γιαγιά.»**

«Οι φίλιες είναι δύσκολες, γιαγιά, κι αν είσαι σε τάξη που χρειάζεσαι ώρες μελέτη, φροντιστήρια και λοιπά, και δεν είσαι φίλος από μικρός, ε, τότε είναι αδύνατες...»

Δεν ήθελα. Δεν ήθελα να της πω ότι προσπάθησα άπειρες φορές ν' αποκτήσω μια φίλη, να βρεθώ κοντύτερα με μια κοπέλα, τη Φοίβη ή τη Ρούλα ή τη Μαρία, που μάλιστα παίζει και ακορντεόν στις εκδρομές, ή το Χαράλαμπο που του αρέσει το διάβασμα και συχνά τον συναντώ στη βιβλιοθήκη, αλλά δεν το κατόρθωσα. Ήταν αρνητικοί απέναντι μου, σχεδόν όλοι τους, ή, το λιγότερο, επιφυλακτικοί, κι εγώ μαζευόμουν μ' αυτό το φέρσιμο, κλεινόμουν. Καταλάβαινα ότι κάθε απόπειρα θα ήταν καταδικασμένη κι ας ανταλλάσσαμε τον τελευταίο καιρό, αραιά και πού, καμία λέξη, περισσότερο για τα μαθήματα, μπα, μάταιος κόπος, που μου άφηνε και μια πίκρα στον ουρανίσκο, πίκρα που περίσσευε όταν τους άκουγα να μιλούν για τα προγράμματα της τηλεόρασης, που εμείς δεν είχαμε κι επομένως δεν ήμουν ενημερωμένη, κι ούτε και για τα μουσικά συγκροτήματα είχα ιδέα, μήτε για τους ηθοποιούς, ε, τι να σου κάνουν, θα φοβόνταν κιόλας πως θα μιλούσα συνέχεια για τον Πούσκιν ή για τον Νικολάι Γκόγκολ. Στο κάτω κάτω μια ανθρώπινη σχέση πόσο μάλλον μια φιλία, πρέπει να την επιθυμούν κι οι δυο πλευρές. Δεν τα είπα αυτά στη γιαγιά, δεν ήθελα να την πικράνω. Και η γιαγιά: «Αμαρτία, παιδάκι μου, αμαρτία να παραμερίζεται η καρδιά μπροστά στο διάβασμα. Γίνεται χωρίς καρδιά πρόοδος; Όχι. Μαραγκιάζει ο άνθρωπος. Ή ξεσπάει αλλού. Γι' αυτό πρόσεχε. Ό,τι δεν έδωσες τόσο καιρό κι ό,τι δεν έλαβες, μην ξεθαρρέψεις και τ' ακουμπήσεις όλα πάνω σ' έναν άνθρωπο. Ένα παιδί. Τουλάχιστο ας μη βιαστείς...».

«Αλλά, γιαγιά, μου φαίνεται βιάστηκα λιγάκι. Είναι που όλα ήρθαν τόσο ξαφνικά. Και που ήταν τόσο φιλικός, τόσο ευγενικός. Από την πρώτη στιγμή. Με όλους μας. Και δεν ξέρω για τους δικούς του, μα ο Σωτήρης είναι άλλος άνθρωπος...»

«Ναι, δε λέω, άνθρωπος με καρδιά. Έτσι δείχνει. Καλή πάστα. Όμως η οικογένειά του... Με τις ιδέες τους. Με την περιουσία τους. Ξέρεις, θα το πάρουν ανάποδα.»

Η Ελένη Σαραντίτη είναι σύγχρονη Ελληνίδα πεζογράφος.

**A. Ανάγνωση
κατανόηση
τον κειμένου**

1. Να μιλήσεις για το κυρίαρχο θέμα και τα επιμέρους θέματα που θίγονται στο κείμενο.

2. Στο αφήγημα μιλούν κάποια πρόσωπα. Ποια είναι αυτά και τι παρατηρείς στη σχέση τους;

**B. Προσέγγιση
της γλώσσας
τον κειμένου**

1. Να δώσεις την κυριολεκτική και μεταφορική σημασία των ακόλουθων λέξεων και φράσεων σε προτάσεις που θα φτιάξεις: *κλεινόμουν, πίκρα, μαραγκιάζει, χωρίς καρδιά, καλή πάστα, παίρνω ανάποδα, τραντάζομαι από το κλάμα.*

2. Αφού παρατηρήσεις σε τι πρόσωπο μιλούν τα πρόσωπα του κειμένου (α', β', γ'), να σχολιάσεις αν πετυχαίνει η συγγραφέας να επικοινωνήσει με τους αναγνώστες της. Με ποιες τεχνικές το πετυχαίνει;

**Γ. Ερμηνεία
κειμένου
Παραγωγή
λόγου**

1. Διαπολιτισμική αγωγή λέγεται η αναγνώριση, η κατανόηση και ο σεβασμός του πολιτισμού και της συνολικής πολιτισμικής κληρονομιάς του «Άλλου», του «Έτερου», ανεξάρτητα από φύλο, φυλή, εθνικότητα, κοινωνική τάξη και οικονομική κατάσταση. Αφού μελετήσεις προσεκτικά το κείμενο που ακολουθεί, να εντοπίσεις τα διαπολιτισμικά του στοιχεία.

2. Αφού μελετήσεις τον ένθετο πίνακα «Μετανάστες στην Ευρώπη» και το κείμενο που συνοδεύει τον πίνακα, να διατυπώσεις τις σκέψεις σου για τους λόγους που οι άνθρωποι οδηγήθηκαν και οδηγούνται σε διάφορες μορφές

**Λόγος με
διαπολιτισμικά
στοιχεία**

Δεν απομονώνω τα παιδιά των μεταναστών στο σχολείο, τα κάνω παρέα και τα συμπονάω που έχουν τόσα προβλήματα. Τα παιδιά των τσιγγάνων, αν μορφωθούν, θα αναπτύξουν άλλο τρόπο σκέψης, δε θα κλέβουν και δε θα ζητιανεύουν, γι' αυτό δεν έχω κανένα πρόβλημα να έρχονται στο σχολείο μου. Σε μερικές χώρες, επειδή κάποιοι μετανάστες δημιουργούν προβλήματα, τα βάζουν με όλους και τους διώχνουν. Μερικά παιδιά κοροϊδεύουν άλλα παιδιά, γιατί έχουν άλλη θρησκεία, ήθη και έθιμα. Αυτά δεν είναι καλά δείγματα γιατί πρέπει να σεβόμαστε τον πολιτισμό, τα ήθη και τα έθιμα των άλλων.

μετανάστευσης σε τρεις με τέσσερες παραγράφους.

3. Να δώσεις τις σκέψεις σου σε μια παράγραφο σχολιάζοντας το καθένα από τα παρακάτω αποσπάσματα:

α. «πίκρα που μου περίσσευε... Γκόγκολ»

β. «Αμαρτία, παιδάκι μου... πρόοδος;»

Βοήθεια

Πλάγιος λόγος

Ο ευθύς λόγος γίνεται πλάγιος αν κάποιος μεταφέρει τα λόγια κάποιου ή ένα διάλογο σε έναν τρίτο. Συνήθως χρησιμοποιούνται τα ρήματα είπε, ερώτησε, σημείωσε, πρόσθεσε, απόρησε από όπου εξαρτιέται ο πλάγιος λόγος. Επίσης, στη μετατροπή αλλάζουν τα πρόσωπα των ρημάτων, των αντωνυμιών και των χρονικών επιρρημάτων εάν υπάρχουν, για να φανεί ο χρόνος που έγιναν τα λεγόμενα. **Παραδείγματα:** δεν μπορώ να διαβάσω τώρα < είπε ότι δεν μπορεί να διαβάσει αυτή τη στιγμή.

Πού πας τόσο πρωί; Με συνάντησε και με ρώτησε πού πήγαινα τόσο πρωί.

— Ελένη πρέπει να φύγεις από τη δουλειά.

— Γιατί, κύριε, δεν είστε ευχαριστημένος;

— Είμαι, παιδί μου, αλλά αναγκάζομαι γιατί δεν υπάρχουν δουλειές.

Η Ελένη λέει ότι ο εργοδότης της της είπε ότι πρέπει να φύγει από τη δουλειά. Στην ερώτησή της μήπως δεν είναι ευχαριστημένος της απάντησε ότι είναι, αλλά ότι αναγκάζεται γιατί δεν υπάρχουν/υπήρχαν δουλειές].

Παράλληλο κείμενο

Μετακινήσεις ανά τους αιώνες

Οικειοθελώς ή όχι, εκατομμύρια άνθρωποι εγκατέλειπαν τις εστίες τους για έναν άλλο τρόπο

Η μετανάστευση ήταν πάντα από τα σημαντικότερα γνωρίσματα της ιστορίας της ανθρωπότητας. Το ανθρώπινο είδος δεν εμφανίστηκε διαμιάς στον πλανήτη. Πρωτοεμφανίστηκε στην Αφρική, και από εκεί διασκορπίστηκε. Ακόμη κι όταν η ανθρωπότητα είχε κατοικήσει το μεγαλύτερο μέρος της Γης, η μετανάστευση εξακολούθησε να διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στην ιστορική εξέλιξη ανά τους αιώνες, καθώς οι άνθρωποι πολεμούσαν για την κατάκτηση εδαφών.

Σε πολλές από τις μεγαλύτερες μετακινήσεις πληθυσμών της ιστορίας, οι άνθρωποι δεν μετανάστευαν οικειοθελώς. Τον 17ο και τον 18ο αιώνα, δεκαπέντε εκατομμύρια άτομα μεταφέρθηκαν από την Αφρική στη Βραζιλία, την Καραϊβική και τη Βόρεια Αμερική ως σκλάβοι.

Τον 19ο αιώνα, δέκα ως σαράντα εκατομμύρια «κούληδες» - όχι σε καλύτερη μοίρα από τους σκλάβους - μετανάστευσαν σε όλο τον κόσμο, κυρίως από την Κίνα και την Ινδία. Στο δικό μας αιώνα, οι πόλεμοι σε Ευρώπη και Ασία ανάγκασαν πολλούς πολίτες να εγκαταλείψουν τις εστίες τους. Ίσως όμως το εντυπωσιακότερο επεισόδιο στην ιστορία της αναγκαστικής μετανάστευσης συνέβη το 1947 στην Ινδία, όταν επτά εκατομμύρια μουσουλμάνοι την εγκατέλειψαν για το Πακιστάν και επτά εκατομμύρια ινδουιστές ακολούθησαν την αντίθετη κατεύθυνση.

Ανεξάρτητα από θρησκείες και φυλές, οι άνθρωποι πάντα μετακινούνταν σε αναζήτηση μιας καλύτερης ζωής. Από τα μέσα του 19ου αιώνα ως την αρχή του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου, εξήντα εκατομμύρια Ευρωπαίοι εγκατέλειψαν τη γηραιά ήπειρο για τις ΗΠΑ –υποδέχθηκαν σαράντα εκατομμύρια ανθρώπους–, τον Καναδά, τη Λατινική Αμερική, την Αυστραλία, τη Νέα Ζηλανδία και τη Νότια Αφρική. Η συντριπτική πλειονότητα των μεταναστών ήταν οικονομικοί μετανάστες, όπως και οι σημερινοί, αν και στις μέρες μας το δέλεαρ είναι μάλλον οι

υψηλές αποδοχές παρά η φτηνή γη.

Στον αιώνα μας, το πρότυπο της μετανάστευσης έχει αλλάξει μορφή, κυρίως εξαιτίας της πολιτικής των κυβερνήσεων. Έως το 1914 δεν υπήρχε κανένας έλεγχος, γεγονός που επέτρεψε τις μεγάλες μετακινήσεις του 19ου αιώνα. Οι ΗΠΑ επέτρεπαν την είσοδο στον καθένα που δεν ήταν εταίρα, κατάδικος, τρελός ή –μετά το 1882– Κινέζος. Ανεξέλεγκτες ήταν και οι μετακινήσεις εντός της Ευρώπης: ούτε διαβατήρια ούτε άδειες εργασίας. Οι εγκληματίες βέβαια μπορεί να απελαύνονταν, αλλά αυτή ήταν η μόνη μέριμνα. Το βασικό πρόβλημα των μεταναστών ήταν αν μπορούσαν να αντεπεξέλθουν στα έξοδα του ταξιδιού και αν ο νέος τόπος θα ήταν καλύτερος από αυτόν που εγκατέλειψαν.

Από το 1914 ως το 1945, κυρίως για λόγους ασφάλειας, η μετανάστευση περιορίστηκε. Πολλές χώρες δεν δέχονταν μετανάστες –ακόμη και πρόσφυγες από τη Γερμανία του Χίτλερ–, για φυλετικούς λόγους, τους οποίους και επικαλούνταν.

Το αμερικανικό Κογκρέσο, μάλιστα, ψήφισε νόμους για την προστασία του φυλετικού και θρησκευτικού χαρακτήρα της χώρας.

Το τέλος του πολέμου έφερε άλλη μια αλλαγή. Σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες υπήρχε έλλειψη εργατικών χεριών και οι κυβερνήσεις ακολούθησαν φιλελεύθερη πολιτική για να ενισχύσουν την αναπτυσσόμενη βιομηχανία τους. Οι μαζικές μετακινήσεις

δεν γίνονται πια από την Ευρώπη προς την Αμερική, αλλά από τις αναπτυσσόμενες προς τις πλούσιες χώρες.

Η επόμενη στροφή έγινε στη δεκαετία του '70. Οι πλούσιες χώρες δεν αναπτύσσονταν πια με τους ίδιους ρυθμούς και δεν είχαν ανάγκη από πρόσθετο εργατικό δυναμικό.

Η οικονομική ύφεση σε Ευρώπη και Αμερική οδήγησε σε σκληρά μέτρα εναντίον της μετανάστευσης, τα οποία ισχύουν και σήμερα.

4.
ΣΑΒΒΟΠΟΥΛΟΣ

Στη συγκέντρωση
της Ε.Φ.Ε.Ε.

Η πλατεία ήταν γεμάτη
με το νόημα πού 'χει κάτι
απ' τις φωτιές
στις γωνίες και στους δρόμους
από συντρόφους οικοδόμους,
φοιτητές
Και συ έφεγγες στη μέση όλου του κόσμου
κι ήσουν φως μου
κατακόκκινη νιφάδα
σε γιορτή
Σε γιορτή που δεν ξανά 'δα
στη ζωή μου τη σκυφή

η πλατεία ήτανε άδεια
και τρελλός απ' τα σημάδια
σα σκυλί
με συνθήματα σχισμένα
σ' έναν έρωτα για σένα
έχω χυθεί
στ' αμφιθέατρο σε ψάχνω, στους διαδρόμους
και στους δρόμους
και ζητώ πληροφορίες
και υλικό
να φωτίσω τις αιτίες
που μ' αφήνουνε μισό

η πλατεία είναι γεμάτη
κι απ' το πρόσωπό σου κάτι
έχει σωθεί
στον αγώνα του συντρόφου
στην αγωνία αυτού του τόπου
για ζωή

στα παιδιά και στους εργάτες, στους πολίτες
στους οπλίτες,
στα πλακάτ και τη σκανδάλη
που χτυπά
η συγκέντρωση ανάβει
κι όλα είναι συνειδητά

Ο Δ. Σαββόπουλος είναι σημαντικός Έλληνας συνθέτης και στιχουργός.

**A. Ανάγνωση -
κατανόηση
του κειμένου**

1. Κάθε στροφή δίνει μια διαφορετική κατάσταση, όπως φαίνεται από τον πρώτο στίχο της. Να συζητήσεις αυτές τις καταστάσεις ξεχωριστά για κάθε στροφή.

2. Το ερωτικό στοιχείο διαπερνά όλο το κείμενο. Να αναζητήσεις λέξεις, φράσεις και εκφραστικούς τρόπους που αναδεικνύουν αυτό το στοιχείο.

**B. Προσέγγιση
της γλώσσας
του κειμένου**

1. Να γράψεις στις πλάγιες πτώσεις και στο αριθμό που βρίσκονται τα επίθετα: *σύντροφοι, κατακόκκινη, συνειδητοί*.

2. Αφού ακούσεις το ποίημα μελοποιημένο, να εντοπίσεις όποια στοιχεία νομίζεις ότι το δένουν με τη μουσική.

**Γ. Ερμηνεία
κειμένου
Παραγωγή
λόγου**

1. Μέσα από το κείμενο-τραγούδι πολλές γενιές εκφράσανε τους αγώνες και τις αγωνίες τους για ειρήνη, δημοκρατία και κοινωνική δικαιοσύνη. Τι εκφράζει το τραγούδι αυτό για σένα και τη γενιά σου; (δύο παράγραφοι).

Όταν μπήκε στο καφενείο, κείνο το απόγευμα, ήτανε νωρίς ακόμα. Κάθισε σ' ένα τραπέζι, πίσω από το μεγάλο τζάμι που έβλεπε στη λεωφόρο. Παράγγειλε καφέ.

Σε άλλα τραπέζια, παίζανε χαρτιά ή συζητούσανε.

Ήρθε ο καφές. Άναψε τσιγάρο, ήπια δυο γουλιές, κι άνοιξε την απογευματινή εφημερίδα.

Καινούριες μάχες είχαν αρχίσει στην Ινδοκίνα «Αι απώλειαι εκατέρωθεν υπήρξαν βαρύταται», έλεγε το τηλεγράφημα.

Ένα ακόμα ιαπωνικό αλιευτικό που γύρισε με ραδιενέργεια.

«Η σκιά του νέου παγκοσμίου πολέμου απλούται εις τον κόσμο μας», ήταν ο τίτλος μιας άλλης είδησης.

Ύστερα διάβασε άλλα πράγματα: το έλλειμμα του προϋπολογισμού, προαγωγές εκπαιδευτικών, μια απαγωγή, ένα βιασμό, τρεις αυτοκτονίες. Οι δυο, για οικονομικούς λόγους. Δυο νέοι, 30 και 32 χρονώ. Ο πρώτος άνοιξε το γκαζί, ο δεύτερος χτυπήθηκε με πιστόλι.

Αλλού είδε κριτική για ένα ρεσιτάλ πιάνου, έπειτα κάτι για τη μόδα, τέλος την «Κοσμική Κίνηση»: «Κοκταίηλ προχθές παρά τω κυρίω και τη κυρία Μ. Τ. Χάρμα ευμορφιάς και κομψότητος η κυρία Β. Χ. με φόρεμα κομψότατο εμπριμέ και τοκ πολύ σικ. Ελεγκάντικη εμφάνισις η δεσποινίς Ο. Ν.».

Άναψε κι άλλο τσιγάρο. Έριξε μια ματιά στις «Μικρές Αγγελίες»:

ΠΩΛΕΙΤΑΙ νεόδμητος μονοκατοικία, κατασκευή αρίστη, εκ 4 δωματίων, χολ, κουζίνας, λουτρού πλήρους, W.C.

ΕΝΟΙΚΙΑΖΕΤΑΙ εις σοβαρόν κύριον δωμάτιον εις β' όροφον, ευάερρον, ευήλιον...

ΖΗΤΕΙΤΑΙ πιάνο προς αγοράν...

Σκέψεις γυρίζανε στο νου του.

Από τότε που τέλειωσε ο δεύτερος παγκόσμιος πόλεμος, η σκιά του τρίτου δεν είχε πάψει να βαραίνει πάνω στον κόσμο μας. Και στο μεταξύ, το αίμα χυνότανε, στην Κορέα χτες, στην Ινδοκίνα σήμερα, αύριο...

Πέρασε το χέρι του στα μαλλιά του. Σκουπίσε τον ιδρώτα στο μέτωπό του· είχε ιδρώσει, κι όμως δεν έκανε ζέστη.

Ο πόλεμος, η βόμβα υδρογόνου, οι αυτοκτονίες

για οικονομικούς λόγους, η «Κοσμική Κίνησης» ... Το πανόραμα της ζωής!

Δεν είχε αλλάξει διόλου προς το καλύτερο η ζωή μας ύστερ' από τον πόλεμο. Όλα είναι τα ίδια σαν και πριν. Κι όμως είχε ελπίσει κι αυτός, όπως είχαν ελπίσει εκατομμύρια άνθρωποι σ' όλη τη γη, πως ύστερ' από τον πόλεμο, ύστερ' από τόσο αίμα που χύθηκε, κάτι θ' άλλαζε. Πως θαρχόταν η ειρήνη, πως ο εφιάλτης του πολέμου δε θα ίσκιωνε πια τη γη μας, πως δε θα γίνονταν τώρα αυτοκτονίες για οικονομικούς λόγους, πως ...

Σουρούπωνε. Μερικά φώτα είχαν ανάψει κιάλας στα μαγαζιά αντίκρυ. Στο καφενείο δεν είχανε ανάψει ακόμα τα φώτα. Του άρεσε έτσι το ημίφως.

Σκέφτηκε τη σύγχυση που επικρατεί στον κόσμο μας σήμερα. Σύγχυση στον τομέα των ιδεών, σύγχυση στον κοινωνικό τομέα, σύγχυση ...

Δεν έφταιγε η εφημερίδα που έκανε τώρα αυτές τις σκέψεις. Τα σκεφτότανε όλα αυτά τον τελευταίο καιρό, πότε με λιγότερη, πότε με περισσότερη ένταση. Σκεφτότανε το σκοτεινό πρόσωπο της ζωής. Την ειρήνη, τη βαθιά τούτη λαχτάρα, που κρέμεται από μια κλωστή. Σκεφτότανε τη φτώχεια, την αθλιότητα. Σκεφτότανε το φόβο που έχει μπει στις καρδιές.

Στον καθρέφτη, δίπλα του, είδε το πρόσωπό του. Ένα πολύ συνηθισμένο πρόσωπο. Τίποτα δε μαρτυρούσε την ταραχή που είχε μέσα του.

Είχε πολεμήσει κι αυτός στον τελευταίο πόλεμο. Και είχε ελπίσει. Μα τώρα ήτανε πια χωρίς ελπίδα. Ναι, δε φοβότανε να το ομολογήσει στον εαυτό του πως ήτανε χωρίς ελπίδα.

Μια σειρά από διαψεύσεις ελπίδων ήταν η ζωή του. Είχε ελπίσει τότε ... Είχε ελπίσει ύστερα ...

Κάποτε, πριν από χρόνια, είχε ελπίσει στον κομμουνισμό. Μα είχε διαψευσθεί κι εκεί. Τώρα δεν είχε ελπίδα σε καμιά ιδεολογία!

Ζήτησε ένα ποτήρι νερό ακόμα. Αυτή η διάψευση από τις λογής λογής ιδεολογίες ήτανε βέβαια γενικό φαινόμενο. Και παραπάνω από τη διάψευση, η κούραση, η αδιαφορία, που οι πιο πολλοί, η μεγάλη πλειοψηφία νιώθει μπροστά στις διάφορες ιδεολογίες.

Κοίταζε τα τρόλεϋ που περνάγανε ολοένα στη λεωφόρο, το πλήθος ... Μπροστά του, η εφημερίδα ανοιχτή. Όλα αυτά που είχε δει και πρωτύτερα: η σκιά του καινούριου πολέμου, η Ινδοκίνα, οι δυο αυτοκτονίες για οικονομικούς λόγους, η «Κοσμική Κίνησης» ...

— Τσιγάρα! ένας πλανόδιος μπήκε.

Πήρε ένα πακέτο.

Στις έξι σελίδες της εφημερίδας: η ζωή. Κι αυτός, ήτανε τώρα ένας άνθρωπος που δεν είχε ελπίδα.

Θυμήθηκε, πριν από χρόνια, ήτανε παιδί ακόμα, είχε αρρωστήσει βαριά μια θεία του, ξαδέρφη της μητέρας του. Την είχανε σπíti τους. Ήρθε ο γιατρός· βγαίνοντας από το δωμάτιο της άρρωστης, είπε με επίσημο ύφος:

— Δεν υπάρχει πλέον ελπίς!

Έτσι κι αυτός, τώρα, είχε φτάσει στο σημείο να λέει:

— Δεν υπάρχει πλέον ελπίς!

Του φάνηκε φοβερό που ήτανε χωρίς ελπίδα. Είχε την αίσθηση πως οι άλλοι στο καφενείο τον κοιτάζανε κι άλλοι από το δρόμο σκέφτονταν και ψιθυρίζανε μεταξύ τους: «Αυτός εκεί δεν έχει ελπίδα!» Σα να ήταν έγκλημα αυτό. Σα να είχε ένα σημάδι πάνω του που το μαρτυρούσε. Σα να ήτανε γυμνός ανάμεσα σε ντυμένους.

Σκέφτηκε τα διηγήματα που είχε γράψει, δίνονταν έτσι μια διέξοδο στην αγωνία του. Άγγιζε θέματα του καιρού μας: τον πόλεμο, την κοινωνική δυστυχία ... Ωστόσο, δεν το αποφάσιζε να τα εκδώσει. Φοβότανε! Φοβότανε την ετικέτα που θα του δίνανε σίγουρα οι μεν και οι δε. Όχι, έπρεπε να τα βγάλει. Στο διάολο η ετικέτα! Αυτός ήταν ένας άνθρωπος, τίποτε άλλο. Ούτε αριστερός, ούτε δεξιός. Ένας άνθρωπος που είχε ελπίσει άλλοτε, και τώρα δεν έχει ελπίδα, και που νιώθει χρέος του να το πει αυτό. Βέβαια, άλλοι θάχουν ελπίδα, σκέφτηκε. Δεν μπορεί παρά νάχουν.

Ξανάριξε μια ματιά στην εφημερίδα: η Ινδοκίνα, η «Κοσμική Κίνησης», το ρεσιτάλ πιάνου, οι δυο αυτοκτονίες για οικονομικούς λόγους, οι «Μικρές Αγγελίες» ...

ZHTEITAI γραφομηχανή ...

ZHTEITAI ραδιογραμμόφωνο ...

ZHTEITAI τζιπ εν καλή καταστάσει ...

ZHTEITAI τάπης γνήσιος περσικός ...

Έβγαλε την ατζέντα του, έκοψε ένα φύλλο κι έγραψε με το μολύβι του:

ΖΗΤΕΙΤΑΙ ελπίς

Ύστερα πρόσθεσε το όνομά του και τη διεύθυνσή του. Φώναξε το γκαρσόνι. Ήθελε να πληρώσει, να πάει κατευθείαν στην εφημερίδα, να δώσει την αγγελία του, να παρακαλέσει, να επιμείνει να μπει οπωσδήποτε στο αυριανό φύλλο.

Α. Σαμαράκης (1919-2003): Σημαντικός Έλληνας πεζογράφος. Τα έργα του έχουν μεταφραστεί σε πολλές γλώσσες.
Έργα του: *Το λάθος*, *Αρνούμαι*, *Ζητείται ελπίς* κ.ά.

**A. Ανάγνωση -
κατανόηση
τον κειμένου**

1. Ποια θέματα θίγονται στο διήγημα του Σαμαράκη. Να τα εντοπίσεις και να τα συζητήσεις με τους/τις συμμαθητές/τριές σου.

2. Ο συγγραφέας καταλήγει στη δική του αγγελία με τίτλο «ΖΗΤΕΙΤΑΙ ελπίς». Να σχολιάσεις πώς κλιμακώνεται η αναζήτηση της ελπίδας.

**B. Προσέγγιση
της γλώσσας
του κειμένου**

1. Στο κείμενο υπάρχουν λέξεις και φράσεις της επίσημης ή λόγιας μορφής της γλώσσας της εποχής που γράφτηκε το κείμενο. Να μεταγράψεις τουλάχιστον πέντε (5) τέτοιες φράσεις στη γλώσσα που χρησιμοποιούμε σήμερα.

2. Να συζητήσετε στην τάξη τον τρόπο που γράφει ο συγγραφέας (το ύφος του) και ιδιαίτερα τα στοιχεία εκείνα που κάνουν το λόγο του ελκυστικό, κατανοητό και επικοινωνιακό.

**Γ. Ερμηνεία
κειμένου
Παραγωγή
λόγου**

1. Να γράψεις τη δική σου πρωτότυπη αγγελία σε πενήντα (50) λέξεις.

2. Ο συγγραφέας αναζητάει τη δική του ελπίδα. Σήμερα είναι επίκαιρη μια τέτοια αναζήτηση και τι σημαίνει για σένα και την εποχή σου; Ανάπτυξε τις σκέψεις σου σε 400 λέξεις (περίπου 4 παραγράφους).

Ύφος

Βοήθεια

Ύφος λέγεται ο ιδιαίτερος τρόπος που γράφει ο κάθε συγγραφέας, όπως είναι η επιλογή του προσώπου (τρίτο ή πρώτο), η συντακτική οργάνωση του λόγου (παράταξη, υπόταξη, επανάληψη, κ.ά.), ο διάλογος, ο ευθύς λόγος, οι σύντομες φράσεις, οι λεκτικές επιλογές (λόγιες και λαϊκές λέξεις), τα σχήματα λόγου, γενικά όλα τα στοιχεία που αποτελούν το στιμόνι και το υφάδι του συγγραφέα συγκροτούν το ύφος γραφής του.

ΒΙΚΤΩΡ ΟΥΓΚΩ

**ΟΙ ΑΘΛΙΟΙ,
«Ο ξεστρατισμένος
Ιαβέρης»**

Rembrandt Van Rijn, Το Συνδικάτο των Κλωστοϋφαντουργών

Ο Γιάννης Αγιάνης βρίσκεται στα κάτεργα, γιατί σπρωγμένος από την πείνα έκλεψε ένα κομμάτι ψωμί. Όταν κατορθώνει να δραπετεύσει έρχεται αντιμέτωπος με τον αστυνομικό διευθυντή Ιαβέρη, αυστηρό φύλακα του νόμου, που έχει τάξει ως σκοπό της ζωής του να τον συλλάβει. Οι περιστάσεις όμως φέρνουν τον Ιαβέρη μπρος σε ένα μεγάλο δίλημμα.

Ο ΙΑΒΕΡΗΣ έφυγε με αργά βήματα από την οδό Ενόπλων. Βάδιζε με σκυμμένο το κεφάλι του και με τα χέρια του πίσω, για πρώτη φορά στη ζωή του. Ως τώρα ο Ιαβέρης χαρακτηριζόταν για την Ναπολεόντεια αποφασιστικότητά του. Τώρα μια αλλαγή έγινε πάνω του. Όλη του η εμφάνιση, η βλοσυρή κι αργοκίνητη, σφραγιζόταν από αμηχανία.

Βυθίστηκε στους σιωπηλούς δρόμους. Ωστόσο όμως ακολουθούσε μια κατεύθυνση. Έφτασε στις δύο γέφυρες του Σηκουάνα. Εκεί που τα νερά είναι ορμητικά και που πνίγονται οι καλύτεροι κολυμβητές. Ο Ιαβέρης στήριζε τους αγώνες του στο παραπέτο, με το πηγούνι στα δύο του χέρια και με τα νύχια του βυθισμένα στις πυκνές του φαβορίτες και βυθίστηκε σε συλλογή.

Μέσα στα βάθη του εαυτού του μια επανάσταση, μια κατάρρευση γινόταν. Ο Ιαβέρης υπέφερε τρομερά. Στοχαζόταν τώρα, πως χρωστούσε τη ζωή του σ' έναν κακοποιό. Δέχτηκε αυτήν την οφειλή για να την ξεπληρώσει. Τώρα έπρεπε, παρά τις πεποιθήσεις του μ' ένα κατάδικο, ν' ανταποδώσει μία εκδούλευση μ' άλλη εκδούλευση. Ο Γιάννης Αγιάνης τούπε: «Πήγαινε!» και τώρα αυτός

έπρεπε να πει : «Σ' αφήνω ελεύθερο!». Να θυσιάσει το καθήκον του σε προσωπικά ελατήρια και να νιώσει σ' αυτά τα προσωπικά ελατήρια κάτι το καθολικό και το ανώτερο μάλιστα. Να προδώσει λοιπόν την κοινωνία για να φανεί συνεπής στη συνείδησή του. Να πραγματοποιηθούν όλα τα παράλογα και να κατασυντριβεί στο βάρος τους! Να τι τον εξουθένωσε τον επόπτη Ιαβέρη.

Ένα πράγμα όμως τον έκανε να τα χάνει: το ότι ο Γιάννης Αγιάννης του είχε δώσει χάρη και πως αυτός τώρα είχε δώσει χάρη στο Γιάννη Αγιάννη. Αυτό το δεύτερο τον αποσβόλωνε.

Πού βρισκόταν; Όσο κι αν αναζητούσε τον εαυτό του δεν τον έβρισκε πια. Τι να κάνει λοιπόν τώρα; Να προδώσει το Γιάννη Αγιάννη; Κι αυτό κακό. Έβλεπε πως ο άνθρωπος της εξουσίας έπεφτε χαμηλότερα από τον άνθρωπο του κάτεργου. Και πως ο κατάδικος ανέβαινε ψηλότερα από τον νόμο και τον ποδοπατούσε. Και οι δύο περιπτώσεις εξευτέλιζαν τον Ιαβέρη. Ότι και ν' αποφάσιζε ήταν ξεπεσμός γι' αυτόν. Η μοίρα έγερνε προς το απίθανο, προς άγνωστες εσχατιές, που πέρα απ' αυτές η ζωή είναι παράθυρο. Σε μια απ' αυτές τις εσχατιές στεκόταν τώρα ο Ιαβέρης.

Αυτό που έκανε ο Ιαβέρης του έφερνε ρίγος. Είχε αποφασίσει μόνος του, παρά τις αστυνομικές διατάξεις, τα κοινωνικά και τα δικαστικά θεσπίσματα και την ισχυρή νομοθεσία, ν' απολύσει έναν ένοχο. Πάλευε μέσα του. Δεν μπορούσε να γυρίσει πίσω και να στείλει το Γιάννη Αγιάννη στη φυλακή. Γιατί ένιωθε πως κάτι του έφραζε το δρόμο.

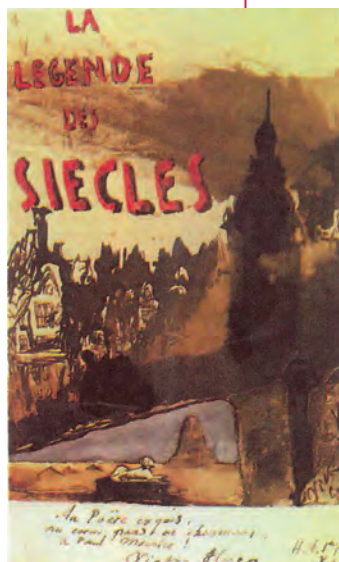
Τι πράγμα; Στον κόσμο τι υπάρχει άλλο από τα δικαστήρια, τις εκτελεστικές αποφάσεις, την αστυνομία και την εξουσία; Ο Ιαβέρης ένιωθε αναστατωμένος.

Ο Ιαβέρης και ο Γιάννης Αγιάννης έφτασαν και οι δύο να τοποθετηθούν πάνω από το νόμο.

Αυτό δεν ήταν τρομερό;

Όσο συλλογιζόταν ο Ιαβέρης, τόσο οι συλλογισμοί του γινόταν αβάσταχτοι. Κι αυτός που πλάκωνε τώρα την ψυχή του ήταν ο Γιάννης Αγιάννης. Τον έκανε άνω - κάτω. Όλες τις αρχές της ζωής του τις σώριασε μπροστά σ' αυτόν τον άνθρωπο, τον κατάδικο των κάτεργων. Η μεγαλοψυχία του Γιάννη Αγιάννη του βάραινε την ψυχή του. Στην

ψυχή του ένιωθε να εισχωρεί κάτι δυνατό: ο σεβασμός προς ένα κατάδικο. Σεβασμός σ' έναν απόβλητο. Αυτό ήταν αποκρουστικό. Έβλεπε μπροστά του ένα κακοποιό ευεργέτη, ένα κατάδικο γεμάτο, συμπόνια, φιλευσπλαχνία, συγκατάβαση, που ανταπόδιδε καλό αντί κακού, που στην θέση του μίσους τοποθετούσε τη συγνώμη, στην εκδίκηση το έλεος και που προτιμούσε ο ίδιος να πεθάνει για να σώσει τον εχθρό του.

Πάλευε συνέχεια με τους συλλογισμούς του. Έβλεπε τον εαυτό του ταπεινό και το Γιάννη Αγιάννη εξυψωμένο. Κι η φράση: ένας κατάδικος του κάτεργου ήταν ευεργέτης του, του ταλάνιζε τον κόσμο του.

Γιατί όμως επέτρεψε στο Γιάννη Αγιάννη να τον αφήσει να ζει; Θα έπρεπε οι κινηματίες του οδοφράγματος να τον πάρουν από το Γιάννη Αγιάννη και να τον τουφεκίσουν ή θα έπρεπε να τον πιέσουν να το κάνει ο ίδιος αυτό;

Σ' αυτές τις σκέψεις ο Ιαβέρης ένιωθε τον εαυτό του ξεριζωμένο. Ο ποινικός κώδικας κουτσουρεύτηκε στα χέρια του. Στον κόσμο του γινόταν μια αισθηματική αποκάλυψη μακριά από τον κανονισμό του νόμου. Ένας καινούργιος κόσμος γεννιόνταν μέσα του. Αφοσίωση στον

συνάνθρωπο, αλτρουισμός, αγάπη κι όχι καταδίκες και κολασμοί. Αυτό ήταν που αναστάτωνε τον Ιαβέρη.

Στο μυαλό του οι σκέψεις χτυπούσαν η μία την άλλη: “Αυτός ο κατάδικος, ο απόβλητος, που τον κυνήγησα σε βαθμό διωγμού και που με είχε κάτω από τη φτέρνα του κι είχε τη δύναμη να μ' εκδικηθεί και που έπρεπε να το κάνει για δύο λόγους, από μνησικακία και για την ασφάλειά του, με το να μου δώσει χάρη, τι έκαμε: Το χρέος του. Όχι. Κάτι παραπάνω. Υπάρχει λοιπόν κάτι πιο πάνω από το χρέος; Σ' αυτό το σημείο ο Ιαβέρης τρόμαζε. Ρωτούσε σα φιλόσοφος. Ήταν φιλόσοφος. Του αποκαλύφθηκε ο Θεός αναπάντεχα, γι' αυτό ήταν ταραγμένος. Ένιωθε παράξενους πόνους στη συνείδησή του. Έβλεπε τον εαυτό του άδαιο, ανώφελο, διαμελισμένο από την περασμένη του ζωή, εκμηδενισμένο. Η εξουσία νεκρώθηκε μέσα του. Δεν έβρισκε το λόγο να υπάρχει πια.

**A. Ανάγνωση -
κατανόηση
του κειμένου**

1. Αφού μελετήσεις το κείμενο, να δικαιολογήσεις τον τίτλο του αποσπάσματος.

2. Στην τελευταία παράγραφο ο συγγραφέας μιλάει για το χρέος. Να συζητήσεις τι σήμαινε πρώτα το χρέος για τον Ιαβέρη και τι σημαίνει τώρα μετά το επεισόδιο με το Γιάννη Αγιάννη.

**B. Προσέγγιση
της γλώσσας
του κειμένου**

1. α. Να δώσεις τα συνώνυμα στις ακόλουθες λέξεις και φράσεις: *προσωπικά ελατήρια, αποσβολώνω, πεποιθήσεις, κάτεργα.*

β. Να σχηματίσεις οικογένειες λέξεων με β' συνθετικό τα ρήματα *ποιώ, δικάζω, π.χ. κακοποιώ, κακοποιός, εκδικάζω, κατάδικος.*

2. Να συζητήσεις στην τάξη την παράγραφο «Μέσα στα βάθη του εαυτού του... εκδούλευση».

3. Να γράψεις στον πίνακα τις κύριες προτάσεις και τις δευτερεύουσες που συμπληρώνουν το νόημά τους στο απόσπασμα «Στοχαζόταν τώρα... εκδούλευση».

**Γ. Ερμηνεία
κειμένου
Παραγωγή
λόγου**

1. Να παρουσιάσεις τους δυο βασικούς χαρακτήρες του κειμένου αξιοποιώντας τις πληροφορίες που σου δίνει το ίδιο το κείμενο.

2. Ο Ιαβέρης «ξεστράτησε». Ξέφυγε, δηλαδή, από την αυστηρή και απόλυτη τήρηση του γραπτού νόμου που υπηρετούσε ως τότε, για να ακολουθήσει το ηθικό χρέος του στον άνθρωπο. Έχεις αντιμετωπίσει ο ίδιος ή έχεις ακούσει κάτι ανάλογο στη σχολική και κοινωνική σου ζωή; Να το συζητήσεις στην τάξη σου και να το καταγράψεις σε δύο παραγράφους.

3. Αν ήσουν ο συγγραφέας του κειμένου, πώς θα διαμόρφωνες την εξέλιξη του αποσπάσματος;

Βίκτωρ Ουγκώ (1802-1885): Κορυφαίος Γάλλος ποιητής και πεζογράφος.
Έργα του: Οι Αθλιοι, Η Παναγία των Παρισίων κ.ά.

**Προτάσεις -
Συμπληρώματα
(Δευτερεύουσες
προτάσεις)**

Βοήθεια

Μερικές προτάσεις έχουν ρόλο να συμπληρώνουν τη σημασία ορισμένων ονομάτων ή ρημάτων. π.χ. Ο άνθρωπος, που περπατάει μόνος του στη λεωφόρο... Δεν θα έρθω, γιατί δεν μου αρέσει η ταινία

Οι προτάσεις αυτές δίνουν περισσότερες πληροφορίες για το όνομα ή το ρήμα στο οποίο αναφέρονται, δηλαδή συμπληρώνουν το όνομα ή το ρήμα από άποψη σημασίας. Γι' αυτό ονομάζονται Προτάσεις-Συμπληρώματα. Ανάλογα με το ρόλο τους διακρίνονται σε Ονοματικές και Επιρρηματικές. Οι Ονοματικές έχουν στην πρόταση ρόλο ονόματος, ενώ αντίστοιχα οι Επιρρηματικές έχουν ρόλο επιρρήματος.

Η διάκριση αυτή βασίζεται στο συντακτικό ρόλο που οι Προτάσεις-Συμπληρώματα έχουν στην Πρόταση.

Επειδή όμως οι Προτάσεις αυτές εκφράζουν μια ποικιλία σημασιών (επεξήγηση, χρόνο, αιτία, βούληση, σκοπό, υπόθεση...) συνηθίζεται να τις διακρίνουμε και ανάλογα με τη σημασία τους. Έτσι, π.χ. ο όρος Αιτιολογική, Υποθετική Πρόταση σημαίνει Πρόταση που συμπληρώνει τη σημασία ενός Ρήματος ή Ονόματος και σημαίνει αιτία/χρόνο κ.λπ.

Διευκρίνιση: Οι Προτάσεις-Συμπληρώματα που σημαίνουν σκοπό λέγονται τελικές (από τη σημασία της λέξης «τέλος» στην Αρχαία Ελληνική: τέλος = σκοπός).

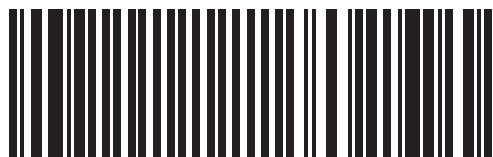
Βάσει του ν. 3966/2011 τα διδακτικά βιβλία του Δημοτικού, του Γυμνασίου, του Λυκείου, των ΕΠΑ.Λ. και των ΕΠΑ.Σ. τυπώνονται από το ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ και διανέμονται δωρεάν στα Δημόσια Σχολεία. Τα βιβλία μπορεί να διατίθενται προς πώληση, όταν φέρουν στη δεξιά κάτω γωνία του εμπροσθόφυλλου ένδειξη «ΔΙΑΤΙΘΕΤΑΙ ΜΕ ΤΙΜΗ ΠΩΛΗΣΗΣ». Κάθε αντίτυπο που διατίθεται προς πώληση και δεν φέρει την παραπάνω ένδειξη θεωρείται κλεψίτυπο και ο παραβάτης διώκεται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 7 του νόμου 1129 της 15/21 Μαρτίου 1946 (ΦΕΚ 1946,108, Α').

Απαγορεύεται η αναπαραγωγή οποιουδήποτε τμήματος αυτού του βιβλίου, που καλύπτεται από δικαιώματα (copyright), ή η χρήση του σε οποιαδήποτε μορφή, χωρίς τη γραπτή άδεια του Υπουργείου Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων / ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ.

Κωδικός βιβλίου: 0-24-0562

ISBN 978-960-06-5203-1

(01) 000000 0 24 0562 9